

Inkluderende byrum

- Et studie af tolerance og forståelse i offentlige byrum

Marts 2014

Speciale. Plan, By & Proces

Christian Kromann Nielsen

Vejleder: Kristian Nagel Delica

Institut for Miljø, Samfund og Rumlig Forandring

Indholdsfortegnelse

Læsevejledning.....	5
Indledning.....	7
Tidligere erfaringer.....	7
Teoretisk perspektiv.....	9
Problemfelt og problemformulering.....	15
Problemfelt.....	15
Problemformulering.....	19
Ontologi og epistemologi.....	21
Fænomenologi.....	21
Fænomenologi og hverdagen.....	23
Hverdagen.....	25
Fænomenologi og mødet mellem mennesker.....	27
Mødet mellem mennesker.....	28
Metodologi.....	30
Superkilen som casestudie.....	31
'Go-along' metoden – en indgang til viden om hverdagen.....	31
En dynamisk metode.....	33
Tekniske overvejelser og værktøjer til 'go-along' metoden.....	33
Udarbejdning af interviewguide til 'go-along' metoden.....	35
Interviewguiden.....	38
Inddragelse af anden empiri.....	39
Informanterne.....	39
Analyseramme.....	42
Superkilen.....	45
Planlægning – visioner, mål og indsatser.....	45
Beskrivelse.....	50
1. Analysedel – Byliv og Mangfoldighed.....	51
Projektet Superkilen.....	51
Byliv.....	53
Mangfoldighed.....	55
2. Analysedel – Tolerance.....	58
Etniske minoriteter som fænomen.....	58
'Andre' og 'fremmede' i byrummet.....	61
Stedserfaring.....	66

Cykel og gang, en kilde til erfaring med byens rum.....	68
3. Analysedel – Forståelse.....	72
Stedsforståelse.....	72
De italesatte etniske minoriteter - fra tolerance til forståelse.....	77
Konklusion.....	81
Perspektivering.....	84
Litteratur.....	86
Bilag.....	89

Titelblad

Titel: Inkluderende byrum – et studie af tolerance og forståelse i offentlige byrum

Forfatter: Christian Kromann Nielsen

Institut: ENSPAC, Institut for Miljø, Samfund og Rumlig Forandring

Fag: Plan, By og Proces

Dato: 07-03-2014

Vejleder: Kristian Nagel Delica

Type: Enkeltfagsspeciale, Plan, By og Proces

Abstract

This thesis is based on a case study of a marginalized area in Copenhagen called Mimersgadekvarteret. To develop this district and integrate the areas many different ethnic minorities, a public space project called Superkilen was initiated. The objective was to create an 'archipelago' of recreational public spaces, that could serve as gathering places for both the background population and the different ethnic minorities. By creating such gathering places the aim was to enhance the relations between the background population and the ethnic minorities. Based on this case, and these public spaces, this thesis explores the social possibilities, embedded in bodily encounters between strangers in public spaces. Using a method that brings the interviewer and the informants into the public spaces, the thesis is able to conclude, that through the integration of public space and cycle and pedestrian paths, it is possible both to create a better understanding of marginalized areas in the city and the ethnic minorities inhabiting the space.

Læsevejledning

Dette speciale undersøger, hvordan det er muligt at skabe byrum¹, som kan fungere som samlingssted, for både baggrundsbefolkningen² og etniske minoriteter³, og som samtidig kan give baggrundsbefolkningen en bedre forståelse af udsatte byområder og etniske minoriteter.

Udformningen af specialet, afviger fra den mere 'almindelige' opgaveform, hvor der først præsenteres et problemfelt og en problemformulering, hvorefter bestemte teoretiske greb, præsenteret i et separat teori-afsnit, bliver brugt til at besvare problemformuleringen. Det er ikke ærindet, at applikere bestemte teorier på empirisk data, men at *undersøge* et problemfelt, på baggrund af empirisk data. Der sigtes altså i højere grad mod at udvikle idéer, begreber og teorier, og i mindre grad mod at teste teorier og hypoteser.

Specialet er derfor blevet konstrueret i to trin. I første trin blev alt fra indledning frem til metodologi konstrueret, uden at der blev lagt planer for, hvordan det efterfølgende analysekapitel skulle se ud. I næste trin blev det afgjort, om den indhentede empiri kunne forstås, alene ud fra de plandokumenter og den (videnskabs)teori, som allerede var præsenteret, eller om der var brug for supplerende litteratur, for at kunne starte analysen. Dette speciale skal derfor læses som en undersøgelse, hvor du bliver taget igennem den samme eksplorative proces, som jeg har været igennem, for at nå frem til specialets problemfelt, problemformulering og dens bestemte analysedele.

Tidligere erfaringer

Specialet starter med en udredning af mine tidligere erfaringer. Her vil min faglige baggrund blive præsenteret. Jeg vil desuden præsentere to af mine universitetsprojekter, da jeg i høj grad har lænt mig op af erfaring og resultater fra disse projekter, til udformningen af specialet.

Teoretisk perspektiv

Efterfølgende vil et teoretisk perspektiv blive præsenteret. Både mine tidligere erfaringer og dette teoretiske perspektiv, er relevante for at kunne forstå ræsonnementet bag problemfeltet og problemformuleringen. Herefter vil du være klædt på, til at kunne læse problemfeltet og

1 Byrum defineres i specialet som offentligt tilgængelige rum i byen. Med denne definition afskriver jeg semi-offentlige og private byrum

2 Baggrundsbefolkningen defineres som den del af befolkningen, som ikke hører under gruppen etniske minoriteter

3 En etnisk minoritet, er et mindretal, hvis kulturelle identitet adskiller sig fra baggrundsbefolkningen i det land, hvor de bor

problemformuleringen, og se motiverne for den præcise udformning.

Ontologi og epistemologi

Efter indledning, problemfelt og problemformulering har vist mit udgangspunkt, og sat et mål for undersøgelsen, vil min videnskabsteoretiske position blive beskrevet. Dette speciale tager udgangspunkt i fænomenologien, og ved at sætte fænomenologien i forbindelse med det problemfelt der ønskes undersøgt, kan kapitlet danne rammerne for det efterfølgende metodologiske kapitel, og derved den specifikke metode. Men ved at aplikere fænomenologien på specialets genstandsfelter, som er hhv. 'hverdagen' og 'mødet mellem mennesker', skabes også en teoretisk ramme, som bruges til at analysere den indhentede empiri. Dette kapitel sætter herved de overordnede rammer, både for det metodologiske kapitel, samt det efterfølgende analysekapitel.

Metodologi

Dette kapitel sætter rammerne for min empiriindsamling, og bruger de videnskabsteoretiske værktøjer, fra forrige kapitel, til at udvikle en metode, der kan indsamle empiri til besvarelse af problemformuleringen.

Analyse

Trin et, altså alt fra indledning til metodologi, blev udviklet, med sigte mod at skabe brede rammer, så problemfeltet kunne undersøges, på baggrund af den indsamlede empiri. Det betyder imidlertid, at der har været mange forskellige måder, jeg har kunnet analysere empirien på. For at skabe en retning for analysen, bliver analyseafsnittet indledt med en analyseramme. Analyserammen fungerer som et filter, hvor det vil blive forklaret, præcis hvad der er blevet til elementer i analysen, og hvorfor jeg har valgt netop disse. Efterfølgende vil de forskellige analysedele blive præsenteret.

Konklusion

I konklusionen vil delkonklusionerne fra de forskellige analysedele blive samlet, og der vil blive givet en præcis besvarelse af den opstillede problemformulering.

Perspektivering

Specialet afsluttes med en perspektivering. I perspektiveringen vil jeg vise, hvordan specialets konklusioner kan danne rammerne for fremtidig forskning og planlægning af byrum.

Indledning

Tidligere erfaringer

Jeg vil med dette speciale, undersøge baggrundsbefolkningens hverdagsoplevelse med etniske minoriteter i byrummene. Formålet er at undersøge, om det er muligt at skabe byrum, som kan fungere som samlingssted, for både baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter, og som samtidig kan give baggrundsbefolkningen en mere positiv forståelse af både stedet og de etniske minoriteter. For at konkretisere denne undersøgelse, har jeg valgt at beskæftige mig med tre byrum på Ydre Nørrebro, tilsammen kaldet Superkilen. At beskæftige sig med hverdagsliv, byrum og mødet med etniske minoriteter er ikke nyt, for mig. I tidligere projekter og kurser har jeg beskæftiget mig med alle tre emner, og har i flere projekter beskæftiget mig specifikt med Superkilen som caseområde. Det er imidlertid nyt for mig, at kombinere de tre felter. Jeg kan se at kombinationen allerede indgår i flere udenlandske studier (se f.eks. Amin 2012, Sandercock 2009, Ahmed 2000), og jeg mener at en sådan kobling, kan bidrage med nyttig viden til analyse af eksisterende byrum, og planlægning af fremtidige.

Jeg tilgår dette speciale, med en faglig forforståelse fra en bacheloruddannelse i geografi fra Københavns Universitet, samt den kandidatuddannelse i geografi og byplanlægning, fra Roskilde Universitet, som færdiggøres med dette speciale. Mine muligheder, men også begrænsninger, ift. måden jeg tilgår specialet, er derfor i høj grad underlagt, den faglige tradition der hører til faget geografi. Indenfor det samfundsgeografiske felt, som er det der kendetegner min tilgang til geografien, har det typisk været undervisere og teoretikere, med samfundsgeografiske, sociologiske, antropologiske og lignende uddannelser, som har dannet rammerne for mine faglige kompetencer.

Indenfor det samfundsgeografiske felt, har det særligt været socio-rumlige forhold i byrummet, som har haft min interesse. Min indsigt i hverdagslivsstudier, med Superkilen som casesområde, blev stiftet i foråret 2012 med projektet '*Oplevelser på cyklen*' (Møller og Nielsen 2012). Projektet omhandlede cykeloplevelsen langs Den Grønne Cykelsti ved Nørrebroparken og Superkilen på Ydre Nørrebro. Projektet beskæftigede sig med cyklisten, som perciperende subjekt, og analyserede, hvordan fysiske såvel som sociale fænomener, langs ruten, har indflydelse på cykeloplevelsen. Med dette projekt blev det konkluderet, at både gående og cyklende, i transit, er i tæt sansemæssig forbindelse med omverdenen. Et resultat som er vigtigt for dette speciale, da det viser sig at være centralt, for konstruktionen af byrum, som kan fungere som samlingssted, for både

baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter. Projektet arbejdede desuden med den fænomenologiske undersøgelsesmetode 'go-along'⁴, som blev brugt som et 'bike-along'⁵, hvor tilstedeværelsen af cyklisten i byrummet, var med til at give en øget refleksion over de ellers meget rutineprægede hverdagsoplevelser. Den fænomenologiske tilgang, og erfaringen med 'go-along' metoden, som indgangsvinkel til hverdagsoplevelser, vil blive benyttet til udarbejdning af specialets ontologi, epistemologi og metodologi.

I mit næste studieprojekt fra efteråret 2012, valgte jeg igen at beskæftige mig med Superkilen, men denne gang med en narrativ og hermeneutisk indgangsvinkel, og med multikulturalitet og etniske minoriteter i problemfeltet. I projektet '*Superkilen – fortællinger om et sted*' undersøges fortællinger og forestillinger om multikulturalitet i Mimersgadekvarteret og Superkilen (Bensaoula, Nielsen og Sørensen 2012). Det var projektets formål, at undersøge hvorvidt Superkilen, kunne skabe positive fortællinger om et område af København, som er tilknyttet en del negative fortællinger om multikulturalitet og etniske minoriteter. Et projekt som har øget min planlægningsmæssige indsigt- og personlige erfaring med Superkilen, og som samtidig har givet mig en indsigt i fortællinger og forestillinger om Superkilen, både fra brugere af byrummene, og fra informanter som havde deres erfaring fra andres fortællinger. Fra dette projekt findes relevante fortællinger, om mødet med etniske minoriteter i Superkilens byrum. Fortællinger som både har været med til, at generere idéer til udformningen af specialet, og fortællinger som jeg vil benytte, som supplerende empiri til mine analytiske afsnit. Da det ikke var dette projekts hovedformål, at undersøge mødet med etniske minoriteter, er det dog langt fra alt dataen, som er relevant for denne undersøgelse. Men nogle af disse interviews kan, set med nye briller, bruges i sammenhæng med den empiri, jeg ønsker at indsamle i forbindelse med specialet.

Mine erfaringer fra tidligere projekter, har derfor i stor udstrækning påvirket min tilgang til dette speciale. Det betyder at den viden jeg har opbygget, den empiri jeg har indsamlet, og de metodiske og (videnskabs)teoretiske greb jeg førhen har benyttet, udgør en vigtig ressource for mig. Der er dog alligevel tale om et nyt projekt, i den forstand at jeg ikke har arbejdet med kombinationen af hverdagsliv, byrum og mødet mellem etniciteter, før. Jeg trækker derfor på teorier og en specifik

4 Interviewform hvor man bevæger sig mens man interviewer. I specialet, inspireret af Kusenbachs beskrivelse (2003)

5 'Bike-along' er en Speciel type 'go-along', hvor interviewet foregår på cykel

metode, som er inspireret af tidligere projekter, men som jeg aldrig har brugt i forbindelse med et projekt før.

Teoretisk perspektiv

I det følgende vil jeg fremhæve de teorier, der er relevante, for at kunne forstå udformningen af problemfeltet, problemformuleringen, ontologien, epistemologien og metodologien (det der blev betegnet trin 1 i *'Læsevejledningen'*). I den forbindelse skal det nævnes, at der optræder teorier i det ontologiske og epistemologiske kapitel, som har en central rolle for analysen af den empiriske data.

I analyserammen, før analysen, vil supplerende teoretikere desuden præsenteres. De får dog først en forståelsesmæssig relevans for analysekapitlet, hvilket er grunden til de ikke præsenteres på nuværende tidspunkt.

Den interkulturelle by og hverdagslivet

Jeg vælger at beskæftige mig med forholdet, mellem baggrundsbefolkningen og de etniske minoriteter, inspireret af Leonie Sandercock. Sandercock har igennem sine karriere, specielt arbejdet med integration og kulturel diversitet, i et urbant planlægningsmæssigt perspektiv (The University of British Columbia 2013).

I bogen *'Where Strangers Become Neighbours'*⁶ (Sandercock & Atilli 2009) plæderer hun for en tilgang til vores multikulturelle byer⁷, som giver plads til en ligevægtig sameksistens mellem etniske grupper. I både dansk og udenlandsk kontekst, har problemet med forholdet mellem baggrundsbefolkningen og forskellige etniske minoriteter været, at der er opstået et asymmetrisk magtforhold. Således kan flere steder observeres, at en stor gruppe af etniske minoriteter, klare sig generelt dårligere økonomisk og uddannelsesmæssigt, og er involveret i mere kriminalitet, end baggrundsbefolkningen (Danmarks Statistik 2012). Politisk prøver man at løse denne problematik, gennem forskellige integrationsmæssige indsatser. I Københavns Inklusionspolitik, bliver der f.eks. lagt vægt på, at udsatte etniske grupper, skal hjælpes til at få uddannelse, job og bolig, så de kan indgå som en integreret del af samfundet (Københavns Kommune A 2011). Sandercock skriver, at

6 Sandercocks konklusioner, i bogen *'Where Strangers Become Neighbours'*, baserer sig på en undersøgelse af resultater fra et integrationsprojekt, i området Collingwood, i Vancouver.

7 Næsten 20 % af borgerne i Københavns Kommune har indvandrebaggrund (Københavns Kommune 2009: 4)

det selvfølgelig er centralt at mægtig- og myndiggøre udsatte etniske minoritetsgrupper, gennem en pro-multikultural politik, som arbejder aktivt mod racisme og fremmedhad, og sikre at de etniske minoriteter, har de rette værktøjer ved hånden, til at begå sig i samfundet (Sandercock & Atilli 2009: 208). Hun mener imidlertid ikke det er nok med forskellige 'vertikale' tiltag. Hun peger på, at et centralt element for integrationen, er at de etniske grupper kan fungere med baggrundsbefolkningen i en hverdagssammenhæng. Samtidig påpeger hun, at integration ikke handler om, at de etniske minoriteter skal assimileres ind i samfundet, men at integration er en proces hvor forskellige grupper, med forskellige værdier og levemåder, lærer at arbejde sammen, om at få en fælles hverdag til at fungere (Sandercock & Atilli 2009: 198). Sandercock mener at sådanne processer kan sættes igang, hvis vi formår at skabe daglige relationsopbyggende møder mellem grupperne. Hun skriver at vejen mod integration, må starte med hverdagen og de daglige banale relationer og interaktioner mellem etniske grupper (Sandercock & Atilli 2009: 202). Dette kunne være på steder som arbejdspladser, skoler, universiteter, fritidsklubber og, i forhold til specialet, *byrum*. Steder hvor mennesker med forskellig etnisk baggrund, bliver bragt sammen i nye omgivelser, der kan udfordre eksisterende forståelser og normer og skabe muligheden for igangsættelsen af nye praksisser. Hun kalder ovenstående utopi for den interkulturelle by. En by som sigter mod, at gøre multikulturalitet til en styrke.

I den forbindelse har specialets caseområde, Superkilen, ihvertfald i teorien, netop dette potentiale. Superkilen blev etableret som et samlingspunkt, for den mangfoldighed af etniciteter områdets beboere udgjorde. I stedet for at eliminere kulturen, blev den sat i centrum, men ikke som en hyldelse til en enkelt kultur, men derimod som en konstellation af kulturelle identiteter, i form af byinventar fra hele verden. Byrum som ikke er behæftet med fortidens ånd, men som kan indtages på ny, og fungere som økumeniske⁸ rum, hvor nye forståelser og praksisser kan opstå. Dette ser jeg som den planlægningsmæssige utopi for Superkilen. I praksis er Superkilen dog udgjort af meget komplekse byrum, som rummer store potentialer og udfordringer, hvilket er det som gør dem relevante at arbejde med.

Det fænomenologiske udgangspunkt

Ifølge Sandercock, er de daglige banale relationer og interaktioner, centrale for en bedre sameksistens mellem etniske grupper i byen. Det er dette perspektiv jeg ønsker at beskæftige mig

⁸ Fra græsk som fællesbetegnelse for hele Romerriget og alle dets borgere (Gyldendal A. 2013). Populært lånt og anvendt om det at nedbryde skrankerne mellem de kristne kirkesamfund, for at skabe et 'fælles hus' (Gyldendal B. 2013). Også anvendt af Leonie Sandercock (2009) om det at samle forskellige kulturer som ét fællesskab.

med, og her kan fænomenologien give mig et godt udgangspunkt. Den fænomenologiske tilgang blev grundlagt af personer som Edmund Husserl ([1913] 2012), Martin Heidegger ([1927] 2007) og Merleau-Ponty ([1945] 2012). Disse filosoffer tillægger netop mening til de ubemærkede og tilsyneladende ubetydelige hverdagspraksisser, til det banale og hverdagslige (Kofoed & Simonsen 2010: 35). De mente at forståelsen af hverdagslivet, rummer en indgang til forståelsen af mere komplekse samfundsmæssige problemer, og at de problematikker vi oplever på større skala, bunder i vores daglige omgang med verden. Det asymmetriske magtforhold mellem majoritetsbefolkningen og forskellige etniske minoriteter, bliver altså, helt fundamentalt, produceret og reproduceret i den ganske almindelige hverdag.

Mere aktuelt har Kirsten Simonsen, professor i samfunds- og kulturgeografi, udbygget en teoretisk ramme, for studiet af hverdagsliv, som hun kalder 'praksisontologi' (Kofoed & Simonsen 2010: 35⁹). I samarbejde med Lasse Kofoed, lektor i samfundsgeografi, blev denne 'praksisontologi' indsat i et forskningsarbejde, angående mødet mellem kulturer i Danmark. Ifølge Kofoed & Simonsen, åbner studiet af hverdagens møder, op for en forståelse af kulturel forskellighed mellem kroppe, hvilket kan give et indblik i, hvordan forskellige normer, praksisser og forestillinger er med til at skabe et bestemt syn og en bestemt omgang med andre mennesker¹⁰. En undersøgelse af baggrundsbefolkningens møde med etniske minoriteter i byrummet, kan derfor give et indblik i, nogle af de elementer der former individets tanker om- og omgang med etniske minoriteter.

Mødet mellem mennesker i byrummet

I forhold til Sandercocks tanker, om vejen mod den interkulturelle by, ønsker jeg ikke at beskæftige mig med alle former for daglige relationer og interaktioner. Jeg ønsker specifikt at begrænse mig til, at se på daglige relationer og interaktioner i Superkilens byrum. Min nysgerrighed bliver vakt, af at Sandercock peger på de daglige relationer og interaktioner som integrationsskabende, samtidig med at Superkilens byrum, specielt er designet med det formål, at skabe inklusion og sammenhold i et meget multietnisk område. For at kunne udbygge og arbejde videre med ovenstående, har jeg søgt efter teorier, som kunne fortælle mig noget generelt, om relationer og interaktioner i byrummene. Her er den danske arkitekt, Jan Gehl, en særlig vigtig ressource. I bogen *'Livet mellem husene'* ([1971] 2007) plæderer Gehl for en arkitektur, som indbyder til et rigt byliv, men endnu mere

⁹ Se Simonsen 1993, 2001, 2007 for hendes udvikling af 'praksisontologien'.

¹⁰ Kofoed og Simonsens arbejde, tog udgangspunkt i kvalitative interviews, med etniske minoriteter. Det var hermed målet at udforske livet som 'fremmed' i Danmark (Kofoed og Simonsen 2010: 253).

interessant kommenterer han på hvad sådan et byliv består af, og hvad man kan få ud af det¹¹. Når Gehl snakker om mødet mellem mennesker i byrummene, og her skal forstås mødet mellem fremmede mennesker, så mener han at det er domineret af det han kalder passiv kontakt. For Gehl er den passive kontakt, den laveste socialiseringsmæssige relation man kan have til et andet menneske, og indbefatter kun se- og høre-kontakt (deraf navnet passiv kontakt). Andre mere avancerede former for kontakt, som mellem venner, familie og bekendte, er noget der primært hører privatsfæren til (Gehl 2007: 13). Men Gehl mener dog, at selv en beskeden kontaktform, som se- og høre-kontakten, indebærer kvaliteter og muligheder af betydelig værdi, både som selvstændig kontaktform, og fordi det er grundlaget for mere udviklede kontaktformer, som venskaber og bekendskaber (Gehl 2007: 15). Han lader dog forstå, at udviklingen af venskaber og bekendskaber som regel opstår i mere intime miljøer, men at byrummet også skaber 'tilfældige kontakter': en kort ordveksling, en lille diskussion med sidemanden på en bænk eller en snak med et barn i en bus (Gehl 2007: 17). Uforpligtende møder, som ikke fører til yderligere kontakt mellem individerne, men alligevel momentært fører dem ind i en mere udviklet kontaktform. Men, skriver Gehl, muligheden for blot at se og høre andre mennesker i byen, er også et tilbud om informationer, både om det omgivende samfund af mennesker i videre forstand, samt de mennesker man bor omkring. Medier og venner kan give et overblik over verden, mens det selv at færdes blandt andre, giver en et mere detaljeret og hverdagsagtigt syn på dem man lever sammen med. Man informeres om, hvordan andre arbejder, opfører sig og klæder sig. Det giver én en fortrolighed til omverdenen (Gehl 2007: 19).

Gehl mener altså at den passive kontakt, er med til at skabe nogle brede fællesskabsmæssige rammer. Man orienteres om de mennesker man bor i byen med, og man bliver fortrolig med mennesker, som måske ikke opføre sig- eller klæder sig som en selv. Der plæderes altså for, at en kvalitet ved byrum, byliv og mødet mellem mennesker, er at det kan være relationsopbyggende. Jeg vil mene disse tanker løber parallelt, med Sandercocks idé om en interkulturel by, hvor daglige banale relationer og interaktioner kan være med til at udfordre eksisterende forståelser og normer, og skabe muligheden for igangsættelsen af nye praksisser.

11 Gehls konklusioner, i 'Livet mellem Husene', er baseret på danske og udenlandske observationsstudier af offentlige byrum.

Mødet med etniske minoriteter i byrummet

Men hvad kan eksisterende forskning og teorier fortælle mig, om mødet mellem baggrundsbefolkningen og de etniske minoriteter i byrummet? Sandercock plæderer for en by, som kan facilitere mødet mellem forskellige kulturer. Hvor de banale relationer og interaktioner i hverdagen, kan udfordre de fordomme vi højst sandsynligt alle bærer rundt på. Men sådanne kropslige møder, mellem kulturer, er ikke problemfrie, ihvertfald ikke ifølge Sara Ahmed. Ahmed, professor i race & kulturstudier, skriver i bogen *'Strange Encounters'*¹² (2000) om det kropslige møde med udsatte grupper i byrummet. I bogen kritiserer hun forenkede idéer, om at de hverdagslige møder, skulle kunne skabe samhørighed. Ikke fordi hun står i direkte opposition til sådanne idéer, men fordi hun mener de overser, at sådanne møder er delvist determinerede af forskellige forforståelser og normer. forforståelser som bliver aktiveret i vores møde med andre mennesker, så vi ikke blot anskuer dem som ethvert andet menneske, men som et bestemt slags menneske, tilhørende en bestemt gruppe af mennesker. Mødet mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter kan altså, ifølge Ahmed, skabe, eller udbygge, negative relationer, i det majoriteten gennem gestik, mimik eller tale lader minoriteterne forstå at de ikke er velkomne. På sigt kan disse møder resultere i social segregation, hvor forskellige områder af byen, får en stærk overvægt af etniske minoriteter.

Fra tidligere forskning til ny viden

Der eksisterer altså forskellige teoretiske syn på hvad bylivet og mødet mellem mennesker indbefatter, både generelt og ift. baggrundsbefolkningen og de etniske minoriteter. Selvom dette speciale henter inspiration fra ovenstående tilgange, til udformning af problemfeltet, og som ramme for analysen, så er specialet ikke en gentagelse, af de ovenstående undersøgelser. Empirisk minder specialets undersøgelse, mest om Ahmeds, i bogen *'Strange Encounters'* (2000). Hun arbejder, ligesom jeg, fænomenologisk, og med eksplicit fokus på det kropslige møde mellem fremmede i byen. Vores forskning ligner hinanden, i det vi begge undersøger, hvilke sociale mekanismer, der ligger til grund for mødet mellem baggrundsbefolkningen og udsatte grupper i byens rum. Formålet med Ahmeds forskning, var at danne en overordnet teoretisk struktur, hvormed det var muligt at sige noget om, hvordan forestillinger og italesættelser, af udsatte grupper, bliver reproduceret, gennem kropslige møder i byens rum. Jeg ønsker ikke at danne en sådan ramme, men at tage afsæt i

¹² Ahmeds konklusioner, er baseret på en fænomenologisk funderet autoetnografisk forskning. Hun bruger sin egen viden, om kropslige møder, med grupper der falder udenfor normen, til at undersøge, hvilke sociale mekanismer der ligger til grund for dette (Ahmed 2000: 15).

Ahmeds forskning, for at vise hvordan man planlægningsmæssigt, kan sigte mod at skabe tolerance og forståelse, mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter, gennem konkret udformning af byens rum. Jeg tager hermed Ahmeds indledende forskning, og sætter den i direkte kontekst til et konkret byrumsprojekt, hvormed det er målet at omsætte teoretiseringen til konkret planlægningsmæssig viden. Sandercock, Gehl samt Kofoed & Simonsen vil også blive benyttet, men indtager ikke en så central rolle som Ahmed.

Fra teoretisk og praktisk perspektiv til det konkrete problemfelt

Med ovenstående baggrundsviden, som fundament for problemfeltet, ønsker jeg at indsætte dette i kontekst til København og Superkilen som byrum. Her vil jeg vise hvordan kombinationen af hverdagsliv, byrum og mødet mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter, ikke kun eksisterer som et teoretisk billede, men at konkrete byggeprojekter og planpolitiske mål og visioner, kan sættes i forbindelse med mine tidligere erfaringer og mit teoretisk perspektiv.

Problemfelt og problemformulering

Problemfelt

De tre emner jeg beskæftiger mig med, er som sagt hverdagsliv, byrum og mødet mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter. Jeg vil i det følgende udrede, hvordan alle tre emner bliver aktuelle, gennem kommunale plandokumenter, og aktuelle byrumsomdannelser.

Man kan sige at hverdagsliv og byrum kunne omskrives til begrebet byliv: at tage på arbejde, handle ind, hente børn i skolen, gå en tur på gaden, tage en tur i parken eller nyde en kop kaffe på en af Københavns mange pladser. Forskellige, mere eller mindre nødvendige ærinder, som bringer en i kontakt med byens rum og menneskene i dem. Og mængden af dette byliv er vokset. Forskere fra kunstakademiets arkitektskole, har gennem de sidste 40 år registreret Københavns byliv, og har registreret en generel stigning i bylivet indenfor de sidste 10 år (Københavns Kommune 2009 A.: 4). En tendens Københavns Kommune er opmærksomme på, og som har givet anledning til at kigge på, hvordan byrum og byliv kan være med til at skabe en bedre by. I 2009 blev udviklingsplanen *'Metropol for Mennesker'* udgivet. Udviklingsplanen er et tillæg til Københavns Kommuneplan 2009, og sætter fokus på byliv og byrum. Den anerkender dog samtidig at København er blevet en meget heterogen by, både demografisk og etnisk set¹³. Meningen med udviklingsplanen er derfor at se på, hvilke værdier et mangfoldigt byliv kan give, og derudfra sætte en række visioner og mål mod 2015. Udviklingsplanen fungerer som et værktøj til teknik- og miljøforvaltningen, som skal bruges i dialogen med bygherrer, planlæggere, arkitekter, landskabsarkitekter, lokaludvalg og byens borgere (Københavns Kommune A. 2009: 3). Generelt sigter udviklingsplanen, mod at skabe mere byliv, og sørge for at en mangfoldighed af københavnere, deltager i det. I udviklingsplanen opdeles kvaliteten ved byliv i tre temaer: miljø, vækst og **social bæredygtighed**. Disse tre temaer udgør udgør de klassiske dimensioner indenfor bæredygtighed: det miljømæssige, det økonomiske og det sociale. Jeg vil derfor bede dig om, ikke at tænke på 'social bæredygtighed', som et selvstændigt bæredygtighedsbegreb, da dette er misvisende, men 'blot' som det sociale aspekt af byrum og byliv (jeg vender tilbage til denne begrebslige 'forvirring' senere i problemfeltet). Miljø og byliv kobles, ved at tilskynde borgerne, til at gå eller cykle, i stedet for at tage bilen. Dette dæmper vejtrafikken, skaber mere synligt byliv, og er godt for sundheden. For væksten skrives at et mangfoldigt byliv er et rigtig godt kort på hånden i konkurrencen med andre storbyer. Det tiltrækker turister, kreative

¹³ I udviklingsplanen nævnes hvordan mange 'nye' københavnere er kommet til. Gennem de sidste 20 år er der blevet 40 % færre ældre og 40 % flere unge, og antallet af indbyggere med anden etnisk baggrund er steget til næsten 20 %. Samtidig er befolkningstallet steget med næsten 40.000 københavnere (Metropol for Mennesker 2010: 4)

mennesker og virksomheder. Det giver økonomisk tilvækst, og skaber et positivt billede af såvel byen som erhvervs- og kulturliv (Københavns Kommune A. 2009: 5).

Den sidste kvalitet kridter den første linie i specialets problemfelt op, og er det som i udviklingsplanen benævnes 'social bæredygtighed' (Københavns Kommune A. 2009: 5). Her mener jeg nemlig, at idéer fra Sandercock (2009) og Gehl (2007), kan kobles til forestillingen om, hvad banale hverdagslige relationer og interaktioner, i byrummet, kan gøre. Kommunens forestilling om byrum og byliv, som kvalitet for 'den sociale bæredygtighed', starter med at skabe byrum, som inviterer til, at en mangfoldighed af københavnere kan deltage og mødes i byens rum. Dette kan ses i følgende citater, fra Københavns arkitekturpolitik:

"København vil være verdens bedste by at leve i – en metropol for mennesker. Når vi planlægger nye byrum eller omdanner eksisterende, vil vi derfor skabe rum, der inviterer til et mangfoldigt og unikt byliv. For at kunne arbejde målrettet på denne vision, har Københavns Kommune i 'Metropol for Mennesker' sat klare mål, som sætter retning og stiller krav til vores arbejde med bylivet" (Københavns Kommune 2010: 55).

Bygninger, byrum og byens landskabselementer skal [derfor] udvikles på et bæredygtigt grundlag og med insisterende fokus på, at de skal fungere som rammer om et mangfoldigt byliv for udfoldelse, bevægelse, oplevelse og mødet mellem mennesker (Københavns Kommune 2010: 5).

'Metropol for mennesker' sætter altså retning for Københavns arkitekturpolitik, og derved det byggede miljø. Her ønskes det, at arkitekturen giver en mangfoldighed af københavnere, mulighed og lyst til at deltage i bylivet. Hermed gives borgerene både retten til byrummet, og muligheden for mødet mellem forskellige mennesker etableres. Hvis disse visioner og mål nås, menes i 'Metropol for Mennesker' at man ikke 'blot' opnår inkludering af en mangfoldighed af borgere i byrummet. Ligesom Sandercock (2009) og Gehl (2007) mener kommunen, at denne inkludering kan være med til, at styrke sammenholdet på tværs af forskellige grupper:

"det er i byens rum vi møder andre mennesker. Både dem, vi allerede kender, og dem, vi bare ser på gaden. Mennesker med andre værdier og andre levemåder. En kort sludder på en bænk eller bare øjenkontakt og et smil giver livskvalitet og øger tolerancen og forståelsen for hinanden" (Københavns Kommune A. 2009: 3,5).

'Den sociale bæredygtighed' styrkes altså gennem inkludering af en mangfoldighed af mennesker, samt det etablerede grundlag for kontakt mellem fremmede i byrummet, eller som præciseret i citatet, skaber det øget tolerance og forståelse, mellem mennesker med forskellige værdier og

levemåder. I en by som København, med stor menneskelig diversitet, er det jo en smuk tanke, at mødet i byens rum, mellem mennesker med forskellig baggrund, kan skabe tolerance og forståelse. Jeg mener denne 'idé, vision, tese' indeholder et enormt potentiale. Byrummet må trods alt være det rum, der har det største potentiale, som mødested for borgere på tværs af alder, klasse, køn og etnicitet. Men hvilke grupper er det præcist, at Københavns Kommune, ser nødvendigheden i at øge tolerancen og forståelsen imellem? Hvis en udviklingsplan som *'Metropol for mennesker'*, skal bruges som et dialogmæssigt værktøj, må målet om mangfoldige byrum, vel specificeres til bestemte grupper, afhængigt af det bestemte byrumsprojekt, så der efterfølgende kan sættes konkrete mål for projektet. Og der må i så fald være grupper i byen, som kræver et særligt fokus, når vi snakker om inkluderende byrum, der kan øge tolerancen og forståelsen. Jeg vil i det følgende vise, at Københavns Kommune, ligesom Sandercock, ser de etniske minoriteter som den største og mest presserende sociale udfordring i byen.

I Københavns Kommune varetages den inkluderende og integrerende politik af integrations- og beskæftigelsesforvaltningen, og jeg vil derfor mene, at det er dette politiske organ, der kommer tættest på varetagelsen, af det *'Metropol for mennesker'* kalder 'social bæredygtighed'. Når man læser Københavns inklusionspolitik, står der at målsætningen er at sikrer borgernes politiske, økonomiske, uddannelsesmæssige sociale og kulturelle rettigheder, og at der kæmpes mod diskrimination på baggrund af køn, race, hudfarve, religion eller tro, politisk anskuelse, seksuel orientering, alder, handicap og national, social og etnisk oprindelse (Københavns Kommune A. 2011: 9). På denne baggrund kan man tale om at det er en mangfoldighed af grupper, der skal arbejdes aktivt for, hvor de forskellige indsatsområder også må antages at ændres over tid. Ikke desto mindre må man konstatere, at arbejdet med etniske minoriteter anno 2011, fylder langt mere end nogle andre grupper. Ud af kommunens otte inklusionsmæssige mål mod 2014, er seks af dem specifikt rettet mod hjælp til etniske minoriteter, mens de to sidste omhandler tryghed og diskrimination (Københavns Kommune A. 2011: 9). Mere specifikt peger Danmarks Statistik på, at det særligt er etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande¹⁴, hvor det inklusionsmæssige arbejde er presserende. Statistisk kan dette påvises på en række områder. Denne gruppe halter bagud både mht. beskæftigelse og uddannelse. De er overrepræsenteret blandt kontanthjælpsmodtagere, der er større kriminalitet i denne gruppe, og en forøget risiko for at ende i fattigdom (Danmarks Statistik 2012: 11). Disse polariseringsmæssige tendenser, kommer desuden til syne som socioøkonomisk og etnisk segregation i København, hvor forskellige områder i byen, er overrepræsenteret af dårligt stillede

¹⁴ Etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, defineres som alle etniske grupper, som ikke kommer fra vestlige lande (Danmarks Statistik 2012).

etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande.

Og denne gruppe vokser. Danmarks statistik skønner at de 10,4 % af borgerne der har indvandrebaggrund vil udgøre 13,7 % i 2030 og 16,4 % i 2050. Og gruppen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande, har siden 1980'erne vokset tre gange så hurtigt som indvandrere og efterkommere fra vestlige lande (Danmarks statistik 2012: 13). Her anmærkes det desuden at der særligt bor mange indvandrere og efterkommere ved større byer, hvor tallet er oppe på næsten 20 % for Københavns Kommune (Københavns Kommune A. 2009: 4).

Jeg ønsker at udforske idéen om byrum og byliv, som kvalitet for 'den sociale bæredygtighed', og vælger her, inspireret af Københavns inklusionspolitik og mit teoretiske perspektiv, specifikt at fokusere på forholdet mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Som beskrevet tidligere finder jeg dog begrebet 'social bæredygtighed' problematisk, fordi det er misvisende. Social bæredygtighed, henviser ikke til et selvstændigt bæredygtighedsbegreb, men til det sociale aspekt af byrum og byliv. Rådgivervirksomheden Hausenberg skriver, at når de bliver bedt om at designe byrum, handler den sociale del af bæredygtigheden om, at skabe trygge byrum, hvor forskellige grupper kan være til stede samtidig, og hvor udsatte grupper ikke bliver ekskluderet (Hausenberg 2014). Med dette, kan det sociale aspekt af bæredygtighedsbegrebet, konkretiseres til handle om, hvordan byrummet kan udformes, så det giver plads til alle, eller mere præcist, hvordan byrummet kan udformes, så det giver plads til baggrundsbefolkningen og specifikke udsatte grupper. Jeg finder det i denne sammenhæng oplagt, at låne kommunens egne ord, til at erstatte begrebet 'sociale bæredygtighed'. Jeg vælger derfor at erstatte det med begreberne tolerance og forståelse. Begrebet tolerance dækker over evnen eller viljen til at acceptere det der afviger fra det normale (Den Danske Ordbog A 2014). 'Tolerance' kan herved forstås, som den evne, der gør baggrundsbefolkningen og udsatte grupper, i stand til at sameksistere i byrummet. 'Forståelse' er evnen eller viljen til at sætte sig ind i, eller acceptere andre menneskers, væremåde, behov, værdier eller valg (Den Danske Ordbog B 2014). Forståelse strækker sig derfor udover tolerancen, og sigter mod at lære os noget om hinanden. I forlængelse af begrebet forståelse, skriver Gehl, at det at færdes blandt andre, giver en et mere detaljeret og hverdagsagtigt syn på dem man lever sammen med. Man informeres om, hvordan andre arbejder, opfører sig og klæder sig. Det giver én en fortrolighed til omverdenen (Gehl 2007: 19), og kan herfra være med til at skabe nogle brede fællesskabsmæssige rammer, for brugerne af byrummet.

For at undersøge ovenstående aspekter af udviklingsplanen, kræves desuden et bestemt byrumsprojekt, som udviklingsplanen kan sættes i kontekst til. Udviklingsplanen er et værktøj, som skal bruges i dialogen med aktører som bygherrer, planlæggere og lokaludvalg. Hvis jeg ønsker at undersøge aspekter af udviklingsplanen, i praksis, må det altså respekteres, at planen er designet som et værktøj, der skal sættes i forbindelse med konkrete byrumsprojekter. Her finder jeg det oplagt, at bringe projektet Superkilen i spil. Superkilen stod færdig i 2012, og er et samarbejdsprojekt, mellem Københavns Kommune og Realdania. Det var målet med projektet at udforme og realisere et visionært demonstrationsprojekt. Et projekt der skulle vise nye veje, for en fornyet og styrket integrationsindsats og for værdibaseret byrumsfornyelse i nedslidte bykvarterer (Rambøll 2005: 5). Dette skulle opnås, ved at udforme byrummene, på en måde, som kunne skabe mere liv i byrummene, og samtidig give plads til både baggrundsbefolkningen og områdets forskellige etniske minoriteter. Ved at vælge et byrumsprojekt, hvis eksplicite formål var at skabe mere- og mangfoldigt byliv, med forhåbningen om at kunne skabe integration mellem baggrundsbefolkningen og forskellige etniske grupper, kan projektet sættes i forbindelse til mit teoretisk perspektiv, og til udviklingsplanen '*Metropol for mennesker*'. Desuden er den eneste kommunalt publicerede evaluering, af Superkileprojektet, fra 2009, hvorved der faktisk ikke foreligger en evaluering af projektet, efter det blev afsluttet i sommeren 2012. Applikationen af udviklingsplanen på Superkileprojektet, giver derfor desuden et indblik i, hvorvidt Superkilen har formået at nå de kommunale mål.

Problemformulering

På baggrund af det præsenterede problemfelt, vil specialet tage udgangspunkt i følgende hovedproblemstillinger:

1. Har Superkileprojektet formået at skabe mere byliv, og har man formået at skabe plads til både baggrundsbefolkningen, og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande?

Disse to indledende spørgsmål, har to funktioner. For det første undersøger de, hvorvidt Superkilen har formået nå målsætningen, om at skabe mere byliv, og i dette byliv, skabe plads til både baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Målsætninger som komplimenterer udviklingsplanens ønske, om en udformning af byens rum, med sigte mod mere mangfoldigt byliv. For det andet er et rigt byliv, bestående af baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, udgangspunktet, for at jeg kan undersøge begreberne 'tolerance'

og 'forståelse'. Den næste hovedproblemstilling, tager derfor afsæt i den første, og hedder:

2. Hvordan kan begreberne 'tolerance' og 'forståelse' afdækkes, ud fra et planlægningsmæssigt perspektiv, og er Superkilens byrum planlagt på en måde, som kan skabe tolerance og forståelse mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande?

Det empiriske grundlag, for at finde frem til ovenstående, er en fænomenologisk undersøgelse, af baggrundsbefolkningens oplevelse, af mødet med etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, i Superkilens byrum. Specialet begrænser sig til en dikotomisk delelse af etniciteter, med baggrundsbefolkningen på den ene side, og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande på den anden. Med to undersøgelsesgrupper findes der mindst to perspektiver i denne sag. Jeg ønsker her at begrænse mig, til kun at anskue Superkilens byrum ud fra baggrundsbefolkningens oplevelse. En begrænsning som gør at undersøgelsen kan holdes indenfor specialets omfang og tid. En undersøgelse af etniske minoriteter fra ikke-vestlige landes oplevelse af baggrundsbefolkningen, ville derfor være en oplagt opfølgning til dette speciale, og komparativer mellem de to oplevelser ville kunne pege på udfordringer og kvaliteter, som dette speciale ikke kan rumme.

Ontologi og epistemologi

Jeg har valgt fænomenologien som videnskabsteoretisk fundament. Fænomenologien beskæftiger sig med fænomener som mennesker erfarer dem, og som beskrevet i afsnittet *'Teoretisk perspektiv'* så har grundlæggere af fænomenologien, som Husserl og Heidegger, specielt fremhævet hverdagen som et centralt element, for at forstå menneskets erfaring og omgang med verdslige fænomener. Det er derfor en oplagt position til dette speciale, da det jeg ønsker, netop er at undersøge baggrundsbeholdningens oplevelse af etniske minoriter fra ikke-vestlige lande, i en hverdagssammenhæng.

Dette kapitel starter med en introduktion til den fænomenologiske position, hvor ontologien bl.a. bliver afdækket. Efterfølgende applikerer jeg fænomenologien på hhv. 'hverdagen' og 'mødet mellem mennesker'. Jeg betragter disse to genstandsfelter, som centrale for undersøgelsen, og ved at betragte dem, gennem et fænomenologisk objektiv, bliver der skabt et epistemologisk grundlag for min metodologi. Med dette grundlag bliver det senere muligt, at finde den rette metode til indhentning af empiri, og til opstilling af relevante temaer og spørgsmål til metodens interviewguide. Herudover kommer applikationen af fænomenologien, på de to genstandsfelter, til at være centrale for analysen af den empiriske data.

Fænomenologi

Fænomenologi, eller læren om fænomener, beskæftiger sig helt grundlæggende med fænomener som mennesker erfarer dem. Erfaring som omfatter det perceptionsmæssige, som se og høre sanserne eller andre sanselige relationer, men også forestillinger, minder, følelser, vurderinger og konkret praktisk håndtering (Simonsen & Hansen 2007: 65). Fundamentet til denne tilgang blev allerede lagt af personer som Edmund Husserl ([1913] 2012) og Martin Heidegger ([1927] 2007), for omkring hundrede år siden. Husserl var optaget af at udarbejde en kritik, af den dengang dominerende positivistiske tilgang, der hvilede på en antagelse om at den filosofiske ontologiske verden¹⁵, helt uproblematisk kunne opfanges og beskrives af erkendende subjekter. Husserl argumentere for, at verden netop ikke kan opfanges uproblematisk, da verden opleves som objekter *for* mennesker, som noget man erfarer, og som man altid har intentioner om at anvende eller

15 Ontologi i filosofisk forstand handler om hvad verden er, og spørgsmål i denne forbindelse, kunne f.eks. dreje sig om, hvorvidt det vi oplever som mennesker, er korresponderende med verdens faktiske beskaffenhed. Men ontologi kan også forstås som et fags genstandsfelt, hvilket refererer til, hvilken del af virkeligheden man beskæftiger sig med.

interagere med (Simonsen & Hansen 2007: 66). Denne filosofi tager derfor afstand fra videnskabelige tilgange, som starter deres ræsonnement ud fra hvad verden *er*. Udgangspunktet må i stedet være, hvad verden er *for* mennesket. Og den menneskelige bevidsthed må qua dette, være en bevidsthed *om* noget, hvor dette 'noget' er fænomener fra verden. Husserl kalder denne bevidsthed *om* noget for intentionalitet. Filosofisk set bruges udtrykket intention om det forhold, at bevidstheden altid har et objekt. Det vil sige at menneskers perceptioner, oplevelser, formodninger, tanker, fantasier og ønsker altid er rettet mod noget. Relationen mellem bevidsthedstilstanden og dens genstand betegnes herved som intentionalitet. Og læg mærke til, at menneskets 'væren-i-verden' her kommer til at tage sit udgangspunkt i den intentionelle adfærd, altså i menneskets bevidste omgang med omverdenen. Jeg fremhæver dette nu, da jeg vha. Maurice Merleau-Ponty, senere i kapitlet, vil vise at dette er en for snæver måde, at tilgå den menneskelige væren, hvis man ønsker at sætte fænomenologien i kontekst til hverdagen. Men fænomenologien er altså netop en undersøgelse, ikke af verden som den er, men af verden som den bliver brugt og forstået af mennesket. Det essentielle for undersøgelsen af baggrundsbefolkningens møde med etniske minoriteter i Superkilens byrum, ligger altså ikke i en udredelse af byrummenes réele fysikalitet. Fysikaliteten er imidlertid ikke ligegyldig for undersøgelsen. Da den menneskelige bevidsthed er en bevidsthed *om* noget, er dette noget ikke bare vigtigt, men essentielt for fremkomsten af bevidstheden overhovedet. Fænomenologien erkender altså at der findes en virkelig verden, og at denne verden ikke er determinerende, men et grundlag for bevidstheden. Både subjekter og objekter i Superkilens byrum, må altså tages som virkelige fænomener, som en fælles verden, som alle individer henter deres erfaringer fra, men som opleves eller forstås forskelligt fra individ til individ. Og når jeg ønsker at undersøge, om det er muligt at skabe byrum, som kan fungere som samlingssted, for både baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, er det jo interessant om vores oplevelser eller forståelser af fænomener, ligner hinanden, eller om der findes nogle betingelser som vi alle er underlagt i opfattelsen af fænomenerne.

At vælge et afgrænset caseområde, hvor de fysiske rammer kan sammenlignes, individer imellem, er derfor af afgørende betydning, for min fænomenologiske tilgang, da det lader mig lave en fyldestgørende beskrivelse, af den materialitet jeg arbejder indenfor, så relevante informanternes udsagn har et solidt fundament at blive vurderet med og mod hinanden på.

Fænomenologi og hverdagen

Senere har mange bidraget til udviklingen af den fænomenologiske tilgang. Jeg har dog fundet det særligt interessant, at fremhæve Maurice Merleau-Ponty, da hans tilgang til fænomenologien er særdeles anvendelig ift. koblingen mellem fænomenologi og hverdag.

I bogen *Phénoménologie de la Perception* (phenomenology of perception 2012), fra 1945, giver han en filosofisk udredning, af hvorfor det er så vigtigt, at beskæftige sig med hverdagen, hvis man ønsker at forstå verden. I bogen udreder Merleau-Ponty, hvordan menneskets erkendelse stammer fra perceptionen, og hvordan alle tanker og handlen derfor udspringer af vores sansemæssige omgang med omverdenen. Han kritiserer intellektuelt orinterende tilgange, for at tro at den mentale bevidsthed, kan hæve sig over den sansende krop, for derefter på rationel vis at kunne beskrive verden. Det Merleau-Ponty lader meget eksplicit forstå her, er at den mentale bevidsthed og vores rationale, er et produkt af-, og forbundet til vores sansemæssige erfaring med verden. Den primære kilde til vores ord, begreber, forståelser og ageren i verden, stammer altså fra, og bliver, til dels, udbygget gennem vores kropslige omgang med omverdenen (man kan naturligvis også udbygge sin forståelse, gennem en refleksion over minder). For Merleau-Ponty bunder individets verdensforståelse, i den daglige sanselige omgang med omverdenen.

Jeg vil plædere for, at denne udlægning, adskiller sig grundlæggende fra Husserls idé, om en verden der tager udgangspunkt i intentionelt orienterede subjekter. Jeg vil i det følgende redegøre for hvordan, da det har centrale implikationer for afdækningen af begreberne 'tolerance' og 'forståelse'.

Merleau-Ponty skriver, at vi i kraft af vores sensoriske krop, først og fremmest tilhøre en generel verden, af næsten upersonlig karakter, hvor kroppen bliver til et sted, hvor en mangfoldighed af sanseindtryk mødes (Merleau-Ponty 2012: 86). Vi fødes, med andre ord, ind i en verden, hvor vi er ladt i sansernes 'vold'. Og først efter at have involveret os kropsligt med omverdenen, kan forskellige verdslige fænomener, fortolkes, bruges og forstås. Han plæderer for, at mennesket lever i en proces, fra vugge til død, hvor sanseindtryk fortolkes og omskrives til meningsfulde fænomener. Han kalder denne proces for en indtryksmæssig 'størkning', forstået på den måde, at når bestemte sanseindtryk har ramt os tilpas mange gange, vil de blive fortolket og tilskrevet en bestemt kontekst eller en bestemt brug. Og det er i kraft af denne proces, at omverdenen tager form. Gennem vores kropslige involveringen, og de 'størknede' sansemæssige indtryk, får verden en struktur, der danner fundamentet for intentionaliteten (Merleau-Ponty 2012: 86-90).

Dette leder til en egenskab, der er af stor metodologisk og analytisk interesse for specialet. Det gør

nemlig at vi kan involvere os kropsligt, med den bekendte del af omverdenen, uden nødvendigvis at skulle rette bevidstheden mod den (uden at have en *intention*). Dette sker hele tiden, og vi behøver blot betragte os selv, i en given situation, for at kunne genkende dette. Mens jeg sidder og skriver dette speciale, tænker jeg f.eks. over, hvad jeg skal skrive, mens mine fingre automatisk finder de taster der korrespondere med denne intention. Min intention kan altså flyttes, fra at skulle ramme en bestemt tast, til at skrive et bestemt ord, eller mere sandsynligt, at skrive en bestemt sætning. Min krop involvere sig automatisk med omverdenen, på baggrund af tidligere sansemæssige erfaringer. Inspireret af Merleau-Ponty og psykologen Kahneman (2011)¹⁶, mener jeg man på baggrund af dette, kan forestille sig den menneskelige væren som udgjort af to 'systemer': 'et ufrivilligt og automatiseret' og 'et frivilligt og intentionelt'¹⁷. Det 'frivillige og intentionelle system' påtager sig kun en opgave af gangen, hvorimens det 'ufrivillige og automatiserede system' sørger for at varetage alle andre 'nødvendige' opgaver. Det 'ufrivillige og automatiserede system' varetager derfor langt størstedelen af vores omgang med omverdenen.

Merleau-Ponty mener at dette specielt bliver tydeligt i forbindelse med hverdagen. Her er der snarere tale om automatiserede processer, fremfor enkeltstående intentionelle handlinger.

Hverdagspraksisser er netop kendetegnet gennem automatiserede processer, som ikke kræver et rettet fokus. Når man vågner op, og skal møde på arbejde, har man måske en intention om at skulle involvere sig i et bestemt projekt på arbejdet, eller måske endda at skulle dyrke en fritidsinteresse efter arbejde. Man har ikke en intention, om at skulle rejse sig op i sengen, gå ud i køkkenet, lave morgenmad, børste tænder og herefter cykle af bestemte veje, og passere igennem bestemte byrum, på vej til arbejde. Alle disse processer, planlægges og varetages af vores 'ufrivillige og automatiserede system'; givet at de har været gentaget nok gange, til at være blevet 'størknede'. Hverdagspraksissen er altså ikke enkeltstående, intentionelle handlinger, men en løbende strøm af aktiviteter, der ift. intentionaliteten altid er fremtidsorienterede (Kofoed & Simonsen 2010: 36).

Det vigtige bidrag ift. dette, er Merleau-Pontys argumentation for en hverdag, der bliver opretholdt gennem automatiserede processer, eller rutiner for at bruge et mere hverdagsnært ord. Rutiner hvor det sansede ikke nødvendigvis bliver vurderet og analyseret *i sig selv* af bevidstheden, men hvor de 'størknede' sansemæssige oplevelser, bliver brugt af kroppen, til at genkende og opretholde bestemte

16 I bogen 'Thinking, Fast and Slow' (2011) bruger Kahneman forskning indenfor psykologien, fra 1969 og til i dag, til at forklare forskellen mellem intuitiv tænkning og reflektiv tænkning. Han bruger to systemer, som han kalder 'system 1' og 'system 2', til at forklare forskellen. Mine to systemer er en sammensmeltning af disse i kombination med Merleau-Ponty.

17 Det er her vigtigt at pointere, at dette er en *forestilling*, som kan hjælpe med at forstå hvordan vi oplever verden, og ikke faktiske systemer som kan observeres neurologisk.

rutiner. Dette kommer til at danne et epistemologisk grundlag for min metodologi. Da det jeg ønsker, er at spørge ind til relevante informanternes hverdagsoplevelser, med etniske minoriteter, kan denne spørgen tænkes at ramme ind i noget, der er så automatiseret, at individet ikke længere tænker over det. Da dette, qua Merleau-Ponty, er den fænomenologiske forudsætning for hverdagen, må det være min metodologis opgave, at kunne opstille metoder, der giver adgang til netop denne type viden. En problematik som i dette speciale forsøges løst gennem 'go-along' metoden, som tager informanten med ud i de byrum hvor hverdagspraksissen udspiller sig (se afsnittet "*Go-along metoden – en indgang til viden om hverdagen*"). Desuden bidrager afsnittet med konstruktionen af de to værensmæssige systemer. Disse systemer kommer til at spille en central rolle, for afdækningen af både 'tolerance' og 'forståelse', og derved for undersøgelsen af, hvordan byrummene kan udformes med sigte mod dette.

Med dette, er nogle af de krav der stilles, til at arbejde fænomenologisk med hverdagen, blevet beskrevet. Men for at kunne bruge hverdagen som genstandsfelt for den senere metode, bliver jeg nødt til at lave en yderligere konkretisering af feltet. Og i den forbindelse vil jeg også stille mig kritisk, overfor et hverdagssyn som kun har fokus på de automatiserede processer.

Hverdagen

Der er noget nærtliggende ved ordet hverdag. Det er det som sker hver-dag, og på den måde kan man sige begrebet, rent intuitivt, nærmest forklarer sig selv. I bogen *'Byens mange ansigter'* (2005), foreslår Simonsen at hverdag kan udtrykkes som det 'almindelige' liv. Hun skriver at det er den måde hvorpå flertallet af byens beboere udlever deres hverdagsliv. Simonsen skriver at hverdagen, er forbundet med de steder hvor vi lever, arbejder, og opfoster vore børn (Simonsen 2005: 35). Et hverdagsliv der henviser til en masse rutinemæssige aktiviteter, der udføres i cirkulære bevægelser med relativt korte tidsintervaller (Simonsen 2005: 35 Brinkmann 2013: 32-33). En måde at anskue hverdagslivet, er derfor som alle de trivielle handlinger, der er forbundet med de transitruer og knudepunkter der udgør den daglige færden. Men, foreslår Ferguson, hverdagsliv er desuden "*det omfattende område, hvor lejlighedsvis, tilfældige og usædvanlige hændelser også finder sted*" (2009: 164 fra Brinkmann 2013: 33). Det er derfor ikke kun det banale og 'dagligdags', som er kendetegnende for hverdagslivet. Det exceptionelle er ligeledes et vigtigt element for

hverdagslivsanalyser. Brinkmann foreslår, at det jo ikke er udbredelsen der gør noget ordinært, men snarere sådan at noget er ordinært fordi det forekommer i hverdagslivet (Brinkmann 2013: 33). Hvis hverdagslivet defineres på denne måde, kan man sige at det både er almindelige-, lejlighedsvis- / usædvanlige-, samt uforudsete oplevelser der udgør hverdagslivet. I et tidligere projekt om Superkilen (Bensaoula, Nielsen og Sørensen 2012) beskriver en informant en uforudset oplevelse:

Men altså jeg var til hundetræning, der engang hvor vi blev overfaldet alle sammen. Der kom seks unge drenge der begyndte at sparke til hundehvalpene. De kom bare løbene og sagde vi skulle skride fra deres park. Vi måtte flygte til vores biler og drøned afsted... de bankede i taget... jeg havde aldrig oplevet noget lignende.

(Bilag 4: Kaare, 39 år og administrerende direktør)

En hverdagslivsanalyse må altså ikke begrænse sig, til at forstå hverdagen som almindelige rutinerede bevægelser. De lejlighedsvis-, usædvanlige- og uforudsete oplevelser er vigtigt element i en hverdagslivsanalyse. Ikke mindst fordi netop nye oplevelser i hverdagen, kan være med til at omskrive, den måde vi bruger steder og ruter i den almindelige dagligdag. Det stiller også et kritisk perspektiv på, eller udbygger, Merleau-Pontys beskrivelse af hverdagslivets rytmer. Det er ikke sådan at vi for evigt er fanget i en 'størket' rytmisk hverdag, som bevidstheden ikke tager sig af længere. Men det er måske netop fordi hverdagen også indeholder afvigelser, som bevidstheden bliver nødt til at rette fokuset mod, at nye rytmer i vores liv opstår.

På baggrund af den franske sociolog, Henri Lefebvre, mener jeg, at der er et sidste element, man bør indrage, for at kunne analysere hverdagen. Lefebvre mener at byen er en lokalitet, hvor en mangfoldighed af tidslighed og rumlighed kolliderer. Denne tidslighed og rumlighed oversætter han til *cykliske rytmer* og *lineære rytmer* (Lefebvre 2004: 8). De cykliske rytmer kan oversættes til årstiden, ugen og døgnet, der alle gentages cyklisk. De lineære rytmer kan oversættes til hverdagslivets daglige rytmer. Disse to rytmer er altså afhængige af- og vævet ind i hinanden, hvor sammensmeltningen af dem, er med til at danne grundlaget for et oplevet rum. Men hvert individ i byen har deres egne rytmer, som kolliderer med andres rytmer i byens forskellige rum. Denne kollision skaber lineære praksisser, der udvikler rummet over cyklisk tid. Det må altså respekteres, at hverdagen ikke 'blot' ses som forskellige typer af begivenheder, men også ses ift. døgnet, ugens og årets skiften. Og på samme måde er det ikke blot den cykliske forskel, fra at træde ud på Superkilen i hhv. en vinter- eller sommerdag, men også alle de lineære rytmer som individet kolliderer med, og hvordan disse lineære rytmer ændre karakter, alt efter det specifikke cykliske

tidspunkt de opleves i.

Med dette er både rammerne for fænomenologien og hverdagen lagt, og det sidste afsnit i 'Ontologi og epistemologi' kapitlet, vil derfor beskæftige sig med det specifikke indhold i hverdagen, nemlig mødet mellem mennesker.

Fænomenologi og mødet mellem mennesker

Ligesom Merleau-Ponty, skriver Kofoed og Simonsen (2010) at man må tage udgangspunkt i, at krop og 'sind' er to 'sammentømrede' enheder, som er gensidigt afhængige af hinanden, for konstitutionen af det som gør os til mennesker (muligheden for både at bevæge os i- og reflektere over verden samtidig). Men netop fordi at kroppen både optager rum, i kraft dens fysikalitet, og samtidig oplever rum, i kraft af sanserne, får den en dobbelt betydning. Kroppen bliver herved både en adgang til omverdenen, gennem sanserne, men også i sig selv en del af denne omverden. En del som man kan rette sanserne mod og opleve. Kroppen er altså en *levet krop* som kender sig selv, i kraft af sin aktive relation til verden, men den er samtidig også et perciperet objekt, og derfor konstituerende for andres relationer til verden. Et grundlæggende træk ved 'praksisontologien', er derfor idéen om interkropslighed¹⁸ (Kofoed og Simonsen 2010: 42). Når vi bevæger os i rummet, udstiller vi både vores krop for os selv, og for andres skue, og andre udstiller deres kroppe for vores. På denne måde må kroppe anses som verdslige fænomener. Og hvis man følger Merleau-Pontys idé, om at sanseindtryk fra omverdenens materialitet kan 'størkne', så de fremgår som velkendte kategoriserbare objekter og subjekter, kan man sige at det samme gør sig gældende for kroppene. Simonsen og Kofoed skriver, at det jo ikke er kroppens øjeblikkelige sansning, der konstituerer denne interkropslighed. Det er også den mening, der er involveret i den andens kropslige udtryk eller praksis. Meninger som ikke blot bliver konstitueret på stedet, men som, qua Merleau-Ponty, dækker over tidligere kropslige møder eller forestillingen om kropslige møder (f.eks. som historier fra medierne). Kofoed og Simonsen skriver, at vores møde med andre mennesker, altid allerede er afstemt på et præ-egologisk niveau, grundet det jeg kalder 'det ufrivillige og automatiserede system'. Og i mange tilfælde vil præ-egologisk være en underdrivelse, da jeg vil plædere for at bevidstheden (det egologiske) hverken før, under eller efter en hverdagspraksis retter fokuset mod detaljerne.

¹⁸ Da specialet kun beskæftiger sig med baggrundsbefolkningens oplevelse af etniske minoriteter, opstår der ift. interkropsligheden et videnskabeligt hul, da der er tale om et gensidigt konstituerende forhold de to grupper imellem. Dette anmærkede jeg under '*Problemformulering*', og argumenterede på baggrund af dette, for at en undersøgelse af de etniske minoriteters oplevelse, ville være en oplagt opfølgning til dette speciale.

Meget af den data vi modtager, som f.eks. mødet med andre mennesker, bliver derfor ego-transcenderende. Dette er ikke underligt at forestille sig, da det ville være umuligt, at skulle rette bevidstheden mod alt den sansemæssige data, som hele tiden er tilgængelig for os.

At studere individets møde med andre kroppe, i hverdagen, åbner således op for en forståelse af kulturel forskellighed mellem kroppe, og kan give et indblik i, nogle af de elementer der former individets tanker om- og omgang med etniske minoriteter. Samtidig retter det opmærksomheden mod det faktum, at det potentielt er to subjekter der sanser hinanden samtidig. Dette betyder at det individs krop man sanser, ændre udtryk alt efter hvem man er, eller hvordan man opfører sig. Hvis man er en lille pige, forestiller jeg mig, at udtryk og udsagn fra andre subjekter i rummet, vil være anderledes, end hvis man er en stor mand. På samme måde vil de signaler man får tilbage, være forskelligt afhængigt af om man med gestik og mimik signalere f.eks. irritation eller glæde. Man er altså ikke alene, om at danne sig et indtryk af andre kroppe. Det er også den respons man får tilbage fra de andre kroppe, der danner grundlaget for ens indtryk og derved udtryk.

Med dette har jeg vist, hvordan mødet mellem mennesker kan forstås, ud fra en fænomenologisk vinkel. Denne forståelse vil jeg både trække med til det metodologiske kapitel, og efterfølgende have med i analysen. Ligesom det var tilfældet med hverdagen, i forrige afsnit, mangler mødet mellem mennesker dog stadig en nærmere konkretisering, før det kan omsættes til retningslinjer for det metodologiske kapitel, samt fungere som overordnet ramme for analyseafsnittene. En del af denne konkretisering har allerede fundet sted under afsnittet *'Teoretisk perspektiv'*, men følgende opsummering og udbygning samler kapitlet *'Ontologi og epistemologi'*, og giver efterfølgende en klar idé om, hvorfor det metodologiske og analytiske kapitel er kommet til at se ud som de er.

Mødet mellem mennesker

For at konkretisere mødet mellem fremmede mennesker i byrummet, vælger jeg at trække på Gehl og hans bog *'Livet Mellem Husene'* (2007). I denne bog plædere han for, at den passive kontakt er den primære måde vi *er* med hinanden i byrummet. Denne udredning komplimenterer specialets eksplorative struktur, da den kun udlægger en bred ramme for mødet mellem mennesker, hvorved der gives plads til at andre teorier, kan udbygge og kommentere på den.

Jeg finder dog Gehls beskrivelse, af denne passive kontakt, uklar og mangelfuld. Hvis den skal

indgå i analysen kræves en fyldestgørende begrebslig udredning. For at skabe denne udredning, indfører jeg begrebet aktiv kontakt. Aktiv- og passiv kontakt, kommer herved til at optræde som en dikotomi, der dækker over alle slags møder, både i byrummet og generelt. Og på denne måde kan den passive kontakt isoleres, og udredes, som den aktive kontakts modsætning.

Jeg har valgt at kalde modstillingen til passiv kontakt for aktiv kontakt, fordi det har en god sammenhørighedsmæssig klang. Begrebsmæssigt ville det dog være mere sigende, at kalde det for interaktiv kontakt, eller blot interaktion. Den aktive kontakt opstår i det øjeblik, hvor et individ indgår i en interaktion med en anden. En interaktion kan indledes i de situationer, hvor mennesker handler med det formål, at fremkalde reaktioner hos andre, eller som svar på andres handlinger (Leksikon 2003). For at man kan tale om en réel interaktion, er det dog ikke nok at et individ handler med det *formål*, at fremkalde en reaktion hos andre. Individet skal opleve en reaktion, før der kan være tale om en *interaktion* (ellers ville det blot være en aktion). Nogle af mine informanters eksempler, på interaktion i byrummet, er verbal dialog, som kan rumme alt fra det at spørge om vej, til længere og mere personlige samtaler. Men det kan også være så lidt, som dét blot at få gengældt et blik eller smil på gaden. Aktiv kontakt er altså ikke begrænset, til blot at omhandle forskellige former for verbalisering. Aktiv kontakt kan sagtens opstå, på baggrund af gestik eller mimik. Der er altså mange forskellige typer af aktiv kontakt, og den aktive kontakt kan både være uformel og formel, og kan vare i alt fra sekunder til timer. Med denne definition af aktiv kontakt, bliver det tydeligt, at det ikke er tilstrækkeligt at definere den passive kontakt, som se- og høre-kontakt. Den passive kontakt er kendetegnet, ved at være en socialisering, som aldrig udvikler sig til mere end en relation. Den passive kontakt er det at færdes, og opleve andre mennesker, uden at kræve en reaktion af dem. Det er derfor ikke helt misvisende, at sige at den passive kontakt, kan defineres som se- og høre-kontakt, da det hovedsageligt vil være disse sanser, der bliver brugt, i forbindelse med den passive kontakt. Det er imidlertid ikke sådan, at se- og høresanserne er forbeholdt den passive kontakt, da aktiv kontakt sagtens kan opstå på baggrund af gestik eller mimik.

Denne beskrivelse, af mødet mellem mennesker i byrummet, fungerer som specialets overordnede betragtning. Derved må det mere specifikke møde, mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, også være underlagt ovenstående beskrivelse.

Med dette kapitel, som videnskabsteoretisk fundament for specialet, vil jeg i næste kapitel, bruge de udredninger jeg nu har foretaget, til at udvikle en metode til indsamling af empirisk data.

Metodologi

Fra forrige kapitel blev nødvendigheden af et caseområde beskrevet. Da fænomenologien netop har et ontologisk ståsted, der peger på at der findes en virkelig verden, og denne verden er den samme for alle mennesker, må de fænomener jeg undersøger altså stamme fra denne. Individer kan opleve disse fænomener forskelligt, grundet differentiering i sanseapparatet eller pga. erfaringsmæssige forskelle, men det er stadig de samme fænomener de refererer til. Derfor er det vigtigt for en senere analyse, at jeg kan fastholde relevante informanternes udsagn med og mod hinanden, i forhold til den samme materielle kontekstualitet. Dette forsøger jeg netop at imødekomme, ved at inddrage Superkilen som caseområde. Metodologiens første afsnit vil derfor indeholde en redegørelse af Superkilen som caseområde (en udførlig beskrivelse af caseområdet fysikalitet, vil dog først blive præsenteret efter det metodologiske kapitel).

Udover vigtigheden af et caseområde, giver det ontologiske og epistemologiske kapitel også indhold, til at finde og en kvalificeret metode til indsamling af empiri fra Superkilen. Her anmærkes, fra afsnittet *'Fænomenologi og hverdagsliv'*, at hverdagen ikke må forstås som en række intentionelle handlinger. Hverdagen er udgjort af forskellige praksisser som er blevet udført så mange gange, at de er blevet 'automatiseret'. Udfordringen for metodologien er altså at finde en metodisk tilgang, der kan spørge ind til automatiserede handlinger, som individet måske ikke længere har bevidstheden rettet mod. Det næste afsnit i dette kapitel, beskriver derfor den metode jeg anvender til indhentning af empiri.

Det er dog ikke sådan, at jeg uproblematisk har kunnet anvende en allerede eksisterende metode. Jeg har gennem mine interviews modificeret en bestemt metode, så den passer bedst muligt til specialets undersøgelse. Disse modificeringer vil blive ekspliciteret efter beskrivelsen af den valgte metode.

Efterfølgende vil min interviewguide blive præsenteret. I forrige kapitel blev hverdagen og mødet mellem mennesker udredt. Disse udredninger har været centrale for udformningen af min interviewguide. De har bidraget til at skabe klarhed over, hvilke temaer og spørgsmål interviewguiden skulle indeholde.

Superkilen som casestudie

Som diskuteret i forrige kapitel '*Ontologi og epistemologi*', er verden, i ontologisk forstand, ikke determinerende, men af afgørende betydning for bevidstheden, og derfor hverdagspraksissen. Forskellige byrum, med forskellig fysikalitet, kan altså frembringe forskellige oplevelser. Dette er en af grundene til, jeg vælger at beskæftige mig med et afgrænset område. Ved at afgrænse mig, kan jeg beskrive de fysiske rammer, hvori den sociale praksis udfolder sig. På denne måde, kan jeg koble konkrete aktørers oplevelser, og handlinger, til en velbeskrevet kontekstuel omverden.

Udover at casestudiet af Superkilen, giver mig mulighed for at beskrive den fysikalitet jeg arbejder indenfor, så er valget af Superkilen også afgørende, for de to hovedproblemstillinger specialets problemformulering er udgjort af. For at undersøge 'tolerance' og 'forståelse' ud fra et planlægningsmæssigt perspektiv, kræves det at de sættes i forbindelse med et konkret byrumsprojekt. Samtidig ønsker jeg også at undersøge, hvorvidt Superkilen har formået, at nå kommunens mål, om at designe mangfoldige og integrerende byrum. Det er altså ikke kun Superkilens fysikalitet, der er vigtigt for specialet, men også de planlægningsmæssige mål og visioner der ligger bag udformningen af byrummene. Efter det metodologiske kapitel, vil der blive givet en fyldestgørende beskrivelse, af konkrete mål og visioner for Superkileprojektet.

'Go-along' metoden – en indgang til viden om hverdagen

Som min specifikke metode, til inddragelse af empiri fra Superkilen, vælger jeg at bruge 'Go-along' metoden. 'Go-along' metoden er et bestemt etnografisk værktøj, som kan bruges i fænomenologisk funderede forskningsprojekter. Metoden er blevet udførligt beskrevet af Margarethe Kusenbach i artiklen *Street Phenomenology - The go-along as ethnographic research tool* (2003). Hendes beskrivelse af metoden er baseret på deltagelse i et tre årigt etnografisk forskningsprojekt, som undersøgte hvordan beboere, i fem bykvartere, i Hollywood, oplevede lokale problemer, og hvordan deres daglige aktiviteter og sociale interaktioner relaterede sig til disse. Som navnet antyder (go-along), er der tale om en interviewtype, hvor forsker og informant bevæger sig under interviewet. Kusenbach har i den forbindelse primært arbejdet med gå-interviews (walk-alongs) og cykel-interviews (bike-alongs). Idéen er at man bevæger sig ud i sit caseområde med informanten, men lader turen man tager, være en som informanten vælger og er fortrolig med. Under gå eller

cykelturen udfører man sit interview med informanten. Denne form for interview prøver at løse to problemer, som man bliver konfronteret med i et stationært interview (sit-down interview). Det første problem er af narrativ karakter, og det andet er et problem i forhold til selve interviewsituationen.

Kusenbach skriver at det narrative problem opstår, når forskeren spørger ind til hverdagsbegivenheder, som er blevet så rutinerede for informanten, at de ikke længere figurer i bevidstheden (Kusenbach 2003: 462). Det er en problematik, som allerede er blevet formået af Merleau-Ponty i forrige kapitel. I hverdagspraksissen, siger Merleau-Ponty, er der hverken tale om refleksion eller observation, men om en deltagelse. Hverdagspraksis er ikke enkelstående, intentionelle handlinger, men en løbende strøm af aktiviteter, der ift. intentionaliteten altid er fremtidsorienterede (Kofoed & Simonsen 2010: 36). Det kan derfor ikke forventes, at en informant umiddelbart har adgang til, de erfaringer man spørger ind til. Dette er et velkendt problem i interviewsituationer, skriver Kusenbach, og problemet er forsøgt løst, ved at gå væk fra det strikse spørgsmål-og-svar format, for i stedet bruge rekvisitter som breve, bøger, kort og fotografier, til at stimulere de mindre tilgængelige, ikke-udtalte regioner af informantens sind (Kusenbach 2003: 462). Selvom sådanne rekvisitter kan hjælpe med at udvide det narrative fokus, kan de ikke løse de begrænsninger som selve interviewsituationen skaber. Kusenbach skriver, at i stationære interviews er det primært 'snakken' som er i fokus. Andre aktiviteter bliver set som en forstyrrelse, og skubbet i baggrunden (Kusenbach 2003: 462). Dette betyder at interviewsituation bliver fjern i forhold til den dynamiske hverdag, med de mange forskellige, og samtidige, sanseindtryk.

'Go-along' interviewet prøver at løse det narrative problem, på samme måde som rekvisittilgangen, nemlig ved at lade en bestemt materialitet skabe associationer til hverdagsbegivenheder. 'Go-along' interviewet tager bare den fulde konsekvens, af at mange hverdagsoplevelser er svært tilgængelige, ved at bringe informanten ud i det miljø der bliver spurgt ind til. På denne måde bliver forskellige sanseindtryk på turen, også til en naturlig del af interviewsituation, og ikke til et forstyrrende element, hvorved selve interviewsituationen som problematik, også forsøges løst. Kusenbach peger på, at det at udføre interview med informanten, i de rum som der bliver spurgt ind til, og i ruter som er naturlige for informanten, giver større refleksivitet omkring de hverdagslige rutiner.

En dynamisk metode

Efter valget af en bestemt metode, 'go-along' metoden i mit tilfælde, mener jeg man kan følge mindst to forskellige fremgangsmåder. Man kan enten anvende en standardiseret metode, hvis fremgangsmåde forbliver den samme under indhentning af samtlige interviews. Men man kan også evaluere den metodiske fremgangsmåde, efter hvert interview, og se på hvordan man kan forbedre metoden til næste interview. Fordelen ved at anvende den førstnævnte, er at alle interviews bliver foretaget ud fra den samme fremgangsmåde. Herved forestiller jeg mig, at de indhentede interviews, bedre kan sammenlignes i et efterfølgende analyseafsnit. Man har altså en større sikkerhed, for at få ensartede interviews. Men denne ensartethed er samtidig den første tilgangs svaghed. For man vil altid opdage måder, hvorpå metoden kan optimeres, i løbet af empiriindsamlingen, og hvis man fortsætter med sin planlagte fremgangsmåde, risikerer man f.eks. en lav reliabilitet. Dette er derfor samtidig fordelen ved at evaluere og udvikle sin metode, fra interview til interview. Jeg arbejder med en 'dynamisk' metode, hvor refleksion efter hvert interview, leder til forandringer og forbedringer af den konkrete metode. Derfor er de præsenterede teknikker, værktøjer og interviewguiden, et produkt af en udvikling i forbindelse med indsamlingen af empiri til specialet¹⁹.

Tekniske overvejelser og værktøjer til 'go-along' metoden

'Walk-alongs' og 'ride-alongs'

Kusenbach skriver i *Street Phenomenology - The go-along as ethnographic research tool* (2003: 12) at den mest almindelige form for 'go-alongs' er 'walk-alongs'. Hun har primært arbejdet med 'bike-alongs' og 'walk-alongs' og skriver at 'bike-alongs' var mindre effektive end 'walk-alongs'. Dette skyldes at den højere hastighed, gør det sværere at stille opklarende spørgsmål til informanten, om noget stedsspecifikt, og samtidig holde styr på hvilket sted, og i hvilken forbindelse, informanten udtalte sig. Jeg vælger kun at lave 'walk-alongs', og Kusenbachs ovenstående refleksion er en af grundene. Den anden grund til jeg fravælger 'ride-alongs', er fordi mit caseområde er forholdsvist lille. Jeg vil derfor prøve at skabe rammer for et længere interview, hvor der er plads til at kigge mere på detaljerne. Havde caseområdet været større, havde det været oplagt at lave 'bike-alongs' eller en kombination.

¹⁹ I bilag 3 er mine interviews opstillet i kronologisk rækkefølge, og hvert interview starter med præ- og post refleksioner. De erfaringer som har ført til den præsenterede interviewguide, kan spores i dette.

Diktafon eller notesblok

I forbindelse med 'go-along' metoden, reflekterer Kusenbach ligeledes over, hvorvidt notesblok eller diktafonen skal bruges til at fastholde informantens udsagn. Hun finder at diktafonen er meget anvendelig for 'ride-alongs', og at 'walk-alongs' kan udføres med både diktafon og notesblok, så længe det ikke forstyrre den naturlige rytme på gåturen. Hun anmærker at valget mellem notesblok og diktafon, afhænger af hvad informant og interviewer føler sig mest komfortable med (Kusenbach 2003: 12). Min primære fasholdelse af informantens udsagn sker med en diktafon. Jeg føler diktafonen giver mig mere frihed til at være tilstede med informanten på gåturen, og det giver mig bedre mulighed for at aflæse informantens kropssprog mens han/hun udtaler sig. Desuden ønsker jeg at bruge direkte citater, fra mine informanter, i analysekapitlet. Dette lader sig ikke gøre med notesblok alene. Jeg medbringer dog samtidig en notesblok, så jeg kan skrive anmærkninger om kropssprog eller sproglige henvisninger til eksternaliteter på Superkilen.

Brug af objekter og subjekter

Det blev klart, i afsnittet '*Fænomenologi og verden*', at den menneskelige bevidsthed er en bevidst om noget, og at dette noget kommer fra den ontologiske verden. Verden er altså den fælles referenceramme alle mennesker referere til, når de beskriver deres oplevelser af fænomener. På et ontologisk og epistemologisk grundlag, er det altså essentielt for undersøgelsen, at både objekter og subjekter, i løbet af 'walk-along' interviewet, bliver inkluderet i spørgsmålene til informanterne. På denne måde kan informantens oplevelse af subjekter og konkrete objekter vurderes med og mod hinanden. På et mere pragmatisk niveau, viser det sig også at have fordele, hvis man holder sig for øje, om man kan koble spørgsmål til forskellige objekter eller subjekter på turen. Dette kan f.eks. være et åbent spørgsmål som: "hvor tror du han/hun kommer fra?", eller "hvorfør tror du de har bygget en pæl med en halvmåne på toppen?". I denne form for spørgen bliver Superkilens materialitet til rekvisitter, som kan hjælpe med at øge informantens refleksion over det rum han/hun færdes i til daglig. En sådan spørgen drager også fuldt udbytte, af den interviewsituation man har opstillet, da den omgivne materialitet desuden indeholder historier og tanker, som jeg umuligt kunne have gættet mig til alene ved hjælp af direkte spørgsmål.

En ikke-kronologisk interviewguide

På baggrund af min 'dynamiske' tilgang til metoden, har erfaringer fra interviews på Superkilen, vist at det er uhensigtsmæssigt at opstille interviewspørgsmålene i en bestemt rækkefølge. Da en del af konceptet ved 'walk-along' er at informanten selv vælger hvor ruten skal starte og stoppe, har jeg som interviewer ingen chance for at forudse, hvornår hvilke spørgsmål vil være relevante at stille. Dette hænger sammen med *brug objekter og subjekter* på turen. Er vi f.eks. ved Den Grønne Park, kunne jeg godt tænke mig at spørge ind til Mjølnerparken og etniske minoriteter, mens Den Sorte Plads' blækspruttelegeplads (se afsnittet '*Superkilen*' for beskrivelse af disse steder), giver mig lyst til at spørge om forskellige typer brugere af byrummet. Interviewguiden vil derfor blive udarbejdet som en række temaer, som jeg kan bruge som rettesnor i interviewsituationen, så informantens fortællinger forbliver meningsgivende for problemfeltet, men som ikke behøver følges, i en bestemt rækkefølge.

Interviewguiden er kun en guide

Når man er i et 'walk-along' er man i en mere ukontrolleret situation, end ved et klassisk stationært interview. Du bevæger dig i byrummet, som er et dynamisk miljø, hvor alt fra større events, til små unikke situationer kan spille ind på interviewets forløb. I stedet for at se dette som en udfordring der skal overkommes, hvor alle interviewguidens temaer *skal* afdækkes, uanset de ydre omstændigheder, vil jeg hellere se dette dynamiske miljø som en mulighed. En mulighed for at erkende at virkelige scenarier, som kalder på andre temaer eller spørgsmål, kan være ligeså vigtige, hvis ikke vigtigere, end de temaer eller spørgsmål jeg havde planlagt hjemmefra. Jeg vil derfor lægge vægt på at interviewguiden netop er en *guide*, og at dette særligt må gøre sig gældene for 'walk-along' metoden.

Udarbejdning af interviewguide til 'go-along' metoden

Som nævnt i indledningen til forrige kapitel, '*Ontologi og epistemologi*', var formålet med kapitlet ikke blot at skabe klarhed over det videnskabsteoretiske udgangspunkt, men også at skabe de nødvendige rammer for det metodologiske kapitel. Dette kapitel har allerede hjulpet mig, med at finde frem til specialets specifikke metode. Nu kan de i kapitlet beskrive genstandsfelter: 'hverdag' samt 'mødet mellem mennesker', bruges til at skabe rammerne for temaer og spørgsmål til 'go-along'

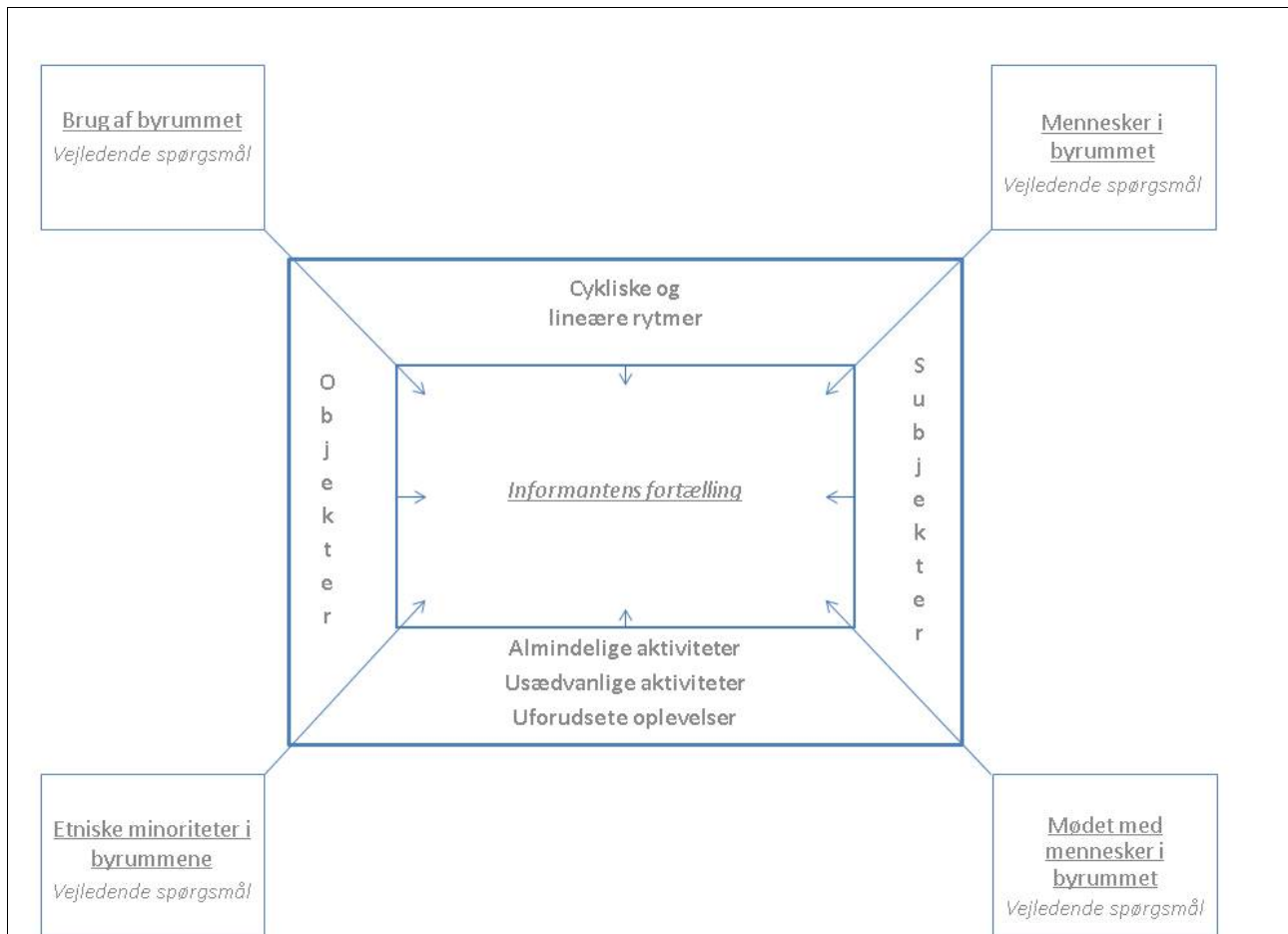
metodens interviewguide. 'Hverdagen' og 'mødet mellem mennesker' er selvfølgelig ikke de eneste elementer, som er med til at danne interviewguiden. Både mine tidligere erfaringer og mit teoretiske perspektiv, fra *'Indledning'*, og de beskrevne kommunale visioner og mål, fra *'Problemfelt og problemformulering'*, fungerer som indholdsgivende til udformningen af interviewguiden. På figur 1 er en illustration af den færdige interviewguide, mens selve interviewguiden, med vejledende spørgsmål, kan findes under bilag 1. Jeg vil i det følgende explicitere de vigtigste elementer for konstruktionen af interviewguiden.

Fra kapitlet *'Ontologi og epistemologi'*, anmærkes materialitetens essentielle position for det fænomenologisk funderede forskningsprojekt. Dette respekteres ved at bruge Superkilen som caseområde. Men det betyder samtidig, at interviewguiden må være i stand til, at inddrage forskellige subjekter og objekter fra Superkilens byrum. På denne måde kan informanternes svar og fortællinger sammenlignes ud fra den samme, eller en sammenlignelig, fysikalitet.

Efterfølgende blev 'hverdagen' og 'mødet mellem mennesker' præsenteret. Udredningen af hverdag gav mig en række værktøjer, som nu kan anvendes til metodens interviewguide. Her blev det klart, at en hverdagslivsanalyse både må tage hensyn til almindelige og usædvanlige aktiviteter, men også til ufrivillige og uforudsete oplevelser. Samtidig må disse forskellige hverdagsoplevelser, qua Lefebvres udlægning, analyseres ift. de cykliske og lineære rytmer. Det er vigtigt for forståelsen af en hverdagsoplevelse, at man undersøger hvilken tid på døgnet, ugen eller året informantens fortælling er taget ud af, og hvilken menneskelig aktivitet der er kendetegnende for præcis denne cykliske tid. Fra 'mødet mellem mennesker' blev den passive kontakt udredt, som den primære kontaktform mellem fremmede i byrummet. Interviewguidens spørgsmål, må derfor sørge for at undersøge, hvilken kontaktform mine informanter har med fremmede i byrummet, da dette også danner grundlaget for omgangen med etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Interviewguidens spørgsmål må desuden spørge ind til det specifikke møde med etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, da dette møde, qua Ahmed, adskiller sig fra andre slags møder.

Fra mit problemfelt blev udviklingsplanen *'Metropol for mennesker'* udredt. Udviklingsplanen sigter specielt mod visioner og mål, der skal sikre et rigt og mangfoldigt byliv. I forhold til planens vision om styrkelse af tolerance og forståelse mellem mennesker, er det altså essentielt at man formår at skabe et rigt byliv, som mange forskellige 'slags' københavnere deltager i. Jeg er derfor desuden interesseret i, om Superkileprojektet har formået at opfylde disse indledende rammer, så byrummene efterfølgende kan undersøges ift. tolerance og forståelse. Nedenstående figur, er en

illustration af min interviewguide. Figuren er altså blevet til, som en sammensmeltning mellem tekniske overvejelser og værktøjer, samt ovenstående overvejelser ift. interviewguidens temaer og spørgsmål.

Figur 1: Illustration af interviewguiden. Den midterste boks i figuren repræsenterer informantens konkrete fortælling. Rammen omkring fortællingen repræsenterer de rammer fortællingen altid er underlagt, uanset hvilket tema informantens fortælling drejer sig om. Her findes de input jeg udlagde i kapitlet 'Ontologi og epistemologi'. De fire bokse i hvert hjørne er mine specifikke temaer. Disse temaer har ingen bestemt rækkefølge, og de vejledende spørgsmål, tilknyttet hvert tema, kan derved inddrages, når det passer med de subjekter og objekter, man passere i løbet af 'walk-along' interviewet.

Interviewguiden

Som beskrevet i afsnittet '*Tekniske overvejelser og værktøjer til 'go-along' metoden*', har det vist sig uhensigtsmæssigt at opstille temaer og spørgsmål i en bestemt rækkefølge. Jeg finder det dog nødvendigt at have to faste punkter, som indleder og afslutter interviewene på en ensartet måde. Interviewguiden er derfor delt op i to faste punkter: 'Intro' og 'Afslutning'. Imellem disse punkter er fire temaer: 'Brug af byrummet', 'Menneskene i byrummet', 'Etniske minoriteter i byrummene' og 'Mødet med mennesker i byrummet'. Følgende punktopdeling beskriver min fremgangsmåde:

1. Intro

- Brug af byrummet
- Menneske i byrummet
- Etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande i byrummene
- Mødet med mennesker i byrummet

2. Afslutning

'Intro' er et vigtigt punkt, da der er en række formalia, som på ensartet måde, må gennemgås med alle de interviewede. Her skal bl.a. indhentes formel information om den interviewede, og samtidig må den interviewede informeres, på retmæssig vis, om det interview vi skal ud på. Udover dette giver introduktionen mulighed for, at snakke uformelt med informanten, hvormed der gives mulighed for opbyggelse af en god relation før det egentlige interview påbegyndes.

'Afslutning' er ligeledes vigtigt. Det er vigtigt, for at man kan give informanten en god oplevelse med interviewet. Her kan man bl.a. give informanten en følelse af at bidrage til noget større, ved at fortælle hvilken type forskning, interviewet kommer til at indgå i. Men afslutningen er også vigtig, da kritik fra informanterne, leder til forbedringer, både af interviewguiden, men også af mine personlige færdigheder som interviewer.

Under Bilag 1, forefindes en omstændig beskrivelse af interviewguiden til mine 'walk-along's. Her findes den fulde beskrivelse af 'Intro' og 'Afslutning', samt de fire analysetemaer, med dertilhørende vejledende spørgsmål.

Inddragelse af anden empiri

I forbindelse med projektet *'Superkilen – fortællinger om et sted'* (Bensaoula, Nielsen og Sørensen 2012) har jeg indhentet fortællinger om multikulturalitet og etniske minoriteter i Mimersgadekvarteret og på Superkilen. De tilvejebragte interviews indeholdt både informanter som havde personligt kendskab til Superkilens byrum, og informanter som aldrig, eller sjældent, havde været i byrummene. Disse interviews blev udført som 'almindelige' semistrukturerede interviews. Ikke desto mindre var der nogle af disse informanter, som viste stor refleksivitet i forhold til hverdagsbegivenheder, og som udtalte sig om emner som naturligt passer ind i specialet. Derfor vil jeg inddrage empiri fra dette projekt, til undersøgelse af specialets problemfelt (interviewguide og transkription af disse interviews kan findes under bilag 2 og 4).

Informanterne

Valg af informanter

Det første krav til valget af informanter var at de havde kendskab til Superkilen, da det er den sansemæssige erfaring med disse byrum jeg efterspørger. Det var derudover et krav, at de tilhørte baggrundsbefolkningen. Jeg havde ingen aldersmæssige eller kønsmæssige forbehold. Jeg bestræbte mig på, ikke udelukkende at have informanter af samme alder, køn eller uddannelse. Jeg valgte desuden at medtage personer jeg kendte, personer jeg var bekendt med, og personer jeg aldrig havde mødt før. Erfaring har vist mig, at styrken ved at interviewe personer man kender, er at de tør være mere ærlige og have færre forbehold. Det negative er at informant, på grund af den tættere relation, kan udtale sig med et indforstået sprogbrug, som kan være svært at bruge i citatform. Dette kræver man i interviewsituationen, holder et skarpt øje med et sådan sprogbrug, og om nødvendigt beder informanten omformulere sig. Erfaring fra tidligere interviews viser mig ligeledes, at forudgående relationer mellem interviewer og informant, kan give et unuanceret billede af det emne man ønsker at afdække. At medtage personer som man kun er bekendt med, eller slet ikke har noget forgående kendskab til, giver en anden type svar. Jeg har både medtaget kendte, bekendte og fremmede informanter som empirikilder, da jeg mener at hver type informant tjener til forskellige anskuelser.

Søgning af informanter

I min søgning af informanter valgte jeg at trække på mit eget sociale netværk. På Facebook formulerede jeg en kort tekst, hvori jeg beskrev, hvilket projekt jeg arbejdede med og hvilke deltagere jeg søgte. Udover dette henvendte jeg mig til venner og familie, og bedte dem kontakte deres venner og bekendte, såfremt de opfyldte kriterierne for informanter. Søgningen forløb langsomt og der var meget få der svarede tilbage over Facebook. Jeg blev ikke overrasket over dette forløb, da jeg var klar over at jeg søgte en specifik målgruppe. Dette gjorde samtidig at jeg blev nødt til at tage imod de tilbud jeg fik. Dette har betydet, at 4 ud af 5 af informanterne til mine 'walk-alongs' er studerende kvinder, i alderen 25-29. Det havde været idéelt, hvis informanterne til mine 'walk-alongs' havde haft en større kønsmæssig, aldersmæssig og beskæftigelsesmæssig spredning. I de stationære interviews, fra projektet *'Superkilen – fortællinger om et sted'*, har jeg dog to 'ældre' mænd, som er hhv. førtidspensionist og administrerende direktør. Medtagelsen af de stationære interviews, giver derfor en bedre aldersmæssig, kønsmæssig og beskæftigelsesmæssig spredning.

Ift. mine hovedproblemstillinger, så mener jeg den første problemstilling, angående hvorvidt Superkilen har formået at skabe mere mangfoldigt byliv, godt kunne have ændret sig, hvis min informantgruppe var anderledes. Men jeg mener ikke dette nødvendigvis er et udtryk for en for lille intern differentering i informantgruppen, men blot et udtryk for at jeg kun har lavet en lille kvalitativ sample.

Ift. min anden problemstilling, angående afdækning af begreberne 'tolerance' og 'forståelse', i et planlægningsmæssigt perspektiv, mener jeg ikke at en anden informantgruppe, havde givet anderledes konklusioner. Dette hænger sammen med, at afdækningen af disse begreber, læner sig op af nogle grundvilkår, for det at være menneske i verden, og jeg vil derfor plædere for, at det transcendere elementer som både køn, alder og beskæftigelse.

Informantgruppen

'walk-alongs'

Ditte: 26 år, og studerer e-design på KEA

Anna: 25 år, og studerer på lærerseminariet

Kathrine: 29 år, og studerer antropologi

Jens: 46 år, og arbejder som portør

Katia: 26 år, og studerer antropologi

Stationære semistrukturerede interviews

Steen: 59 år, og førtidspensionist

Kaare: 39 år, og Administrerende direktør i Wishbone A/S

Mads: 27 år, og studerende på samfundsvidenskabeligt basis-studium ('sam-bas')

Analyseramme

Da jeg, med dette speciale, i højere grad sigter mod at udvikle idéer, begreber og teorier, fremfor at teste bestemte teorier og hypoteser, har jeg med vilje designet min metode, så den empiriske data er kommet til at favne bredt. Og gennemarbejdningen af specialets 'walk-alongs', samt revideringen af relevant empiri, fra projektet Superkilen – *fortællinger om et sted* (Bensaoula, Nielsen og Sørensen 2012), har givet et bredt og nuanceret billede af mødet mellem mennesker, samt mødet mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Dette har givet en forventet mulighed, for at kunne tage analysen i flere forskellige retninger. Jeg har, gennem bearbejdning af empirien, og i relation til hele den praktiske og teoretiske udredning, under første trin, valgt de elementer som jeg anser som de mest centrale, for at kunne besvare problemformuleringen. Der er derfor elementer, som blev vendt under første trin, som havde kunnet bidrage med emner, som enten kun indgår perifert, eller slet ikke indgår eksplicit i analysen. Jeg anser ikke dette som en fejl, men som en betingelse, såfremt man ønsker at arbejde mod udvikling af idéer, begreber og teorier. Jeg havde nemlig ikke kunnet pege på, hvilke dele der var centrale for analysen, hvis der ikke havde været dele, som dannede en modstilling, ved at være mindre centrale.

Gennem problemfeltet og problemformuleringen, er der imidlertid nogle overordnede analysedele, som skal behandles, for at analysen bliver meningsgivende for problemfeltet og derfor problemformuleringen. I det følgende vil jeg præsentere analysens forskellige dele, med det formål at skabe klarhed over, hvilke jeg har valgt, og hvorfor jeg har valgt dem. Der vil desuden optræde supplerende teoretikere i de analytiske afsnit. Når disse teoretikere ikke er nævnt tidligere, er det enten fordi, de ikke har haft relevans for forståelsen af problemfelt, problemformulering, videnskabsteori og metodologi, eller fordi jeg først er blevet klar over deres relevans, efter gennemarbejdning af den empiriske data. For hver analysedel vil blive anført, hvem disse supplerende teoretikere er, og hvorfor jeg bruger dem.

1. Analysedel – Byliv og mangfoldighed

I den første analysedel, vil jeg starte med at se på byliv og mangfoldighed. Det gør jeg, da det er de første mål, som forener udviklingsplanen med Superkileprojektet. Samtidig udgør byliv og mangfoldighed grundlaget for, at jeg senere kan lave en analyse af tolerance og forståelse, som var de begreber jeg omformede 'den sociale bæredygtighed' til. Mit mål med 1. analysedel er derfor, at undersøge hvorvidt Superkilen har formået at trække byliv ind i byrummene, og herunder om man

har formået, at skabe mangfoldige byrum, med plads til både baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Den første del bliver herved til en kvalitativ undersøgelse af Superkileprojektet, på baggrund af udviklingsplanen '*Metropol for mennesker*' og Superkileprojektets fælles ønske om byrum med et rigt og mangfoldigt byliv.

2. Analyzedel – Tolerance

I næste del af analysen, vil jeg se på, hvorvidt Superkilens byrum, og mødet mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, kan skabe tolerance. Det er med andre ord her, jeg prøver at sætte udviklingsplanen '*Metropol for mennesker*'s idé om 'social bæredygtighed', i kontekst til konkrete byrum og til det konkrete byrumsprojekt. Det er målet med dette afsnit, at afdække begrebet tolerance, ud fra et planlægningsmæssigt perspektiv, og vise hvordan man gennem udformning af konkrete byrum, kan sigte mod at skabe tolerance. For at kunne afdække begrebet tolerance, vil jeg trække på tidligere præsenterede teorier, samt inddrage nogle supplerende. Dette afsnit indeholder tidligere beskrevne teorier, af Ahmed, Gehl, Merleau-Ponty, Kahneman, Simonsen, Kofoed og Brinkmann. Afsnittet vil desuden involvere to supplerende teoretikere, som er hhv. Helen Krag (2007) og Zygmunt Bauman (1991). Helen Krag er sprogpsykolog, og hun bliver brugt, til at omsætte den statistisk funderede gruppe 'etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande', til den fænomenologisk funderede gruppe 'de italesatte etniske minoriteter', hvorved gruppen kan anvendes i sammenhæng med mine informanters udsagn. Bauman beskæftiger sig, ligesom Ahmed, med mødet mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter, og som det kommer til at fremgå af afsnittet, danner Baumans teoretisering en god forståelsesmæssig bro mellem Ahmed og Merleau-Ponty.

3. Analysedel – Forståelse

I den tredje del af analysen, vil jeg se på, hvorvidt Superkilens byrum, og mødet mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, kan skabe forståelse. På samme måde som forrige analysedel, vil jeg her prøver at sætte udviklingsplanen '*Metropol for mennesker*'s idé om 'social bæredygtighed', i kontekst til konkrete byrum og til Superkilen som konkret byrumsprojekt. Målet med dette afsnit, er at se på hvorvidt hverdagspraksissen kan øge forståelsen af Superkilens byrum, og menneskene i dem, og heriblandt etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Ligesom med tolerancen, er det også dette afsnits formål, at afdække begrebet

forståelse, ud fra et planlægningsmæssigt perspektiv, og vise hvordan man gennem udformning af konkrete byrum, kan sigte mod at skabe forståelse. Denne analysedel indeholder tidligere teorier af Merleau-Ponty, Kahneman, Simonsen og Gehl. Afsnittet vil desuden involvere en supplerende teoretiker: Michel de Certeau (1984). de Certeau beskæftiger sig med den almindelige hverdag, i en storbyssammenhæng. Ligesom Merleau-Ponty mener de Certeau at hverdagspraksissen adskiller sig fra andre praksisser, fordi den er repetitiv og automatiseret. Fordi han har samme udgangspunkt som Merleau-Ponty, passer han godt ind i den teoretiske ramme. Teoretiseringen fra de Certeau vil hjælpe med at forstå, hvordan hverdagspraksissen i byrum hænger sammen med stedsforståelse.

Projektet Superkilen – idé, vision, mål og beskrivelse

Før empirien analyseres, vil jeg dog give en udredning af visioner, mål og indsatser ift. Superkilen, og efterfølgende give en konkret beskrivelse af byrummenes fysikalitet. Udredningen af visioner, mål og indsatser er essentiel, da begreberne byliv, mangfoldighed, tolerance og forståelse, fra udviklingsplanen, i analysen bliver sammenkoblet med de visioner og mål man havde for Superkileprojektet. Udover dette, er informanternes udsagn, bundet op på beskrivelser af Superkilen, og det er derfor vigtigt for forståelsen, af analyseafsnittet, at du som læser har, en idé om hvordan Superkilen ser ud.

Superkilen

Planlægning – visioner, mål og indsatser

Superkilen er ikke et enkeltstående, spontant projekt fra Københavns Kommune. Projektet Superkilen hænger tæt sammen med de stedsspecifikke områdefornyelser, som kommunen løbende laver. Disse projekter løber typisk over en periode på fem år, hvorefter området forlades, og kun en essentiel kernerdrift etableres. Idéen bag disse områdefornyelser er at udvikle nedslidte byområder, med store sociale problemer. Og der arbejdes derfor både med fornyelse af materialiteter, som gader, veje, tove og pladser, men der arbejdes også for at sætte sociale, eller kulturelle, aktiviteter igang, eller mod arbejdsløshed via jobcentre, eller via støtte til det lokale erhvervsliv (Københavns Kommune 2013). I den forbindelse findes der en bredere ramme, omkring projektet Superkilen, nemlig områdefornyelsen af Mimersgadekvarteret. Mimersgadekvarteret er kendetegnet ved at være et område med en meget bredt sammensat befolkning. Der bor lidt over 16.000 mennesker i kvarteret, hvor omkring en 30 % af borgerne er af anden etnisk herkomst (Københavns Kommune 2005: 2), og næsten 20 % er af ikke-vestlig herkomst (Københavns Kommune 2007: 4). Samtidig er området kendetegnet ved lav indkomst, lav eller ingen uddannelse, borgere udenfor arbejdsmarkedet samt små og utidssvarende lejligheder (Københavns Kommune B. 2011). Det er også i Mimersgadekvarteret, at 'ghettoen' Mjølnerparken ligger. Her er ca 92 % af de 2.250 borgere af anden etnisk herkomst, og dette udgør trods alt ca. 14 % af kvarterets borgere (Københavns Kommune 2005: 2). Der har derfor været behov for en helhedsorienteret indsats, hvor både de fysiske og sociale aspekter af Mimersgadekvarteret blev behandlet. I et indledende survey blev der dog peget på, at det var særligt presserende at kvarterets byrum, fik en fysisk opgradering, hvorfor dette emne kom i fokus. Med 30 mio. kr. til både sociale og fysiske tiltag (Københavns Kommune 2005: 2), var områdefornyelsen kun i stand til at lave mindre fysiske forbedringer, og Københavns Kommune etablerede derfor en partnerskabsaftale med Realdania, for at kunne lave mere omfattende byrumsforbedringer. I denne aftale leverede kommunen og Realdania hver især 50 mio kr., og puljen på 100 mio. kr. blev udgangspunktet for udarbejdelsen af Superkilen (Rambøll 2005: 20-21). Planlægningsmæssigt startede udarbejdelsen af Superkilen, med at den eksterne rådgiver Rambøll lavede en analyse af Mimersgadekvarteret, samt de byrum som Superkilen kom til at involvere. Herfra blev der lavet en strategisammenfatning, og der blev sat rammer for, hvilke udfordringer og mål der skulle nås med projektet. Her blev det overordnede formål med partnerskabsaftalen, og Superkilen, at udforme og realisere et visionært demonstrationsprojekt.

Projektet skulle vise nye veje, for en fornyet og styrket integrationsindsats og for værdibaseret byfornyelse i nedslidte bykvarterer (Rambøll 2005: 5). Denne målsætning skulle nås ved at etablere og videreføre det rekreative stræk, i et sammenhængende forløb fra Nørrebroparken via udearealet foran Nørrebrohallen, 'den grønne kile'²⁰, passagevejene ved Mjølnerparken og DSB-arealet mod Lersøparken og Rentemestervej kvarteret (se Kort 1) (Rambøll 2005: 6).

Kort 1: Den gule markering på kortet, viser det byrumsområde som skulle fornyes i samarbejde med Realdania. I planerne bliver arealet foran Nørrebrohallen, Mimers Plads, DSB-arealet og Superkilen ('den grønne kile') nævnt som tre separate projekter. Mjølnerparken består af de tre karéer mellem Superkilen og DSB-arealet, og de tre pile illustrerer de passageveje man ville etablere, for bedre at implementere Mjølnerparken i byrumsfornyelsen.

²⁰ Den grønne kile er området mellem Mimers Plads, eller det der idag bliver kaldt Den Sorte Plads, og Tagensvej. Dette stykke var det som oprindeligt skulle være udstrækningen for Superkilen. Superkilen kom dog til at strække sig hele vejen fra Nørrebrohallen til Tagensvej.

Med dette var det målet, at skabe et 'flow' af mennesker igennem kvarteret. Et flow som bl.a. skulle være med til, at skabe mere synligt byliv, og samtidig åbne Mjølnerparken op, og integrere den i kvarteret. Der er altså særligt fokus på hvordan udviklingen af byrummene, sammenholdt med transitveje som pladser, fortorv og cykelsti kunne skabe en kile fra arealet foran Nørrebrohallen til DSB-arealet, som kunne åbne byrummene op for kvarteret, heriblandt Mjølnerparken. I strategisammenfatningen bliver der peget på, at det særligt er beboere med anden etniske baggrund, der er udfordret, og at man ved opførslen af Superkilen, derfor nøje skulle overveje effekter og konsekvenser for denne målgruppe, og heriblandt Mjølnerparkens beboere. På denne baggrund bliver der desuden peget på, at det er af særlig vigtighed, at man investerer i herlighedsværdi omkring Mjølnerparken, så attraktionsniveauet og menneskeflowet i dette område sikres (Rambøll 2005: 9). Og læg her mærke til Kort 1, som viser at Superkilen oprindeligt er tænkt, som stykket fra hvor Mimers Plads slutter til der Tagensvej starter. Altså det stykke som ligger i direkte forbindelse til Mjølnerparken. Opførslen af Superkilen, og integreringen af Mjølnerparken, er oprindeligt to elementer, som er tænkt i tæt forbindelse med hinanden.

Efter denne indledende analyse, og fremlægning fra Rambøll, blev der udskrevet arkitektkonkurrence med ledetråde som 'det bevægelige kvarter', 'kreativitet og mangfoldighed' og 'socialintegrative projekter' (Rambøll 2005). Til udarbejdelse af projektet blev BIG, Topotek 1, Lemming & Eriksson, Superflex og Help valgt som rådgiverteam (Superkilen 2014). Da både arealet foran Nørrebrohallen, Mimers Plads og 'den grønne kile' (området foran Mjølnerparken) alle var byrum, hvor der var sat penge af til at lave byrumsomdannelse i, valgte man at Superkileprojektet skulle dække over alle tre byrum. Af årsager jeg ikke er klar over, valgte man imidlertid at DSB-arealet, bag Mjølnerparken, ikke skulle være en del af dette projekt. DSB-arealet blev dog omdannet, til det der idag kaldes Mimersparksen, men det er et byrum som på ingen måde er integreret med de tre øvrige byrum, og et byrum som ikke blev omdannet af det samme rådgiverteam som Superkilen. Herved kom Superkilen til at have den form og udbredelse som illustreret på Kort 2. Her er Superkilen udgjort af de tre farvede arealer: rød, sort og grøn. Arealet foran Nørrebrohallen er blevet til Den Røde Plads, Mimers Plads er blevet til Den Sorte Plads og 'den grønne kile', eller det som oprindeligt var tænkt som Superkilen, er blevet til Den Grønne Park, mens DSB-arealet / Mimersparksen er blevet afkoblet de andre byrum.

Kort 2: Dette kort viser hhv. Den Røde Plads (markeret med rødt), Den Sorte Plads (markeret med sort), Den Grønne Park (markeret med grøn), det gamle DSB-areal som nu er omdannet til Mimersparken samt de tre store veje der løber imellem Superkilens byrum.

Med den indledende analyse fra Rambøll, som ramme for projektet, begyndte rådgiverteamet at udarbejde en mere præcis formulering for Superkilen. Rådgiverteamet tog udgangspunkt i Rambølls anbefaling om særligt at medtænke beboere af anden etniske herkomst, da der jo blev peget på, at denne gruppe var særlig udsat. Gennem en optælling fandt man frem til, at der var over 57

forskellige nationaliteter i området (Superflex 2014), og rådgiverteamet så derfor et klart incitament, for at arbejde mod en arkitektonisk udformning, som kunne udstråle denne mangfoldighed. Sammenfletningen mellem arkitektur og etniske diversitet, blev udfoldet ved at lave Superkilen til en 'verdensudstilling', fyldt med møbler og brugsgenstande fra hele verden (Københavns Kommune B. 2009: 5). Procesidéen blev her, at lave en workshop hvor borgerne selv kunne indstille objekter, som de ønskede skulle være en del af Superkilen. Det var derfor en klar målsætning, både at lade det færdige produkt symbolisere etnisk diversitet, men samtidig forankre byrummene, og give borgerne ejerskabsfølelse over stedet, ved at lade dem deltage aktivt i processen. Ifølge Bjarke Ingels, fra BIG, handlede denne designproces specifikt om, hvordan man kunne øge ejerskab og tilhørsforhold gennem den arkitektoniske proces (Realdania B. 2012). Denne proces resulterede i, at man i dag kan finde egyptiske skakborde, kuwaitiske grillkøkkener, spanske familiebænke, japanske kirsebærtræer mm. i Superkilens byrum (Superflex 2014). De mange eksotiske genstande, som nu er at finde på Superkilen, kommer altså fra en udvælgelse af objekter fra borgerworkshoppen. Udover at have et hovedtema, som afspejlede borgernes mange nationaliteter, blev Superkilen inddelt i tre identitetsskabende farver: rød, sort og grøn. Områdets forskellige overflader, og farver, blev integreret så de kom til at danne en slags kulisser til de forskellige objekter. Herved kom Superkilen til at bestå af tre byrum, med hver sin farve. Den første er området foran Nørrebrohallen (Den Røde Plads), som har farven rød, den næste er Mimers Plads (Den Sorte Plads) som er sort, og den sidste er 'den grønne kile' (Den Grønne Park) som er grøn. Hver af disse byrum, bidrager med forskellige former for faciliteter, som skal være med til at gøre det attraktivt for beboerne, at indtage byrummet, og bruge det i deres dagligdag. Udover at skabe muligheder for ophold i Superkilens byrum, blev Den Grønne Cykelsti²¹, som løber fra Nørrebroparken til Tagensvej, integreret direkte i udformningen af Superkilen. På denne måde bliver flowet af cyklister og dem der opholder sig i byrummet, til attraktioner for hinanden²², hvorved både bylivet generelt, og 'flowet' af mennesker gennem området, styrkes, hvilket var en af de målsætninger, Rambøll havde sat for projektet. Den beskrevne proces blev startet i 2004 og Superkilen stod færdig i sommeren 2012.

21 Den Grønne Cykelsti er en cykelsti som løber på tværs af Københavns bykvarterer.

22 I mit tidligere projekt *'Oplevelser på cyklen'*, viste det sig at cyklister indgår i relation og interaktion med deres omkringværende miljø, mens de cykler, og at byliv kan være en attraktion som får cyklisten til at tilvælge bestemte veje.

Beskrivelse

Starter man sit besøg fra Nørrebrogade, træder man ind på Den Røde Plads, som i forbindelse med Nørrebrohallen er dedikeret til fysiske aktiviteter som holdsport og udendørs fitness. Den Røde Plads indeholder både en passage for Den Grønne Cykelsti, som kommer fra Nørrebroparken samt fodgænger mulighed på begge sider af cykelstien. Pladsen indeholder bl.a. gynger, bænke, skateboardbaner, en basketbane og en thailandsk boksering. Bevæger man sig igennem Den Røde Plads, og over Mimergade, støder man på Den Sorte Plads, som skal fungere som en 'udendørs dagligstue' og som samlingspunktet for Superkilens byrum. På denne plads er der kuwaitiske skakborde, en egyptisk blækspruttelegeplads, grillsteder og der er gjort plads på midten, til afholdelse af forskellige sociale arrangementer. Både cykelsti og fortorv kan føre en videre fra Den Sorte Plads, og op imod den sidste del af Superkilen nemlig Den Grønne Park. Den Grønne Park ligger i direkte forlængelse af Den Sorte Plads og fortsætter helt ud til Tagensvej. Den Grønne Park består af kuperet græsterræn og forskellige sportsfaciliteter som bordtennis, en integreret basketball og skateboardbane, men indeholder også borde, bænke og en grillplads. Idéen med det sidste stykke er altså muligheden for leg og picnic i grønne omgivelser. Bevæger man sig op langs Den Grønne Park, kan man desuden se Mjølnerparken på venstre side, som ligger i direkte forbindelse til Den Grønne Park.

1. Analysedel – Byliv og Mangfoldighed

I den første analysedel, vil jeg starte med at se på byliv og mangfoldighed. Det gør jeg, da det er de første mål, som forener udviklingsplanen med Superkileprojektet, og samtidig udgør byliv og mangfoldighed, grundlaget for at jeg senere kan afdække begreberne tolerance og forståelse. Mit mål med 1. analysedel er derfor at undersøge hvorvidt Superkilen, har formået at trække byliv ind i byrummene, og herunder om man har formået, at skabe mangfoldige byrum med plads til både baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Den første del bliver herved til en kvalitativ analyse af Superkileprojektet.

Før jeg tilgår bylivet og mangfoldigheden, vil jeg dog indlede med et afsnit angående skellet mellem Superkilen som idé og Superkilens faktiske udførsel. Jeg finder det vigtigt at kommentere på dette skel, da min analyse kommer til at fungere som en kvalificering af Superkilen som byrum. Hvis jeg ikke inddrager mine informanternes syn på dette skel, vil det let kunne komme til at se ud som, at den model man har haft for Superkilen, uproblematisk kan anvendes til design af andre byrum. Selvom Superkilen har mange gode elementer, findes der stadig mange fejl og mangler, som man kan lære af til fremtidige projekter.

Projektet Superkilen

En generel holdning fra alle informanterne, var at Superkilen var et rigtig godt initiativ. De fleste peger på, at der var brug for en omdannelse af byrummene, og at de var glade for, at kommunen tog initiativ, til at skabe en så omfattende byrumsfornyelse. Der ligger dog et spænd mellem selve idéen om Superkilen, og så det færdige produkt. Her peger næsten alle informanterne på, at udførslen mangler omtanke, og mange af elementerne simpelthen ikke fungerer. Følgende citat, fra et 'walk-along', viser dette spænd tydeligt:

[...] jeg vil sige intentionen med Superkilen var rigtig fin, og jeg synes det var godt at bruge nogle penge på et projekt, som skulle gøre noget for stedet, men jeg synes også mange af de ting man har gjort har været helt forkerte. Der er så mange ting i projektet som ikke er gennemtænkt. Altså okay, så planter vi palmer oppe på Den Sorte Plads, og det er også meget fint, men palmer kan ikke vokse i det danske klima. Så fra november til marts er de pakket ind i plastik og savsmul. Det er ikke så spændende at se på. Nå ja det er meget smart med sådan nogle fantastiske skraldespande fra London, men det københavnske dagsrenovationselskab kan ikke tømme dem, så derfor bliver de adrig tømt, og der ophober sig sådan nogle bunker af skrald rundt om dem. Og så det rigtig

hyggeligt vi har et Marokkansk springvand, men så lad vær at lig sådan nogle bunker af grus og småsten lige ved siden af, for dem putter børnene i springvandet, og så 'klotter' det til. Hele Den Røde Plads var jo så glat, at man ikke kunne gå henover den uden at falde [...]

(Bilag 3: Anna, 25 år og studerende på lærerseminariet)

Anna har boet ud til Den Sorte Plads i fem år, og har derfor været vidne til hele omdannelsen. Hendes daglige rytmer fører hende igennem Superkilens byrum, og som citatet viser, så kan hun pege på planlægningsmæssige facetter, som både fejler i det daglige, og i forbindelse med årstidernes skiften. Det var imidlertid ikke sådan, at skellet mellem intentioner og de konkrete rum, kom som en overraskelse. Jeg lagde mærke til at medierne var flittige, efter åbningen i 2012, til at kommentere på Superkilens fejl og mangler. Specielt optrådte sagen om Den Røde Plads' glatte overflade i mange medier (se **Politiken 2012** og **2200N.dk 2012** for yderligere information).

Flere informanter havde lignende oplevelser af Superkilen. Her udtaler hhv. Kaare, fra de stationære interviews, og Kathrine fra mine 'walk-along' interview, sig om Superkilen:

Men belægningen og alle de problemer med at det blev et halvt og et helt år forsinket på grund af materielle fejl... det er amatør agtigt. Vi var der i forgårs, hvor der var sne og vi sejlede rundt. Vi kunne ikke cykle med ungerne, og det er jo vanvittigt... helt ubrugeligt... og så halvdelen af aktiviteterne kan ikke fungere. Det er synd. Og så har man som arkitekt ikke kigget ordentligt i glaskuglen. Det er irriterende.

(Bilag 4: Kaare, 39 år og administrerende direktør)

Jamen jeg sætter pris på lige præcis det her lyserøde stykke, på grund af farverne. Men jeg synes også det er meget synd at det ser så ufærdigt ud stadig. Altså med det her hvide her for eksempel. (det 'hvide' er betonklodser der afskærmer cykelstien fra den omkringliggende plads)

(Bilag 3: Kathrine, 29 år og antropologistuderende)

Som citaterne fra både Anna, Kaare og Kathrine viser, så er der rum til forbedringer i udarbejdelsen af Superkilen. Dette betyder, at uanset om min analyse kommer til at pege i en positiv eller negativ retning, angående Superkilen bylivs- og mangfoldighedsmæssigt, og som et sted der kan styrke tolerancen og forståelsen, så betyder det ikke at Superkilen er en model, som uproblematisk kan bruges som skabelon for andre projekter. Idéen opleves som god, men konkretiseringen af byrummene, rummer stadig mange planlægningsmæssige fejl. Som det kommer til at fremgå af resten af analysen, så er der god grobund, for at idéer fra Superkilen, kan overføres til andre projekter, såfremt man på et tidspunkt laver en evaluering, som tør sætte fingeren på projektets gode og dårlige sider.

Byliv

Mere synligt byliv er et ønske som bringer udviklingsplanen *'Metropol for mennesker'* og Superkileprojektet sammen. I strategisammenfatningen skriver Rambøll, at etableringen af den rekreative kile, har det eksplicitte formål, at skabe et 'flow' af mennesker igennem kvarteret. Et flow som skulle være med til at øge bylivet og gøre det mere synligt, og samtidig gøre Mjølnerparken til en sammenhængende del af Mimersgadekvarteret. Et øget- og synligt byliv, er altså en hjørnesten for de integrationsprocesser, man håber at opnå med byrumsomdannelserne. Jeg vil i det følgende, gennem mine informanternes oplevelser, undersøge om Superkilen har formået, at opnå ovenstående målsætninger for bylivet. Og jeg vil afslutningsvis give en kritik af den måde man (ikke) har implementeret byliv i plandokumenterne.

På trods af oplevelsen af en noget uovervejende udførsel og drift af Superkilen, mener langt de fleste informanter dog, at Superkilen er rig i byliv, og flere peger på at der er kommet væsentligt flere mennesker på pladserne. Følgende citater, fra mine 'walk-along' interviews, illustrerer dette:

Jeg synes faktisk det meste er rigtig fedt. Altså i starten tænkte jeg bare: "Hvad fanden har de gang i?". Der var græs og sådan, jeg kan ikke helt huske præcis hvordan det så ud mere. Så asfalterer de bare hele lortet. Det er der jo ikke nogen der kommer til at bruge, men det er jo bare blevet så fedt! Og man kan også se at folk bruger det meget mere. Der er mange fler' mennesker på gaderne.

(Bilag 3: Ditte, 26 år og studerer e-design på KEA)

Der er flere der bruger det, og det er jo en positiv ting på en eller anden måde. Og det synes jeg også det er. Der er nogle børn der leger på den der sorte blæksprutte-klatre vægs-rutchebane-ting. Og det var der jo ikke før, for før var der jo bare... altså der tog man derhen for at ligge sig med en bog på noget grønt græs eller sådan noget. Der sad nogle gamle mænd på en bænk og sådan noget. Der er mange flere der bruger det nu.

(Bilag 3: Anna, 25 år og studerer på lærerseminariet)

Citaterne fra disse to informanter, viser tydeligt en oplevelse af, ikke bare et rigt byliv, men et byliv som er steget, efter omdannelsen af byrummene. På trods af en del indledende fejl, så oplever informanterne alligevel, at Superkilen formår, at være knudepunkt for en masse menneskelig aktivitet. Og dette er jo samtidig et af kommunens mål, anført i udviklingsplanen *'Metropol for mennesker'*. Ifølge udviklingsplanen *'Metropol for Mennesker'* skal byrummene og landskabselementerne udvikles, med fokus på et rigt og mangfoldigt byliv, der kan facilitere mødet mellem mennesker (Københavns Kommune 2010 og Københavns Kommune 2009). På samme måde er tilstedeværelsen af byliv, jo også udgangspunkt for at Superkilen kan skabe integration og sammenhold i området, hvilket jo var nogle af de mål og visioner Københavns Kommune og

Realdania havde for projektet (Realdania A. 2012). Flere af informanterne så ikke kun at der var flere mennesker, men så også sig selv som deltagere i dette voksende byliv. I de følgende citater, udtaler informanterne Ditte og Jens, fra mine 'walk-along' interviews, sig om deres egen deltagelse i bylivet:

Jeg går ret tit over Den Røde Plads, bare fordi jeg synes den er så flot, i forhold til mange af de der andre gader. Sådan bare lige nyde lyset om sommeren, når der er masser af mennesker på gaden og caféen, så det bare vildt hyggeligt. Også når jeg går ture, så går jeg også her istedet for andre veje. (Bilag 3: Ditte, 26 år og e-design studerende på KEA)

[...] når jeg løber igennem her, så tænker jeg på hvor jeg løber henne, og det er sådan et marginalt tidspunkt om aftenen, eller tidligt om morgenen eller sådan. Der er der også mennesker. Det synes jeg er fedt. Folk der går fra bageren hjem om morgenen, eller folk på vej hjem fra byen, eller et eller andet om aftenen, det synes jeg er hyggeligt. (Bilag 3: Jens, 46 år og portør)

Udover at ovenstående citater viser, at mine informanter oplever et rigt byliv, så udgør de også en modstilling, til de negative citater, om Superkilen, fra forrige afsnit. En modstilling som viser, at et byrumsprojekt ikke bare fejler eller lykkes, men indeholder mange facetter, hvor nogle opleves forfærdelige, og andre opleves fantastiske. Mine informanter oplever nemlig ikke bare Superkilen, som et 'amatør agtigt', 'ugennemtænkt' sted, med en masse 'materielle fejl'. Det er blot ét aspekt af Superkilen. Et andet er Dittes oplevelse af Superkilen, som et sted man har lyst til at gå ture, fordi det er bare er 'vildt hyggeligt'. Eller Jens som lader sine løbeture passere igennem Superkilens byrum, for at opleve det rige og mangfoldige byliv. En analyse må derfor være grundig, i sin redegørelse for, hvorvidt et byrum er en succes eller ej.

Når mange af mine informanter oplever et stigende byliv, så er de selvfølgelig ikke garanter for, at en sådan stigning har fundet sted. Men det at et flertal har oplevet en sådan stigning, og det faktum at de selv er en del af det liv de beskriver, giver alligevel en indikation af, at der er mennesker der bruger pladserne. Man kan hermed sige, at med den type evidens empirien kan stille, kan det konfirmeres, at man har opnået, at gøre Superkilen til et knudepunkt for menneskelig aktivitet.

Selvom denne kvalitative redegørelse, giver en indikation af at Superkilen er lykkedes bylivsmæssigt, så finder jeg det, på et planlægningsmæssigt niveau, bekymrende, at man ikke i de indledende processer, har foretaget kvantitative opgørelser, over byliv i Superkilens byrum. Rambøll stod for det indledende Survey, til områdefornyelsen i Mimersgadekvarteret, og til udviklingen af Superkilen. Deres survey giver en særdeles fyldestgørende beskrivelse, af områdets materialitet og socioøkonomiske situation. Men desværre figurer ingen kvantitative opgørelser over

bylivet i området (Rambøll 2005). Dette finder jeg beklageligt, da netop byliv jo er en central parameter, hvis man efterfølgende skal evaluere på en byrumsomdannelse, som Superkilen, hvis delmål var at skabe et 'flow' af mennesker gennem kvarteret, samt skabe en arkitektur der lagde op til ophold i byrummene.

I forbindelse med udviklingsplanen '*Metropol for Mennesker*' startede Københavns Kommune, i 2010, med at lave bylivsregnskaber. Bylivsregnskaberne har givet kommunen et metodisk værktøj, til at lave kvantitative og kvalitative opgørelser, over bylivet i de københavnske byrum. Herefter har det været muligt, at publicere analyser af mængden- og tilfredshedsgraden af byliv i byrummene. Og i denne forbindelse må det nævnes, at 'før-og-efter' opgørelser af byrumsomdannelse, faktisk indgår i de publicerede bylivsregnskaber. Således kan man i Bylivsregnskab 2011, se at aktivitetsniveauet på legepladsen på Nikolaj Plads, er steget efter den er blevet renoveret (Københavns Kommune C. 2011: 24). Den manglende opgørelse af byliv, før omdannelsen af Superkilen, kan derfor være løst for fremtidige projekter, gennem disse bylivsregnskaber. Hvis kvantitative opgørelser *er* foretaget, før omdannelsen af Superkilen, men bare ikke indgår i Rambølls survey, kan man håbe på, at en evaluering af Superkilen, kommer til at figurere i det endnu ikke udkomne Bylivsregnskab 2013.

Mangfoldighed

Den anden ramme omhandler mangfoldighed, og ift. specialet tilstedeværelsen af etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Da det virker som om Superkilen, har formået at blive samlingspunkt for en 'stor' mængde menneskelig aktivitet, er det spørgsmålet om denne aktivitet, er delt ud blandt mange forskellige grupper, og ikke mindst etniske grupper. Har man formået at planlægge disse byrum, så de udgør rammerne for et rigt og mangfoldigt byliv, som kommunens vision jo forlyder? Til dette spørgsmål lyder et enstemmigt "*ja*" fra alle informanterne. Ved spørgsmål rettet mod etniske minoriteter i området, udtaler informanten Ditte, fra mine 'walk-along' interviews, følgende:

Jamen altså der er rimelig mange fra arabiske lande tror jeg. Jeg ved ikke om man bare kalder det dét, men jeg ved ikke præcis hvor de er fra, men man kan også godt se at der er meget stor forskel på folks tøjstil [...] man kan godt se der er mange forskellige kulturer repræsenteret [...] der er ihvertfald mange der sidder på bænke, også længere henne ihvertfald, henne mod Tagensvej, men det er jo også ved Mjølnerparken. Ja altså jeg ved ikke hvad de laver, bare sidder? Også henne ved den der blæksprutte der, men det jo fordi de har deres børn med også.

(Bilag 3: Ditte, 26 år og e-design studerende)

For Ditte, som bor ud til Den Sorte Plads, er mødet med etniske minoriteter en del af dagligdagen, og hun kan endda huske bestemte steder på Superkilen, hvor hun især husker mennesker fra denne minoritetsgruppe holde til. Udover at Dittes udsagn, konfirmerer tilstedeværelsen af etniske minoriteter, så hæfter jeg mig ved, at de *forskellige kulturer*, hun mener er repræsenteret, er arabiske. Som jeg også kommer til at diskutere senere i analysen, så bliver etniske minoriteter tit sammenstillet med etniske minoriteter fra *ikke-vestlige lande*.

Informanten Jens løber tit ture gennem Superkilen, og da jeg i forbindelse med vores 'walk-along' spørger ind til hans oplevelser med byliv i byrummene, svarer han:

[...] det er tydeligt den måde de har bygget det på at folk bor her og folk færdes her, og det er sådan en afslappende måde. Der er også det der spænd mellem de 'almindelige' danskere og så de 'fremmede'. Det ser man i gadebilledet, men her der er det på sådan en rolig måde, og dér er der plads til alle. Det indbyder til at kigge ud til verden.

(Bilag 3: Jens, 46 år og portør)

Når Jens her snakker om 'fremmede', refererer han specielt til somaliere og grupper fra mellemøsten. Denne oplevelse, af etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, i gadebilledet, går igen hos alle mine informanter. Det første der her kan anmærkes, er at der er god mulighed for at få viden om mødet med etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Dernæst, og på et planlægningsmæssigt niveau, tyder min kvalitative data på, at det er lykkedes kommunen og Realdania, at omdanne Superkilen til et sted, med plads til både baggrundsbefolkningen og forskellige etniske grupper.

Min kvalitative data konfirmerer altså, at nogle af Superkilens brugere (mine informanter), oplever tilstedeværelsen af etniske minoriteter. Og man kan på denne baggrund sige, at via min kvalitative undersøgelse, kvalificerer Superkilen sig som et 'mangfoldigt' sted. Men det undrer mig, at man ikke før og efter omdannelsen af Superkilen, har lavet kvantitative opgørelser, over mængden af etniske minoriteter i Superkilens byrum. Superkilens byrum blev jo *netop* designet, til at være pladser som skulle rumme alle området's etniske grupper. Så hvordan vil man evaluere på, hvorvidt Superkilens byrum er bedre eller værre forankret ift. baggrundsbefolkningen og de etniske minoriteter i området? Svaret kan selvfølgelig være, at man ikke har haft de rette metodiske værktøjer, eller ressourcerne, til at lave en sådan byrumsanalyse. Her kunne det være interessant, om kommunens nye Bylivsregnskaber, kunne være med til at løfte den slags opgaver, for fremtidige byrumsprojekter. På nuværende tidspunkt er Bylivsregnskaberne kun i stand til at optælle byliv,

men med kommunens *eget* ønske om mangfoldige byrum, kunne det være interessant, hvis man udviklede regnskaberne, så de f.eks. kunne behandle mennesker i køn, alder, etnicitet, eller hvilken kategorisering, som måtte være meningsgivende for byens konkrete problemstillinger. Med et sådan redskab ville det være muligt, at opstille konkrete kvantitative succeskriterier, tilknyttet mangfoldighedsvisionen, på samme måde som man jo allerede gør med bylivet.

Konklusion på 1.analysedel

1. analysedel blev opdelt i tre afsnit. I det første afsnit '*Projektet Superkilen*', viste jeg, at Superkilen indeholder en del fejl og mangler. Og på et planlægningsmæssigt niveau plæderede jeg for, at kvalitativ information, som den specialet har tilvejebragt, er vigtig for at kunne identificere fejl og mangler, så byrumsprojekter, som Superkilen, kan efterbearbejdes, for derved at skabe størst mulighed tilfredshed for dens brugere. Men kvalitativ information er også vigtig, for at man kan lave en redegørelse, der kan skabe et bedre udgangspunkt for lignende fremtidige byrumsprojekter. I det næste afsnit '*Byliv*' viste jeg, at udviklingsplanen '*Metropol for mennesker*' og Superkileprojektets fælles ønske, om at skabe øget bylivet, kunne konfirmeres gennem mine informanternes oplevelser. Afsnittet hæftede sig dog ved, at der endnu ikke er foretaget nogle kvantitative opgørelser over byliv i byrummene, på trods af en eksplicit målsætning om at udvikle Superkilen, så den kunne øge bylivet i området. Afsnittet pegede på kommunens Bylivsregnskaber, som et oplagt værktøj, til at sikre at fremtidige byrumsprojekter kan evalueres, både kvalitativt og kvantitativt.

I det sidste afsnit '*Mangfoldighed*', viste jeg, at både udviklingsplanens ønske om mangfoldige byrum, samt Superkilens eksplicite ønske, om at være samlingssted for områdets etniske grupper, er lykkedes. Dog hæftede jeg mig ved, som ved bylivet, at der ikke er lavet nogle kvantitative opgørelser, over byrummenes etniske sammensætning, før projektet blev startet. Herved er det nemlig kun muligt, efterfølgende, at lave en kvalitativ evaluering, som den tilvejebragt i specialet. Jeg pegede derfor på, at det kunne være interessant, hvis man udviklede Bylivsregnskaberne, så de f.eks. kunne behandle mennesker i køn, alder, etnicitet, eller hvilken kategorisering, som måtte være meningsgivende for byens konkrete problemstillinger.

2. Analysedel – Tolerance

For at indlede denne del af analysen, bliver jeg først nødt til at se nærmere på min definition af etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Denne definition stammer fra Danmarks Statistik. Det er en kategorisering der er blevet lavet, for at kunne bearbejde kvantitative datamængder, for herefter at kunne udtale sig om statistiske udsving, af f.eks. økonomisk eller uddannelsesmæssig karakter. Og det er på baggrund af dette, at Danmarks Statistik kan pege på etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, som særligt udsatte. I respekt for mit ontologiske og epistemologiske grundlag, kan jeg imidlertid ikke overtage denne definition, når jeg skal undersøge mine informanternes oplevelse med etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Min undersøgelse har et fænomenologisk udgangspunkt, og jeg undersøger specifikt hvordan baggrundsbefolkningen *oplever* etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande. Det kan altså ikke være forventeligt, at der er en overensstemmelse mellem det Danmarks Statistik betegner som etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, og dem mine informanter *oplever* tilhører denne gruppe. Min undersøgelse bliver derfor nødt til at starte med, at jeg udreder hvem de etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande er, som oplevet fænomen. Herefter vil det være muligt, at sætte denne nye gruppe i kontekst til Superkilens byrum, og herfra starte afdækningen af begrebet tolerance.

Etniske minoriteter som fænomen

Den sprogpsykologi-uddannede Helen Krag skriver, at man bør være meget præcis, når man bruger begrebet minoritet som et forskningsmæssigt begreb²³ (2007). Hun hæfter sig ved, at meget litteratur bruger minoriteter, uden at forklare om der f.eks. er tale om numeriske mindretal, eller om der er tale om diskriminerede befolkningsgrupper. Samtidig kan minoritetsforskning også bruges, til både at snakke om etniske-, sociale- eller nationale minoriteter. Desuden påpeger Krag, at hvis man snakker om etniske minoriteter, skal man være opmærksom på, om man snakker om alle minoritetsgrupper, eller kun det som bliver italesat som minoritetsgrupper i det pågældende land (Krag 2007). Der er altså god grund til at være grundig, når man bruger minoritet som et forskningsmæssigt begreb. For mit speciale er en del af udredningen allerede foretaget. Jeg har lavet en kategorisk opdeling, hvor mennesker enten tilhører baggrundsbefolkningen eller gruppen af etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, defineret på baggrund af Danmarks Statistik. Og med

23 Krag's forskning baserer sig på et studie, af hvordan begrebet minoritet bruges i videnskabelige litterære værker.

dette beskæftiger jeg mig hverken med sociale- eller nationale minoriteter eller med diskriminerede befolkningsgrupper (dette dog ikke for at sige, at min undersøgte etniske gruppe ikke har sammenfald med disse).

En ting er dog, at jeg indledningsvist selv, foretager en afgrænsning og beskrivelse, af de grupper jeg arbejder med, men en anden er, hvordan mine informanter oplever disse grupper i en hverdagssammenhæng. Det essentielle ved et fænomenologisk forskningsprojekt, er jo netop hvordan relevante informanter oplever, de fænomener man undersøger²⁴. I den forbindelse havde mine informanter i høj grad den samme forståelse af etniske minoriteter. For det første viste det sig, at alle mine informanter havde en idé om, at etniske minoriteter var indvandrere, og for det andet at disse indvandrere ikke var hvem som helst. Jeg opdagede i løbet af min empiriindsamling, at etniske minoriteter fra vestlige lande, slet ikke figurerer som minoritetsgruppe for mine informanter. Der er altså forskel på, om man rent statistisk kan kalde en etniske gruppe for en minoritetsgruppe, og om denne gruppe så rent faktisk opfattes som en minoritetsgruppe i befolkningen. Krag skriver, at det man betragter som en etnisk majoritet, faktisk tit er en sammenkobling af et lands dominerende etniske gruppe (i Danmark er den dominerende etniske gruppe også majoriteten, men sådan behøver det ikke være), og forskellige etniske 'undergrupper'. Baggrunden for hvilke etniske grupper der integreres med den dominerende, og hvilke der bliver italesat som minoriteter, sker for det meste på baggrund af sprog, religion, kultur og visuel fremtoning (Krag 2007: 38-42). Ved en integration mellem den dominerende etniske gruppe, og andre etniske grupper, bliver der dannet et normsæt, som bliver det repræsentative for det Krag kalder majoritetsbefolkningen. De etniske grupper som 'fejler' i at leve op til disse normer, bliver herefter *italesat* som etniske minoriteter (Krag 2007: 39). Når mine informanter snakker om etniske minoriteter, så bliver de ofte beskrevet som mellemøstlige, arabiske eller muslimske, og af specifikke nationaliteter nævnes bl.a. Iran, Irak, Tyrkiet, Afghanistan, Pakistan og Somalien. Distinktionen mellem etniske minoriteter fra vestlige og ikke-vestlige lande, er altså i en vis udstrækning ligegyldig, da mine informanter opfatter etniske minoriteter som minoritetsgrupper fra ikke-vestlige lande. Udover dette viser min empiri, at gruppen af etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, kan indsnævres til specielt at omhandle indvandrere og efterkommere fra mellemøstlige lande. Der tegner sig altså en diskurs blandt mine informanter, som peger på at den italesatte etniske minoritet, generelt, opleves som indvandrere og efterkommere fra mellemøstlige lande. Kofoed og Simonsen skriver, at på et nationalt niveau, bliver den italesatte etniske minoritet konstrueret, som en modstilling til det nationale fællesskab (2011:

²⁴ Fænomenologiske forskningsprojekter kan også være funderet i former for autoetnografisk arbejde, hvor man tager udgangspunkt i, eller inddrager, sin egen oplevelse af de fænomener man prøver at beskrive.

22). Det er nemlig ikke sådan, at der faktisk eksisterer et bestemt normsæt, som tilhører majoritetsbefolkningen, og som den italesatte etniske minoritet fejler i at leve op til. I stedet konstrueres generelle idéer, om hvem de 'fremmede kulturer' er, og til denne idé projiceres en række negative egenskaber. På denne måde kommer de 'fremmede kulturer', til at repræsenterer det som nationen ikke er. En nation, eller det som Krag kalder majoritetsbefolkningen, kan altså ikke eksisterer som fællesskab, uden 'fremmede kulturer', da det er modstillingen til de 'fremmede kulturer', der danner rammerne for fællesskabet. Mine informanter ved alle, hvilke negative egenskaber der er tilknyttet de italesatte etniske minoriteter, og informanten Kathrine, fra mine 'walk-along' interviews, giver en god opsummering af en del af dem her:

Jamen det er vel sådan noget med at der er høj kriminalitet, og nu er der jo også lige kommet den der digtsamling med ham der 'Yasah' (Yahya Hassan). Så er det sådan noget med, at man ikke tager sig af sine børn, og måske at man får mange børn, når man kommer fra en anden etnisk gruppe, og at man ikke vil integrere sig, og at man lever på sociale ydelser og sådan noget.
(Bilag 3: Kathrine, 29 år og antropologistuderene)

Som det fremgår af Kathrines citat, så ved hun godt der eksisterer en generel italesættelse af de etniske minoriteter, og kan endda udpege nogle af de specifikke attributter, som gruppen bliver tilskrevet; kriminelle, store familier, dårlige forældre, gider ikke integrere sig og lever på sociale ydelser. Af andre negative attributter, fra mine øvrige informanter, kan nævnes at gruppens medlemmer er voldelige, utilregnelige, muslimer, ekstremister, går i bander, stjæler, laver hærværk og ikke taler dansk. Erkendelsen af at der eksisterer en generel negativ italesættelse, af etniske minoriteter, går igen for alle mine informanter. Der er dog ingen af mine informanter, som mener at ovenstående attributter, faktisk er beskrivende for gruppen. Faktisk står de i direkte opposition til disse fordomme, på trods af det faktum at de alle kender til dem.

I forhold til byrummene, har mine informanter dog heller ingen grund til at tro på denne italesættelse. Generelt har mine informanter nemlig ingen negative oplevelser, med etniske minoriteter i Superkilens byrum, eller i andre byrum for den sags skyld.

Det er her vigtigt, at huske tilbage på hele det beskrevne grundlag, for hverdagspraksissen og møde med andre mennesker. Ifølge Merleau-Ponty kan hverdagspraksissen ikke forstås som enkeltstående, intentionelle handlinger, men må nærmere ses som en række automatiserede processer. Når man involvere sig med omverdenen i en hverdagssammenhæng, tager man altså ikke nødvendigvis stilling til de ting man foretager sig, men handler på et præ-egologisk eller bevidsthedstrascenderende niveau. Dette er vigtigt, ift. mine informanters udlægning af

fordommene, da deres afstandstagen fra dem, jo er baseret på en enkeltstående intentionel og refleksiv handling. Den siger derfor ikke nødvendigvis noget om, hvordan de forholder sig til de etniske minoriteter i byrummene, som en del af hverdagspraksissen, men kun noget om hvilken mening de har om dem, når de reflekterer over problematikken, og derefter prøver at udtale sig på et generelt plan.

Med udgangspunkt i Merleau-Pontys fremstilling af hverdagspraksissen, som automatiserede processer, vil jeg i det følgende diskutere, hvordan man kan anskue mødet med grupper der falder udenfor normer, og hvordan dette forholder sig til mine informanternes møde, med den italesatte etniske minoritet i Superkilens byrum. Og med dette påbegyndes afdækningen af tolerance, ud fra et planlægningsmæssigt perspektiv, og med Superkilen som empirisk referenceramme.

'Andre' og 'fremmede' i byrummet

I bogen *'Strange Encounters'* arbejder Ahmed specifikt med, hvordan forskellige grupper som falder udenfor normen, bliver oplevet i byrummet (2000). For at forklare hvordan grupper, som den italesatte etniske minoritet, bliver oplevet af andre individer, låner hun begrebet 'den fremmede'. I denne fremstilling differentierer hun mellem mødet med 'andre' mennesker og mødet med 'fremmede' mennesker. Hvor 'andre' er dem som falder indenfor normen, og 'fremmede' dem der falder udenfor. Denne differentiering må ses i kontekst til storbyens byrum, hvor det generelle møde, er kendetegnet ved mødet mellem mennesker, som aldrig har mødt hinanden før. I den forbindelse bliver 'andre' og 'fremmede' til en dikotomisk deling mellem ukendte individer. Disse to kategorier, bliver måden vi forsøger at differentiere, mellem hvem der hører til i det rum vi bevæger os i, og hvem der ikke hører til. Og her bliver 'andre' og 'fremmede' måden vi kan 'genkende' ukendte subjekter. Ahmed argumenterer for, at allerede i det øjeblik, der er etableret visuel kontakt til et andet subjekt, bliver dette subjekt kategoriseret, enten som en 'anden' eller som en 'fremmed' (Ahmed 2000: 22-23). Vi kan prøve at sætte dette i perspektiv til Kragss udlægning af den italesatte etniske minoritet. Her blev grænserne mellem majoriteten og minoriteten draget, på baggrund af sprog, religion, kultur og visuel fremtoning. Ahmed skriver, at der eksisterer generelle forestillinger, om hvem den 'fremmede' er, som f.eks. sproglige, religiøse eller kulturelle attributter, men at det er gennem det visuelle udtryk, at de 'normale' borgere, er i stand til at identificere og udpege, hvem der er 'fremmede' i byrummet (Ahmed 2000: 24). Men begrebet 'fremmed' dækker ikke kun over de

italesatte etniske minoriteter, men potentielt alle grupper som falder udenfor en rumlig norm. Alle kan altså potentielt opleves som 'fremmede', i forhold til den rumlige kontekst de indgår i. Nogle grupper vil dog, i højere grad end andre, blive oplevet som 'fremmede'. Blandt disse, er min erfaring at grupper som prostituerede, hjemløse og bandemedlemmer hører til. En hjemløs kan f.eks. identificeres gennem påklædning, brugsgenstande og rumlig placering. Forestil dig en mand, i slidt tøj, siddende ved indgangen til Tivoli, med en elefantøl i hånden og et tæppe over benene. Det kræver ingen tankemæssig indsats, at kategorisere denne mand som hjemløs. Det gør hjernen helt automatisk for os. Og det er selvfølgelig ikke kun i kraft af hans påklædning, øl og tæppe at jeg lægger mærke til ham, men også fordi jeg oplever ham i kontekst til Tivoli, som er et sted for middelklassen. Han hører ikke til her, og i virkeligheden var han nok også for længst blevet smidt væk af Tivoli personalet. Ikke fordi han udgør en trussel, men fordi han ikke passer ind i den rumlige norm. Dette betyder imidlertid ikke, at han ville 'stikke ud', uafhængigt af den rumlige kontekst. Havde jeg oplevet den samme mand, på Enghave Plads, i København, havde han muligvis forekommet mig ganske 'normal'. Ahmed skriver, at elementer som påklædning, også kan være medvirkende til at identificere etniske minoriteter, men at den primære kilde til identifikation af denne gruppe, sker på baggrund af det kropslige udtryk. Hudfarve, ansigtstræk, øjen- og hårfarve bliver de visuelle elementer, som kommer til at fungere som de ekskluderende eller inkluderende parametre, og de bliver samtidig 'beholderen' for forestillinger om sprog, religion og kultur (Ahmed 2000: 38-50), hvilket, ifølge Ahmed, betyder at de er fanget i en stigmatisering, som de ikke kan 'træde ud af' igen.

Ahmed skriver, at i forholdet mellem baggrundsbefolkningen (hun specificere det som den hvide mand) og de etniske minoriteter, vil baggrundsbefolkningen altid indtage rollen, som de 'andre', og de etniske minoriteter som de 'fremmede'²⁵. Dette sker fordi de etniske minoriteter opfattes som indtrængere, i det vi kunne kalde det 'nationale rum' (Ahmed 2000: 22-24). Den rumlige kontekst de opererer i, i forhold til baggrundsbefolkningen, involvere altså nationens udbredelse. Dette giver god mening, ift. Krag, Kofoed og Simonsens udlægning af de etniske minoriteter, i forrige afsnit. Her fungerede de 'fremmede kulturer', som en modstilling til det nationale fællesskab. Og det der gør dem til 'fremmede kulturer', er netop at de ikke opleves som tilhørende landets befolkning. Selvom baggrundsbefolkningen, muligvis aldrig vil opfatte sig selv som 'fremmed'²⁶, i 'deres eget' land, så mener jeg ikke, at den italesatte etniske minoritet, altid opfattes som 'fremmede'. Og jeg

25 Hun pointerer dog, at graden kan variere, mellem forskellige rumlige kontekster (Ahmed 2000: 24)

26 Dette er en antagelse jeg bliver nødt til at lave, ift. specialets længde og den tid jeg har til rådighed. Det er imidlertid en antagelse, som kræver yderligere granskning.

mener den rumlige kontekst, er af afgørende betydning for forskellen.

Men før jeg bliver i stand til at redegøre for, hvorfor etniske minoriteter bliver 'fremmede' i nogle rum, men ikke i andre, bliver jeg først nødt til at udrede grundlaget for differentieringen mellem 'andre' og 'fremmede'. Hvorfor laver brugerne af byrummene, overhovedet denne kategorisering?

Dette spørgsmål kan besvares, ved at starte med at spørge, hvorfor mennesker i det hele taget kategoriserer. Sociologen Zygmunt Bauman skriver, at kategorisering er en slags adskillelse eller segregering. Dette kan eksemplificeres ved adskillelsen af mænd fra kvinder, eller fortov fra vej. Dette betyder som præmis, at verden må eksistere af diskrete og særprægede enheder, og at man kan tilskrive et unikt set af egenskaber, eller adfærdsmæssige mønstre, til hver enkelt klasse, hvorved de bliver separerbare. Kategorisering efterlader altså ingen plads til entiteter der er 'enten-eller', eller 'både-og'. At klassificere er altså at give omverdenen struktur. Bauman skriver, at denne strukturs hovedformål, er at prøve at minimere mulige udfald, altså at gøre nogle hændelser mere sandsynlige end andre (Bauman 1991: 9,10). Fordelene ved at stræbe efter, at klasseinddele omverdenen, er derfor åbenlyse. Desto bedre man kan forudsige hændelser i ens miljø, desto større chance har man, for at navigere sikkert og succesfuldt. Hvis vi husker tilbage på afsnittet '*Fænomenologi og hverdag*', mente Merleau-Ponty, at omverdenens struktur, var et udtryk for 'størknede' sansemæssige indtryk. Og at denne 'størknede' omverden, netop var fundamentet for de automatiserede processer. Processer som kunne løsne bevidstheden, fra at skulle beskæftige sig med detaljerne. I forhold til hverdagen, må kategorisering altså forstås som en processuel struktur, som hænger sammen med individets 'ufrivillige og automatiserede' sanselige omgang med omverdenen. Dette sætter samtidig kategoriseringens rigide system i perspektiv. 'Hverdags-kategorisering' kan ikke efterlade plads til 'enten-eller', eller 'både-og', så længe det 'ufrivillige og automatiserede system' skal fungere *automatisk* (de to 'værenssystemer', udførligt beskrevet i '*Fænomenologi og hverdagen*', kommer herfra til at spille en central rolle for analysen). Set i forhold til Baumans udlægning af kategorisering, kunne man derfor forestille sig, at det 'ufrivillige og automatiserede system', arbejder selv, så længe omgivelserne er genkendelige og sikre, men at det 'kalder' bevidsthedens fokus frem, så snart omgivelserne bliver uigenkendelige og derfor usikre. Ahmed skriver, at 'fremmede' i denne sammenhæng, bliver 'beholderen' for alt hvad der er usikkert og farligt (Ahmed 2000: 32-37).

Jeg mener imidlertid, at det er tilstrækkeligt at sige, at 'den fremmede' gør en situation usikker, i kraft af at man ikke forventer personens tilstedeværelse i den givne kontekst²⁷. Dette er ikke ens betydende med, at man ikke 'genkender' individet, men at den hjemløse eller den prostitueredes tilstedeværelse, blot forventes i en anden rumlig kontekst. Det er altså ikke sådan, at man kan *være* en 'fremmed', på samme måde som man kan være en etnisk minoritet²⁸. Man kan *opleves* som en 'fremmed', på baggrund af den som oplever, og på baggrund af den kontekst man bliver oplevet i. Der vil selvfølgelig være nogle grupper, der næsten altid opleves som 'fremmede', uanset hvilken rumlig kontekst de indgår i. De fleste vil nok blive opmærksomme, hvis de i forbindelse med deres daglige transit, gennem velkendte byrum, så en person med en Hells Angels eller Bandidos vest, mens man nok kun ville blive opmærksom, på den hjemløses tilstedeværelse, i bestemte rumlige kontekster.

Ahmed skriver, at konstruktionen af 'andre' og 'fremmede', dog må forstås som mere end et personligt kompas, hvormed der kan navigeres sikkert mellem genkendelige individer i byrummene. Hun skriver, at det er med denne kategorisering, at beboelige byrum bliver produceret, og ikke kun som steder eller lokaliteter for beboelse, men som en form for kulturer eller fællesskaber (Ahmed 2000: 22). Adskillelsen af 'andre' og 'fremmede' transcenderer altså den enkeltes oplevelse, og bliver til gennem den hverdagslige menneskelige aktivitet, i det pågældende byrum. Der dannes, over tid, en bestemt forståelse af hvem der hører til i byrummet, og hvem der ikke hører til. En forståelse som vil blive delt, blandt dem hvis hverdagspraksis fører dem i kontakt med de pågældende rum. Ahmed forestiller sig dette fællesskab, som en slags hverdags-politi der konstant holder øje med, om nogle 'fremmede' individer, har sneget sig ind i området (Ahmed 2000: 23). Der er naturligvis forskel på, hvor stærke sådanne rumlige fællesskaber er, og hvilke konsekvenser det fører med sig, at blive oplevet som 'fremmed' i det pågældende byrum. Under en geografisk metodeøvelse, med Roskilde Universitet, var vi en 'håndfuld' studerende, der blev sat til at beskrive et lukket beboelsesområde på Amager, kaldet Elmegården. Det var iøjenfaldende hvordan menneskerne på gaden, og bag hækkene, med det samme rettede blikket mod os. Blot via beboernes gestik og mimik, kunne jeg mærke at jeg ikke var velkommen her. Det var en følelse af konstant at blive overvåget, som om beboerne forventede, at jeg var i færd med at lave noget kriminelt. Og jeg husker tydeligt fornemmelsen af, bare at have lyst til at forlade området igen. Der gik dog heller ikke længe, før en ældre dame spurgte, om hun kunne hjælpe os med noget, eller med

27 Forventning kan både forstås som en passiv eller en aktiv forventning. Når jeg snakker om forventninger ift. hverdagspraksissen, er der altid tale om en passiv forventning. Forskellen bliver udredt i næste afsnit.

28 Man kan være en etnisk minoritet, mens man kun kan *opleves* som en italesat etnisk minoritet.

andre ord: "Hvis i ikke kan udrede jeres formål på stedet, er i ikke velkomne". Alle rumlige fællesskaber er naturligvis ikke så 'samentømrede', men ens for sådanne fællesskaber er, at der foregår en form for interkropslig udveksling, der gør 'de fremmede' opmærksomme på, at de ikke passer ind (det omvendte kan dog også være tilfældet, hvor det er den 'fremmede', som gør de 'andre' opmærksomme på at han ikke passer ind). Og som jeg erfarede i Elmegården, kan gestik og mimik bringe dette budskab, med ligeså klar tydelighed som direkte tale. Der er derfor noget der kunne tyde på, at social segregation, i en byrumsmæssig kontekst, starter med mekanismer, som skaber forestillinger om 'andre' og 'fremmede' i byrummene.

Dette er selvfølgelig interessant, ikke kun for forholdet mellem baggrundsbefolkningen, og de etniske minoriter, men for hele mangfoldighedsvisionen. Ønsker man at konstruere mangfoldige byrum, må man altså kigge på, hvem som ikke er en privilegeret 'anden', og undersøge hvordan denne gruppes tilstedeværelse, kan blive en del af det rumlige 'fællesskab'. For Superkilen er det imidlertid specifikt forholdet mellem baggrundsbefolkningen og de etniske minoriteter som er i fokus. Det er derfor interessant at se på, hvorvidt mine informanter oplever den italesatte etniske minoritet, som en normal del af det 'rumlige fællesskab', eller om det er en gruppe de lægger særligt mærke til, og føler sig usikre omkring.

Da informanterne Jens og Steen, fra hhv. 'walk-along'- og stationært interview, bliver spurgt til, hvordan de oplever bylivet i Superkilens byrum, svarer de:

[...] det er tydeligt den måde de har bygget det på, at folk bor her og folk færdes her, og det er sådan en afslappende måde. Der er også det der spænd mellem de almindelige danskere og så de fremmede. Det ser man i gadebilledet, men her, der er det på sådan en rolig måde, og dér er der plads til alle. Det indbyder til at kigge ud til verden.

(Bilag 3: Jens, 46 år og portør)

Jamen der er masser af forskellige folk der sidder og spiller og bruger det, og folk der løber rundt og spiller basketball. Sådan meget forskelligt, igen den her med at det samler alle mulige. Så det er ikke sådan at jeg tænker, det her er endnu en ghetto for 2. generations indvandrere eller lignende. Det synes jeg ikke. Det er meget forskelligt.

(Bilag 4: Steen, 59 år og førtidspensionist)

Det interessante ved Jens og Steens udlægning af Superkilen, er at de både kommenterer på den generelle italesættelse af etniske minoriteter, og forholdet mellem 'andre' og 'fremmede' i byrummet. Disse citater viser, at der er grund til at tro, at man godt kan tilhøre den italesatte etniske minoritet, og samtidig blive betragtet som en 'anden', i bestemte byrum. Jens oplever generelt et spænd mellem de 'almindelige' danskere og de 'fremmede', på gadeplan. Selvom han oplever de samme

grupper i Superkilens byrum, oplever han forskellene mere "*rolige*" her, og byrummene som steder med "*plads til alle*". En oplevelse der kontrasteres af hans oplevelse af både Griffenfeldsgade og Mjølnerparken. Jens lægger specielt mærke til de somaliske grupper på Griffenfeldsgade, mens han oplever Mjølnerparken som et "*ghettoagtigt sted*" med "*østerlændinge*". Informanten Steen er meget bevidst om sin distinktion mellem steder, og peger eksplicit på, at Superkilen ikke er endnu en ghetto for 2. generations indvandrere, men et sted som formår at være et samlingspunkt, for en mangfoldighed af mennesker. Og når han her bruger udtrykket "*endnu en ghetto*", referere han bl.a. til netop Mjølnerparken. Umiddelbart ser Superkilen altså ud til, at være noget mere end "*endnu en ghetto*". Et sted hvor spændet mellem 'almindelige' danskere og 'fremmede' er på "*sådan en rolig måde*". Min empiri indikerer altså, at de italesatte etniske minoriteter, ikke opleves som 'fremmede' i Superkilens byrum.

Men hvordan kan det være? Hvis man ønsker at være i stand til at designe byrum, som kan give plads til nogle af de grupper, som i særlig grad bliver anskuet som 'fremmede', er det interessant at finde ud af, hvilke elementer der har indflydelse på dannelsen af 'andre' og 'fremmede' i byrummet. Jeg vil her plædere for, at vedvarende sansemæssige erfaring med steder, er en af nøglerne til at skabe inkluderende byrum.

Stedserfaring

Et interessant aspekt, ved 'den fremmede', er at denne person fremkommer, ud fra en forventning til det rum man træder ind i. 'Andre' er altså de subjekter, som passer ind i den idé, man har om et bestemt sted, mens 'fremmede' er de subjekter, som man bliver overrasket over at se, og som gør en usikker, fordi de ikke hører til i den givne kontekst. Kahneman skriver, at hovedformålet med 'det ufrivillige og automatiserede system', er at vedligeholde og updatere en model af vores personlige verden, som kommer til at repræsentere det som er normalt i den. Denne model bliver konstrueret gennem associationer til idéer om bestemte situationer, hændelser, handlinger og reaktioner, der gentages med en vis regularitet (2011: 71). Som Merleau-Ponty, mener Kahneman, at det normale, simpelthen fremkommer, ud fra forbindelsen mellem ens forestilling om en situation, og så den faktiske situation. Når man befinder sig i en 'velkendt' situation, er der altså en række af hændelser man automatisk vil forvente. Disse hændelser er dem som er normale i den givne situation, altså hændelser som man gennem erfaring, er kommet til at associere til den bestemte situation man

befinder sig i.

På mit 'walk-along' med Jens spørger jeg ham, efter vi har passeret et afrikansk udseende par, om han lagde mærke til dem, hvortil han svarer:

*Næ. Nej jeg lagde mærke til de bor her, og det gør jeg jo også selv, og det er jo fint. Jeg har måske studset over det, hvis jeg var ude og løbe i Næstved på landevejen. I den anden ende af Nørrebro, lidt hernede, der er også mange somaliere, så det studser jeg ikke over.
(Bilag 3: Jens, 46 år og portør)*

Jens lægger altså ikke mærke til parret, anderledes end han ville have lagt mærke til andre subjekter i rummet. Han har løbet ture i dette område, mange gange før, så synet af etniske minoriteter associeres til dette bestemte sted. Han har fået en forventning om at se etniske minoriteter, når han bevæger sig i dette område, hvorved 'det ufrivillige og automatiserede system' kan køre videre, uden at situationen påkræver et bevidst fokus. Og det er jo interessant, at Jens, når han tænker over det, godt ved at der er mange somalier i området, men at *det* faktisk er blevet normen. I kontrast peger han på, at skellet mellem 'almindelige' danskere og 'fremmede', på Griffenfeldsgade, er meget stort, fordi han oplever mange somalier på denne vej. Her er Jens altså opmærksom på somaliernes tilstedeværelse i byrummet. Det er klart at der sker noget spændende her. Nu er Jens klar over, at Griffenfeldsgade er et sted med mange somaliere, og det ville derfor være rimeligt at spørge, om somalierne på Griffenfeldsgade så beholder deres status som 'fremmede'. Efter at være blevet bekendt med deres tilstedeværelse, forventer han dem vel? Men her må differentieres mellem en 'almindelige' forventning og en passiv forventning. Den almindelige forventning starter med egoet: jeg forventer at... Man vælger, intentionelt, at have en forventning til det der kommer en i møde, man kunne kalde det 'aktiv forventning'. Den passive forventning kan også starte med egoet, men slutter altid 'under det'. Den kommer, når ensartede sanseindtryk, har ramt os tilpas mange gange, hvormed den sanssemæssige 'størkning' opstår. Efter denne 'størkning' har fundet sted, kan det 'ufrivillige og automatiserede system', varetage involveringen eller opsyn, med lignende sanssemæssige situationer. Det er altså *mængden* af erfaring, og ikke 'bare' kendskabet til den, der er afgørende for konstruktionen af 'andre' og 'fremmede'.

Det har været helt generelt for alle mine informanter, at den italesatte etniske minoritet, er en del af 'kulturen' eller 'fællesskabet' på Superkilen. Men hvad er grunden til, at mine informanter har opnået tilstrækkelig steds erfaring, med lige præcis Superkilen, til at de etniske minoriteter er blevet til normen her? Og hvis de på et tidspunkt har følt sig usikre, med de etniske minoriteter, hvorfor har

de så ikke fravalgt disse byrum tidligere? Jeg vil argumentere for, at en af grundene til, at Superkilen har formået at normalisere det multietniske, er på grund af integrationen, af et større transitnetværk i Superkilens byrum.

Cykel og gang, en kilde til erfaring med byens rum

Fra ovenstående udredning, kan man sige, at det vigtigste element for at forskellige grupper bliver betragtet som 'andre', er at man bliver vant til dem, og derfor forventer dem i bestemte rumlige kontekster. Jeg vil altså plædere for, at vedvarende sansemæssig erfaring, med bestemte byrum, er grundlaget for hvad der bliver normalt og unormalt, eller hvem der bliver til hhv. 'andre' og 'fremmede'. I denne sammenhæng, vil jeg mene, at transitveje for cykler og gående, er en hjørnesteen for planlægningen af inkluderende byrum. I forhold til den sansemæssige oplevelse af omverdenen, skriver Gehl, at gang og cykling er den transitform, som bringer en bedst i kontakt med de rum man passerer igennem. Han skriver at vores sanseorganer, er indrettet til at opfatte og forarbejde sanseindtryk, der modtages ved en hastighed mellem 5 – 15 km/t (Gehl 2007: 65). En teori som jeg afprøvede, i Superkilens byrum, med min studiemakker Christina Møller i projektet '*Oplevelser på cyklen*' (Møller og Nielsen 2012). Projektet viste tydeligt, at cyklisterne i Superkilens byrum, både har et forhold til de objekter de passerer forbi, men også relaterer sig til subjekter på turen. Cyklister, gående eller løbende, er altså ikke afkoblet fra de rum de bevæger sig igennem, men er i sansemæssig kontakt med det omkringværende miljø. En kontakt som, for at låne Kahnemans ord, kommer til at være med til, at vedligeholde og updatere, den model af vores personlige verden, som repræsenterer det normale.

Som jeg redegjorde for, i afsnittet '*Hverdagen*', er den almindelige hverdag forbundet med de steder hvor vi bor, arbejder og udlever vores fritid. Ifølge Simonsen og Brinkmann kan hverdagen, i form af mobilitet, derfor forstås som rutinemæssige aktiviteter, der udføres i cirkulære bevægelser, med relativt korte tidsintervaller (Simonsen 2005: 35 Brinkmann 2012: 32-33). Hverdagen er selvfølgelig også udgjort af usædvanlige eller uforudsete oplevelser. Men *langt* størstedelen af hverdagen må ansues som trivielle handlinger, der er forbundet med de transitruer og knudepunkter der udgør den daglige færden. Jeg vil derfor mene, at sammenkoblingen af relevante byrum og hverdagstransit, udført på cykel eller gåben, er et godt værktøj, til konstruktionen af inkluderende byrum.

Sammenkoblingen mellem Den Grønne Cykelsti og Superkilen, danner netop grundlaget for sammenfletning af transitruter, knudepunkter og den daglige færden. Som illustreret på Kort 3, løber Den Grønne Cykelsti på tværs af Københavns brokvarterer, og Superkilens byrum bliver derfor ikke 'bare' rekreative byrum, men også oplevelsesrum for cyklister og gående i transit. Vigtigheden af sammensmeltningen mellem de rekreative byrum, og transitruter, kan ses i mine informanternes brug af Superkilens byrum, og herunder er tre eksempler fra mine 'walk-along' interviews:

[...] det er jo cykelstien jeg primært bruger ikk'. Når jeg skal henover Den Røde Plads, så cykler jeg eller går henover den, fordi det er sådan et sted jeg skal henover. Det er sjældent jeg sådan hænger ud der.

(Bilag 3: Anna, 25 år og studerende på lærerseminariet)

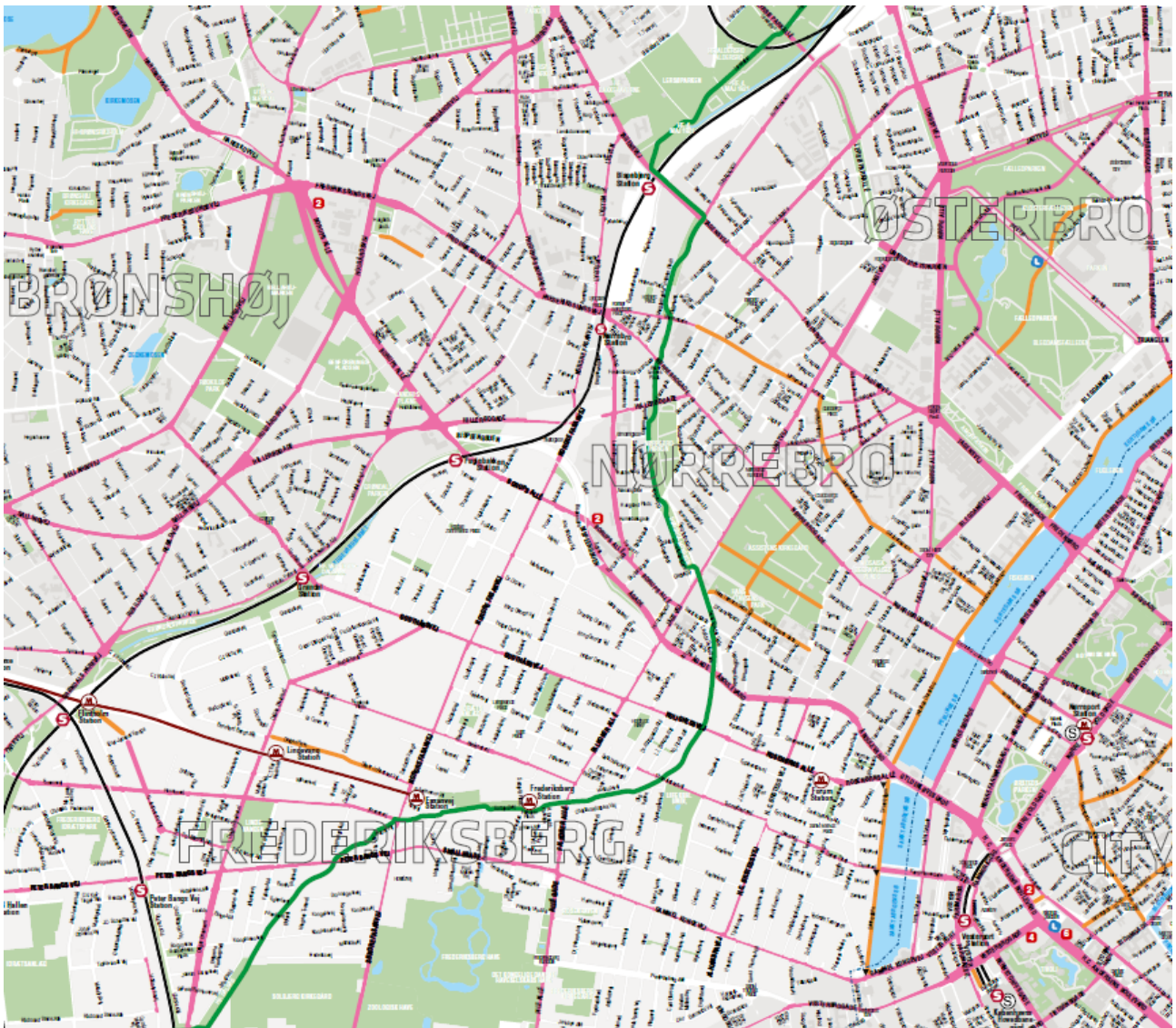
jeg bruger den jo når jeg skal på arbejde, og så også når jeg løber ned til fælledparken, men jeg opholder mig nok mere når det er sommer.

(Bilag 3: Katia, 26 år og antropologistuderende)

Jeg har ikke brugt det sådan voldsomt meget, andet end at løbe igennem det.

(Bilag 3: Jens 46 år og portør)

Det var interessant at se, hvor ens brugen af Superkilen var, for alle mine informanter. De vurderede alle, at næsten alt deres aktivitet foregik i transit, mens direkte ophold var relativt sjældent, eller noget der primært var sæsonbetinget. En stor del af deres sansemæssige oplevelser, kommer altså af, at ærinder i andre rum, fører dem igennem Superkilens.

Kort 3: Viser Den Grønne Cykelsti på tværs af brokvarterene. Cykelstien er markeret med grønt.

Konklusion på 2. analysedel

Formålet med 2. analysedel, var at afdække begrebet tolerance, ud fra et planlægningsmæssigt perspektiv, gennem applikation på Superkilen som byrumsprojekt. Derudover var det formålet, at undersøge, hvorvidt mødet mellem baggrundsbefolkningen og de italesatte etniske minoriteter, har været med til at skabe tolerance.

I forhold til det konkrete byrumsprojekt, viste jeg, hvordan Superkilens vision om at skabe et byrum med plads til alle, og herunder specielt alle slags etniciteter, er lykkedes. Gennem integrering af cykelsti og rekreativt byrum, i et udsat byområde, har man formået at skabe de rette betingelser, for at de italesatte etniske minoriteter, opleves som normale i byrummet. I forhold til afdækning af

begrebet tolerance, kan man sige, at hverdagspraksissen, og den passive kontakt, over tid, skaber en sansemæssig 'størkning', som kan være med til at omdanne unormale situationer, til normale situationer man ikke længere behøver rette bevidstheden mod.

Jeg har her ved redegjort for, hvordan begrebet tolerance, kan afdækkes ud fra et planlægningsmæssigt perspektiv, og hvordan tolerance, kan være noget man sigter mod, gennem udformning af konkrete byrum.

3. Analysedel – Forståelse

Den 3. analysedel starter med at se på, hvordan hverdagspraksissen, og den sansemæssige erfaring, kan være med til at skabe en anderledes og bedre stedsforståelse. Efterfølgende vil jeg ændre fokus fra stedet, og til menneskene i byrummene. Her vil analysen se på, hvorvidt hverdagspraksissen, og mødet mellem mennesker, kan være med til at give baggrundsbefolkningen en bedre forståelse af de italesatte etniske minoriteter.

Stedsforståelse

Den franske filosof Michel De Certeau skriver, at den sansemæssige erfaring, der danner fundamentet for hverdagspraksissen, ikke kun danner indholdet for det normale, men også skaber et sæt af rumlige grænser, som indholdet kan hvile i (1984). Som illustreret på Kort 4 bliver både området foran Nørrebrohallen, den gamle Mimersplads og området ved siden af Mjølnerparken, sansemæssigt aktiveret, når man som cyklist eller gående er i transit gennem Superkilens byrum. Bygningerne, på hver side af de rekreative byrum, danner en visuel barrierer, og danner derfor naturligt en grænse for, hvor Superkilen stopper og starter. Disse grænser indeslutter et mere eller mindre klart defineret rum, hvortil ens sansemæssige erfaringer kan associeres. Men de rumlige grænser får en dobbelt betydning. På den ene side tilhører de det pågældende rum, og på den anden side repræsenterer de fronten til et andet rum (De Certeau 1984: 122-129). En rumlig grænse er altså det punkt, hvor værdier fra to rum mødes. I nogle tilfælde fører denne grænse, til rum som indgår i ens hverdagspraksis, og som man derfor har et godt kendskab til. I andre tilfælde har man ingen, eller kun lidt erfaring med 'rummet på den anden side', men tilgængæld en idé om det gennem andre fortællinger.

Kort 4: Viser Den Grønne Cykelsti igennem Superkilen. Cykelstien er markeret med grønt.

Kirsten Simonsen skriver, at individet danner sig forestillinger om byens rum, gennem fragmenter af eksisterende fortællinger i kombination med egne sansemæssige oplevelser (Simonsen 2005: 77-78). Og det er netop denne kombination, der danner grundlag for, både hvad vi forventer af et rum, og hvordan rummet i nutidig kontekst forstås og praktiseres. På samme måde vil ens forventning til, og forståelse af, rummet på den anden side af den rumlige grænse, være udgjort af ovenstående. Kahneman skriver, at det vigtigste for vores 'ufrivillige og automatiserede system', ikke er at danne et fyldestgørende og sandfærdigt billede af omverdenen, men at danne sammenhæng mellem den information man har, og de fænomener man bliver præsenteret for (Kahneman 2011: 50-58). Når vi ikke har nok sansemæssig erfaring med et rum, til at sanseindtrykkende er 'størknet', prøver vi at kompencere, ved at trække på fragmenter af eksisterende fortællinger, for derved at danne os forskellige forventninger til rummet. Vi kan naturligvis ikke have sansemæssig erfaring med alle rum, og i forbindelse med vores hverdagspraksis, vil der derfor naturligt opstå rumlige grænser, med tilstødende rum, hvorom vi kun har lidt eller ingen sansemæssig erfaring. Hvis vi på et tidspunkt bliver konfronteret med disse grænsers dobbelthed, bliver vi nødt til at trække på fragmenter af eksisterende fortællinger, til at danne os en forestilling om rummet på den anden side. I mange tilfælde vil dette være ganske uproblematisk. Men i de tilfælde hvor de eksisterende fortællinger er negativt ladede, vil der opstå negative associationer til 'rummet på den anden side'. Betragt for eksempel en tidligere informant, Mads, udtalelse om Superkilens byrum. Byrum som han kun har lidt sansemæssig erfaring med:

Fysisk synes jeg det adskiller sig rigtig meget. Det kan godt være, det er en god ting, men fornemmelsen af at være der, fordi der er mange indvandrere, jeg godt kan blive intimideret af, synes jeg ikke har ændret sig overhovedet. Jeg er ikke bange for at være der som sådan, men det er ikke et sted, jeg ville synes, det var fedt at opholde mig, en sen aften, med skumle typer der hænger ud ved hjørnerne.

(Bilag 4: Mads, 27 år og 'sam-bas' studerende)

Det er iøjensfaldende, hvor stor forskel der er på Mads udsagn, om Superkilen, og så de informanter, som har en hverdagspraksis, der fører dem igennem de selv samme rum. Jeg kan ikke sige præcis hvor fragmenterne, Mads bruger, stammer fra, når han maler et billede af Superkilen, som et sted med skumle typer, der hænger ud ved hjørnerne. Men det er klart, at han trækker på negative fortællinger, for at kunne danne sig forventninger til, hvordan det ville være at passere igennem Superkilen. Specielt skiftet fra dag til nat, bliver typisk brugt, til at male uhyggelige billeder, af steder man i forvejen føler sig utryk ved. Og hvis vi husker tilbage på afsnittet 'Byliv' i 1. analysedel, er det jo interessant, at hverdagserfaring med Superkilens byrum, får informanten Jens, til at pege på netop aftenen og den tidlige morgen, som de tidspunkter han finder særligt hyggelige.

Her oplever han ikke *'skumle typer der hænger ud ved hjørnerne'*, men *'andre' mennesker 'der går fra bageren'* eller er *'på vej hjem fra byen'*.

Som Kahneman skriver, er det vigtigste for vores *'ufrivillige og automatiserede system'*, ikke er at danne et fyldestgørende og sandfærdigt billede af omverdenen, men at danne sammenhæng mellem den information man har, og de fænomener man bliver præsenteret for (Kahneman 2011: 50-58). Hverdagserfaring med bestemte byrum, gør altså at vi ikke behøver at kompencere, for manglende personlig erfaring, ved at trække på fragmenter af eksisterende fortællinger. Vi kommer i højere grad, til *'at læne os op af'* vores egne erfaringer, fremfor de historier vi hørt gennem venner og medier. Jeg vil derfor ikke sige, at hverdagserfaring, med bestemte byrum, skaber stedsforståelse. Det er i højere grad sådan, at hverdagserfaring, med bestemte byrum, ændrer stedsforståelsen, fra at være baseret på fragmenter af eksisterende fortællinger, til at være baseret på egne sansemæssige erfaringer. Hvis dette skal være med til, at skabe et bedre billede af udsatte områder i byen, så forudsætter det selvfølgelig, at de oplevelser man får i byrummene er gode. Men intet af den empiriske data jeg har indsamlet, tyder på at der er stor sandsynlig for, at dårlige situationer skulle opstå, i forbindelse med ophold og gennemgang af Superkilens byrum. Når mine informanter udtaler sig negativt om Superkilen, så stammer deres fortællinger næsten altid fra venner, og i endnu højere grad fra medieskabte historier.

For selve Superkilen, er den vigtigste rumlige grænse Mjølnerparken. I strategisammenfatningen, fra Rambøll, pegede man på, at specielt Mjølnerparken, fremstod som et negativt ikon, og var en segregeret del af området. En del af kunsten, ved opførelsen af Superkilen, var derfor at skabe et *'flow'* af mennesker igennem, og forbi, Mjølnerparkens karéer, hvormed Mjølnerparken kunne blive en integreret del af området. Dette skulle opnås, ved at lade den rekreative kile, og derved *'menneskeflowet'*, gå fra slutningen af Nørrebroparken, og hele vejen op til Tagensvej, med passager gennem både arealet foran Nørrebrohallen, Den gamle Mimers Plads, Den Grønne Park og DSB-arealet (se Kort 2) . Men koblingen mellem Den Grønne Park og DSB-arealet, og derved transitruerne rundt om Mjølnerparken, blev aldrig skabt. I stedet blev Superkilen og DSB-arealet to afkoblede rekreative områder, og Den Grønne Cykelsti blev derfor heller aldrig integreret i DSB-arealets rekreative byrum. Dette kan ses i mine informanternes udsagn, og herunder udtaler Ditte og Kathrine, fra mine *'walk-along'* interview, sig følgende:

Nej det har jeg faktisk aldrig (været inde i Mjølnerparken). Det ved jeg ikke, det kan godt være jeg har været lidt bange, eller bare sådan hvad skal jeg derinde? Jeg har kun gået forbi her.

(Bilag 3: Ditte, 26 år og e-design studerende på KEA)

jeg ved godt det ligger her (Mjølnerparken), men det er ikke noget jeg tænker over når jeg cykler forbi sådan. Altså jeg tror, jeg oplever ikke det her som sådan et belastet område, selvom det sikkert er det. Jeg kommer jo ikke ind i Mjølnerparken.

(Bilag 3: Kathrine, 29 år og antropologistuderende)

Med måden Superkilen er blevet designet på, kommer Mjølnerparkens karéers facade, til at fungere som afslutningen på et rum, og begyndelsen på et andet. Mine informanternes sansmæssige erfaring, med rummet mellem, og bag, Mjølnerparkens karéer, er derfor stærkt begrænset. Når de skal tale om rummet bag denne grænse, og de mennesker der bor der, bliver de altså nødt til at trække på andre fortællinger. Kathrine og Jens, fra mine walk-along interviews, har følgende fortællinger:

[...] Jeg kommer jo ikke ind i Mjølnerparken. Altså jeg har nogle venner, som har en café på Heimdalsgade. Og det er faktisk, ja det er nok mest i forhold til hvad de fortæller mig, med en masse problemer de har, med folk der har haft sådan en truende adfærd over for dem og sådan ikk'. Det er faktisk først der, jeg får lidt egen erfaring med at det er et belastet område.

(Bilag 3: Kathrine, 29 år og antropologistuderende)

[...] jeg skelner lidt til at der er store problemer i Mjølnerparken, og det tænker jeg også over når jeg løber forbi, og går her. På samme måde som når jeg løber her, så er der tit gående politipatroljer.

(Bilag 3: Jens, 46 år og portør)

Fra Mads' udlægning af hele Superkilen, som et sted med "mange indvandrere" og "skumle typer", og til mine informanternes udlægning af Mjølnerparken som et "belastet område" med "store problemer", der for Kathrine associeres med folk med truende adfærd, kan man sige der er sket en forskydning. Der eksisterer stadig negative fortællinger om området, men for mine informanter, er Mjølnerparken, og ikke hele området, blevet 'beholderen' for disse. Det er interessant at se, både hvordan det er muligt at forskyde de rumlige grænser, vha. hverdagspraksissen, men også hvordan vores forestilling om byrum, udenfor hverdagspraksissen, kan være underlagt forskellige fordomme. Fordomme som man ikke har lyst til at bekende sig til, på et generelt plan, men som alligevel kommer til at være styrende, for forestillingen om steder, hvor den personlige erfaring er begrænset.

Min empiri tyder altså ikke på, at det er lykkedes at integrere Mjølnerparken i Superkilen, på en måde som kan nedbryde de fordomme der eksisterer om stedet.

Man kan jo spørge sig selv om den oprindelige plan, hvor Den Grønne Park og DSB-arealet blev koblet sammen, ville give et bedre indtryk af Mjølnerparken. Det er muligt at byrummene, aldrig

kan sætte normen for boligkomplekser, da der altid vil være en fysisk demarkering fra de offentlige pladser, til de private boliger, afgrænset visuelt af mur og loft. Der vil, med andre ord, altid være 'et rum på den anden side', hvor historier fra f.eks. medier, kommer til at danne indholdet for ens forestillinger. Men med afkoblingen af DSB-arealet, fra transitnetværket, giver man den 'almindelige' borger mindre sansemæssig erfaring med byrummet, og derved et mindre incitament for at benytte det. Spørgsmålet er derfor, om et 'afkoblet' rekreativt byrum, tilknyttet et udsat boligkompleks med 92 % af anden etniske herkomst, kan komme til at skabe tolerance og stedsforståelse, på samme måde som Superkilen har gjort det, eller om dette byrum potentielt kunne komme til at gå hen og lide under etnisk segregation.

Fra dette første afsnit, af 3. analysedel, er det nu blevet beskrevet, hvordan hverdagspraksis i bestemte byrum, kan være med til at udbygge det personlige kendskab, og frigøre individet, fra at skulle hente sine forestillinger fra bl.a. medieskabte historier. Jeg har herved vist, hvordan man, vha. transitveje for gående og cyklende, kan udbygge det personlige kendskab til 'udsatte områder', og herved skabe mere positive forestillinger om stederne.

Med afslutningen på afsnittet om stedsforståelse, vil jeg i det næste, se på hvorvidt hverdagspraksissen, og mødet mellem mennesker, kan være med til at give baggrundsbefolkningen en bedre forståelse af de italesatte etniske minoriteter.

De italesatte etniske minoriteter - fra tolerance til forståelse

Gehl skriver, at muligheden for blot at se og høre andre mennesker i byen, også er et tilbud om informationer, både om det omgivende samfund af mennesker i videre forstand, samt de mennesker man bor omkring. Medier og venner kan give et overblik over verden, mens det selv at færdes blandt andre, giver en et mere detaljeret og hverdagsagtigt syn på dem man lever sammen med. Man informeres om, hvordan andre arbejder, opfører sig og klæder sig. Det giver én en fortrolighed med omverdenen (Gehl 2007: 19). Denne udlægning fra Gehl, peger mod en byrumsmæssig hverdagspraksis som skaber mere end tolerance. En hverdagspraksis som også kan lære os noget om de mennesker vi omgås. Men hvordan hænger dette sammen med mine informanters udtalelser? Får de et bedre kendskab til menneskerne i Superkilens byrum, herunder de italesatte etniske

minoriteter? Det vil jeg i dette afsnit, prøve at se nærmere på.

Selvom mine informanter, for det meste er i transit gennem Superkilen, så har de et godt indblik i, hvilke aktiviteter der foregår, hvor de foregår, og om hvem der udfører dem. Samtidig kan de, når de reflekterer over det, pege på forskellige beklædningsmæssige og sprogmæssige forskelle mellem grupper på Superkilen. Så selvom mine informanter, for det meste er i transit, så er de i tæt kontakt med det omkringværende miljø. Det er klart, at nogle af de oplevelser de får, som piger der beklæder sig med hijab, abaya og måske en sjældent gang burka, adskiller sig fra den 'almindelige danske' beklædning. Men i byrummene ser man, de selvsamme mennesker, i færd med helt almindelige hverdagsaktiviteter. De italesatte etniske minoriteter går også ud og leger med deres børn, de dyrker også sport, står på skateboard, spiller basketball, eller har picnic med familien. Byrummet er derfor med til, at facilitere hverdagssituationer, hvor det *usædvanlige* bliver sat i *sædvanlige* rammer. På et 'walk-along' spørger jeg informanten Kathrine, hvilke type etniske minoriteter hun oplever i Superkilens byrum, og hvor hun oplever dem henne:

Ja jeg tænker jo nok det er meget mellemstligt.[...] det der lige springer op, det er dernede hvor der er meget stribet (Den Sorte Plads). Der har jeg tænkt at der tit er kvinder med børn, der leger i vandet, og egentlig er i det område, og sidder, og at de der skak-ting også bliver brugt af ældre mænd. Ja måske også sådan på vores alder.[...] Altså sådan hvor jeg har tænkt, at det har været nogle veninder, eller nogle søstre eller et eller andet familie der har hængt ud sammen. (Bilag 2: Kathrine, 29 og antropologistuderende)

Kathrine er særligt glad for Den Sorte Plads' 'blækspruttelegeplads', og nyder at se mødre, eller familier, være ude og lege med deres børn. Blandt denne gruppe af forældre og børn, indgår både baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter. Ved 'blækspruttelegepladsen' bliver kategorierne 'baggrundsbefolkning' og 'etniske minoriteter' opløst og genskabt under kategorien 'forældre og børn'. Og det er præcis denne opløsning og genskabning, der opstår, når det usædvanlige sættes i sædvanlige rammer. I forhold til Sandercock kunne man sige, at dette må være grundlaget for igangsættelsen af nye praksisser.

Og blandt disse trivielle hverdagsoplevelser, er der også plads til at blive overrasket, og udfordret i sine fordomme. Under en 'walk-along', støder informant Anna og jeg på en gruppe piger med hijab:

[...] Så går der en stor flok... der er seks 'tørklædte' tøser (på Den Sorte Plads), og så ville man nok umiddelbart tænke: "de taler arabisk", og så kommer de tæt på, og så snakker de om en eller anden dreng i klassen, og så snakker de dansk, og det sker rigtig tit... og de taler dansk (konstaterer Anna, da de kommer tæt nok på til vi kan høre dem). Så den vej rundt, så ja, så bliver det der medie billede eller det generelle offentlige billede tit modbevist. Om det er sådan noget med utryghed det ved jeg

ikke, men generelle fordomme om indvandrere det synes jeg tit bliver modbevist.

(Bilag 3: Anna, 25 år og studerer på lærerseminariet)

I citatet påpeger Anna, at man tit regner med at mennesker med mellemøstligt udseende, snakker arabisk og ikke dansk. Et stereotypet billede, som vi kan genkende fra afsnittet '*Etniske minoriteter som fænomen*'. Når forestillinger, som i citatet, bliver bragt i spil, er det ikke fordi vi beslutter os for, at være stereotype i vores opfattelse af andre. Som jeg har argumenteret for tidligere, sker disse forestillinger på et præ-egologisk niveau. Kahneman skriver, at vores 'ufrivillige og automatiserede system', tror på den information den får stillet til rådighed, også selvom vi godt kan ræsonnere os til, at informationen er forkert. Vi er altså ikke i stand til at mistro information fra omverdenen, før vi allerede *har* dannet os en forestilling om den. Der vil altid være en passiv forventning, der går forud for den aktive. Hvis vi skal ændre vores forestillinger om omverdenen, kræver det derfor at vores erfaring lærer os, at vi skal forvente noget andet.

Ligesom med tolerancen, kan forståelse for andre mennesker, altså opnås, både gennem ophold i mangfoldige byrum, men også gennem transit på gåben eller cykel. Når Sandercock snakker om, at daglige relationer mellem forskellige kulturer, kan skabe muligheden for igangsættelsen af nye praksisser, vil jeg mene at ovenstående er et kvalificeret udgangspunkt for vores *byrum*.

Konklusion på 3. analysedel

Denne tredje, og sidste, del af analysen, undersøgte hvorvidt Superkilens byrum, og mødet mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande, kunne skabe forståelse. Det var her målet at afdække begrebet forståelse, i et byplanlægningsmæssigt perspektiv, men også at vise hvordan '*Metropol for mennesker*'s idé om mødet mellem mennesker, som kvalitet for social bæredygtighed, kan omsættes til praksis.

Analysedelen startede med at se på stedsforståelsen ift. hverdagspraksissen. Her viste jeg, hvordan mine informanter, gennem regelmæssig kontakt med Superkilen, var kommet til at få en stedsforståelse, som i højere grad var funderet på personlig erfaring, fremfor fragmenter fra eksisterende fortællinger. Jeg konkluderede herfra, at hvis man kan skabe gode hverdagserfaringer, med områder af byen, som ellers er underlagt negative italesættelser, kan det hjælpe med at skabe en mere positiv forestilling om områderne. Og her er integreringen af Den Grønne Cykelsti, i

Superkilens byrum, et godt eksempel på, hvordan dette kan praktiseres.

Efterfølgende så analysedelen på, hvorvidt den passive kontakt, kunne være med til at øge baggrundsbefolkningens forståelse for de italesatte etniske minoriteter. Her viste jeg, hvordan regelmæssig passiv kontakt, gennem hverdagspraksissen, kan være med til at nedbryde eksisterende fordomme om de italesatte etniske minoriteter. Gennem hverdagspraksissen, og den passive kontakt, fik mine informanter en personlig erfaring, med de etniske minoriteter, som kunne skabe en modstilling til de eksisterende fordomme.

Konklusion

I konklusionen vil jeg præsentere specialets samlede konkluderende resultater, og derigennem besvare de to hovedproblemstillinger, som udgør specialets problemformulering:

1. Har Superkileprojektet formået at skabe mere byliv, og har man formået at skabe plads til både baggrundsbefolkningen, og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande?
2. Hvordan kan begreberne 'tolerance' og 'forståelse' afdækkes, ud fra et planlægningsmæssigt perspektiv, og er Superkilens byrum planlagt på en måde, som kan skabe tolerance og forståelse mellem baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande?

Den første del af analysen, tog fat i den første hovedproblemstilling, og så på, hvorvidt Superkilen har været i stand til at øge bylivet, og samtidig skabe plads til både baggrundsbefolkningen og etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande²⁹. En redegørelse som både var med til at give en kvalitativ analyse, af hvorvidt Superkilen har nået kommunens målsætning om mangfoldige byrum, men som også dannede grundlag, for afdækkelsen af begreberne tolerance og forståelse.

At Superkileprojektet, har formået at øge bylivet, og skabe plads til både baggrundsbefolkningen og de italesatte etniske minoriteter, kunne helt utvetydigt konfirmeres, gennem min kvalitative data. Min kvalitative data, tyder altså på, at det er lykkedes kommunen og Realdania, at skabe mere byliv, og omdanne Superkilen til et sted, med plads til både baggrundsbefolkningen og de italesatte etniske minoriteter. Jeg viste desuden hvordan 'walk-along' metoden er en velegnet metode, til at foretage kvalitative undersøgelser i forbindelse med byrumsprojekter. Og i forlængelse af dette, pegede jeg på Bylivsregnskaberne, som et oplagt værktøj, til at foretage kvantitative opgørelser over byliv og 'mangfoldighed'.

Efter første hovedproblemstilling var det muligt at afdække begreberne, og afgøre om Superkilen har været i stand til at skabe tolerance og forståelse.

For at afdække begrebet tolerance, tog jeg udgangspunkt i Ahmeds teoretiske model, som opdeler ukendte mennesker, i byrummet, i kategorierne 'andre' og 'fremmede'. Denne teori siger, at mennesker som falder udenfor samfundsnormen, bliver betragtet som 'fremmede', hvorimod 'normale' borgere, bliver betragtet som 'andre'. Ifølge Ahmed, vil de 'fremmede', gennem de 'andres'

²⁹ Etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande ændres i analysen til de italesatte etniske minoriteter

gestik og mimik blive klar over, at de ikke er en del af 'fællesskabet', og derfor uønskede i området. Ved at sammenholde hendes teori, med teorier fra Merleau-Ponty, Kahneman og Bauman, og gennem bearbejdning af min empiriske data, foreslog jeg, at konstruktionen af 'andre' og 'fremmede' ift. hverdagspraksissen, sker på baggrund af ens passive forventning, til det byrum man træder ind i. Det viste sig at mine informanter, betragtede de italesatte etniske minoriteter som 'andre', i Superkilens byrum, mens den samme gruppe, i Mjølnerparken og på Griffenfeldsgade, blev betragtet som 'fremmede'. Den afgørende forskel, mellem disse steder, var at mine informanter, havde haft vedvarende sansemæssig erfaring med Superkilens byrum, og kun lidt eller ingen med de andre. Jeg argumenterede for, at dette hænger sammen med, at vedvarende ensartede sanseindtryk, skaber en sansemæssig 'størkning', som gør vores 'ufrivillige og automatiserede system', i stand til at engagere sig med omverdenen, uden at det 'frivillige og intentionelle system' behøver involvere sig. Mine informanters vedvarende sansemæssige erfaring, med de italesatte etniske minoriteter, har herved givet dem en passiv forventning, om deres tilstedeværelse i Superkilens byrum. En forventning som gør, at bevidstheden ikke længere behøver at dvæle ved dem. Hermed må det følge, at de mister deres status som 'fremmede', da det der udmærker sig ved 'fremmede', jvf. Ahmed, *netop* er at man lægger mærke til dem. Man kan derfor sige, at hverdagspraksissen, faktisk har skabt en øget tolerance for de italesatte etniske minoriteter i Superkilens byrum.

Planlægningsmæssigt har Superkilen, formået at skabe rammerne for vedvarende sansemæssig erfaring, gennem integrationen af Den Grønne Cykelsti, i de rekreative byrum. Mine informanter vurderede alle, at de primært brugte Superkilen som et transitrum, på gåben eller cykel, og at deres sansemæssige erfaring, med stedet og menneskerne, derfor stammer fra denne aktivitet. Cykelstien giver altså en motivation, for at bevæge sig igennem byrummene, som går udover de faciliteter for ophold, som de rekreative byrum kan tilbyde. Herved forestiller jeg mig også, at incitamentet for at benytte byrummene, på trods af ubehag omkring de italesatte etniske minoriteter, stiger. Hvis byrummet kun havde været i stand til at faciliterer ophold, forestiller jeg mig, at sandsynligheden for en etnisk segregation ville være større.

Efterfølgende afdækkede jeg begrebet forståelse. Jeg valgte i min analyse af forståelse, både at kigge på stedsforståelse og forståelsen af de italesatte etniske minoriteter, da jeg anser disse forståelser, som gensidigt konstituerende for hinanden.

Gennem Simonsen og de Certeau, argumenterede jeg for, at forståelsen af et sted, enten er funderet

på personlig sansemæssig erfaring, eller som en konstruktion af fragmenter af fortællinger fra f.eks. venner og medier. Dette hænger sammen med, at vores 'ufrivillige og automatiserede system' altid vil søge efter tilgængelig information, om de fænomener den bliver præsenteret for, og automatisk associerer informationen med fænomenerne. I forhold til stedsforståelsen, kan dette have uheldige konsekvenser, hvis man kun har lidt eller ingen sansemæssig erfaring, med et sted som er underlagt negative italesættelser. Her vil man nemlig være tvunget til, at bruge den negative italesættelse, som forståelse af stedet. Området Superkilen er bygget på, var tidligere, og er til dels stadig, et udsat byområde, tilknyttet forskellige negative italesættelser. Gennem gode hverdagserfaringer med stedet, var mine informanter dog kommet til at få en stedsforståelse, som i højere grad var baseret på positive personlige erfaringer, fremfor generelle negative italesættelser. Jeg argumenterede derfor for, at mine informanters gode hverdagserfaringer med Superkilen, var kommet til at danne grundlaget, for både deres passive forventning til stedet, men også for deres bevidste italesættelse af det.

Men den personlige sansemæssige stedsforståelse, er funderet på en viden, om de subjekter og objekter som stedet er udgjort af. Mine informanter vidste derfor også noget om hvilke subjekter, som var at forefinde i rummet, og heriblandt de italesatte etniske minoriteter. Ligesom udsatte byområder er behæftet med forskellige negative italesættelser, er de italesatte etniske minoriteter det også. Italesættelser som f.eks. siger at etniske minoriteter ikke snakker dansk og er dårlige forældre. Men gennem den personlige sansemæssige erfaring, havde mine informanter også fået et kendskab, til de italesatte etniske minoriteter. De havde set, det usædvanlige og fremmede, som piger med hijab og abaya, blive sat i sædvanlige rammer, hvor de selvsamme mennesker taler dansk med hinanden, leger med deres børn, spiller bold og involvere sig i andre almindelige hverdagsbegivenheder. Jeg plæderede derfor for, at en hverdagspraksis, som fører en igennem byrum, med grupper af italesatte etniske minoriteter, kan være med til at nedbryde negative forestillinger, associeret med denne gruppe.

Sammentænkningen af rekreative byrum og transitruter for cyklende og gående, har derfor potentialet for, både at skabe inkluderende byrum, med plads til baggrundsbefolkningen og udsatte grupper, men også et potentiale, for at give baggrundsbefolkningen en mere positive forståelse af udsatte byområder og dets beboere.

Perspektivering

Som beskrevet i specialet, anser jeg det som en stor styrke, at samtænkningen af rekreative byrum og transitveje, for fodgængere og cyklister, potentielt kan give de forbipasserende en bedre forståelse af udsatte byområder og dets beboere. I en undersøgelse fra Statens Byggeforsknings Institut (SBI), peger boligselskaber og afdelingsbestyrelser på, at en af de væsentligste årsager, til at udsatte byområder, har svært ved at komme ud af en negative udviklingsproces, er pga dårligt omdømme. Det dårlige omdømme gør både, at ressourcestærke borgere fravælger området, men det gør det også svært for områdets beboere internt, at skabe positive praksisser, da de gennem generelle fortællinger, bliver kategoriseret som udsatte, svage og som værende bosat i et 'udsat boligområde' (SBI 2006). Her mener jeg at specielt cyklen, som transportmiddel, indeholder et stort potentiale. I København har man siden 1970'erne, arbejdet aktivt for at skabe gode forhold for de cyklende, og i dag foregår hver tredje rejse på cykel (Københavns Kommune D. 2011). Daglige gøremål som job, indkøb og afhentning af børn, i kommunens daginstitutioner, er blevet en naturlig del af københavnernes cykelture. Men cyklister adskiller sig fra både fodgængere og bilister. I modsætning til bilisten, som er afkoblet de omkringværende omgivelser, er cyklisten i tæt sansemæssig kontakt med omverdenen, og i interkropslig kontakt med subjekter på turen. Og i modsætning til fodgængerens, så har cyklisten mulighed for, at krydse store afstande, relativt hurtigt. Dette skaber en planlægningsmæssig mulighed, for at give borgerne daglig sansemæssig erfaring med områder på tværs af byen. Med Den Grønne Cykelsti og etableringen af Superkilen, skaber man f.eks. et potentiale, for at cykelpendlere fra Østerbro, som skal henover byen, og måske på arbejde i Valby, får en personlig sansemæssig erfaring, med Mimersgadekvarteret og dets beboere. For mange københavnere (og borgere i andre cykelbyer), er måden de kender deres by på fra cyklen. Så gennem placeringen af nye cykelstier, kan man som planlægger vælge, hvilke rum man vil åbne sansemæssigt op for, og derved give byens borgere et personligt kendskab til.

Specialet har beskæftiget sig med de gode effekter, af foreningen af cykelsti og rekreativt byrum. Men hvordan kan disse effekter genskabes i andre dele af København, eller i andre cykelbyer? Dette spørgsmål må tage hensyn til to problematikker, som efterfølgende må samtænkes. For det første må man regne med, at motivationen for at benytte en nyetableret cykelsti, vil falde, hvis den fører en igennem områder med dårligt omdømme. Og hvis man ikke formår at etablere et 'flow' af mennesker igennem området, så går de gode effekter tabt, og de penge man har udlagt til cykelsti, vil være dårligt givet ud. For det andet, må det sikres at de rekreative byrum, cykelstien gennemløber, *faktisk* benyttes af beboerne i området, og at der samtidig ikke kun er én gruppe der

indtager byrummet (f.eks. unge mennesker). Kun hvis begge forhold kan etableres, opstår de gode effekter.

Grundet den stigende interesse for cyklisme, er der imidlertid kommet meget forskning til feltet, og en stor del af denne forskning, drejer sig netop om, hvordan man kan skabe gode og trygge cykelstier. I forbindelse med etableringen af nye cykelstier i Odense, har Gehl Architects lavet en cykellivsundersøgelse, som ser på hvilke elementer der er vigtige, for at skabe en god oplevelse på cykelstien. Her bliver bl.a. peget på elementer som belysning, beplantning, mure, cykelstiens beskaffenhed og adgang til andre cykelstier (Odense Kommune 2012). En del af denne forskning er os altså allerede vedhånden.

På samme måde eksisterer der meget forskning, indenfor udarbejdning og udformning af rekreative byrum, og i hvordan man kan forankre byrummene lokalt, så man sikre at en mangfoldighed af beboerne, efterfølgende værner om dem og benytter dem.

Det er imidlertid i feltet *mellem* bevægelse og ophold, cyklisme og byrum, at de muligheder specialet peger på eksisterer. Da cykelsti og byrum bliver til den fælles materialitet, der er konstituerende for både cyklisten og den opholdendes oplevelse af stedet, og da cyklisten og den opholdendes oplevelse i øvrigt vil være konstitueret gennem en interkropslighed, må det være imellem disse felter, at den fornødne viden, til en succesfuld sammenkobling mellem cykelsti og rekreativt byrum, eksisterer. Jeg vil derfor invitere planlæggere, arkitekter og andre relevante aktører, til at se på hvilken viden der eksisterer om hhv. cykelstier og byrum, cyklister og opholdende, og se på hvordan disse to felter kan samtænkes, både i den proces, hvor cykelsti og byrum konstrueres, og hvor elementerne skal forankres, men også i forbindelse med det færdige produkt.

Litteratur

Ahmed, S. (2000). *Strange Encounters*. London: Routledge

Amin, A. (2012). *Land of Strangers*. Cambridge: Polity Press

Bauman, Z. (1991): *Modernity and Ambivalence*. Cambridge: Polity Press

Bensaoula, N., Nielsen, C., & Sørensen, C. (2012). *Superkilen – fortællinger om et sted*. Roskilde Universitet

Brinkmann, S. (2013). *Kvalitativ udforskning af hverdagslivet*. København: Hans Reitzels Forlag

Danmarks Statistik. (2012). *Indvandrere i Danmark 2012*. København

de Certeau, M. (1984). *The Practice of Everyday Life*. London: University of California Press, LTD.

Den Danske Ordbog, A. (2014). Besøgt 05-03-2014

<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=tolerance>

Den Danske Ordbog, B. (2014). Besøgt 05-03-2014

<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=forst%C3%A5else>

Eriksson et al. (2007). *Reclaiming public space - Designing for Public Interaction with Private Devices*. In *Proceedings of the 1st international Conference on Tangible and Embedded interaction*. ACM Press, New York pp. 31-38

Ferguson, H. (2009). *Self-Identity and Everyday Life*. Abingdon: Routledge

Gehl, J. [1971] (2007). *Livet mellem husene*. 6. udgave 2. oplag. København: Arkitektens Forlag.

Gyldendal, A. (2013). Besøgt 07-03-2014

http://www.denstoredanske.dk/Rejser%2c_geografi_og_historie/Gr%C3%A6kenland/Det_klassiske_Gr%C3%A6kenland/oikumene

Gyldendal, B. (2013). Besøgt 07-03-2014

http://www.denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Religion_og_mystik/%C3%98kumeni/%C3%B8kumeni

Hausenberg (2014). Besøgt 05-03-2014

<http://www.hausenberg.dk/da/fokusomr%C3%A5de/fokusomr%C3%A5de-2>

- Heidegger, M.** [1926] (2007). *Væren og tid*. Århus: Forlaget Klim
- Helen, K.** (2007): Minoriteter; Definitioner og kategorier. I *Mangfoldighed, Magt og Minoriteter. Introduktion til Minoritetsforsknings teorier*: 33-58. København: Forlaget Samfundslitteratur
- Husserl, E.** [1913] (2012). *Ideas*. Oxford: Routledge
- Kahneman, D.** (2011). *Thinking, Fast and Slow*. London: Penguin Group
- Kofoed, L., & Simonsen, K.** (2010). "Den fremmede", byen og nationen – *om livet som etnisk minoritet*. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag
- Kusenbach, M.** (2003): *Street phenomenology - The go-along as ethnographic research tool*. Ethnography September 2003 vol. 4 no. 3 pp. 455-485. Sage publications
- Københavns Kommune.** (2013). *Områdefornyelse i København 2013*. København: Teknik- og Miljøforvaltningen - *Center for Bydesign*
- Københavns Kommune, A.** (2011). *Bland dig i byen – Medborgerskab + Inklusion*. Københavns Integrationspolitik 2011-2014. København
- Københavns Kommune, B.** (2011): Besøgt 05-03-2014
<http://kbhkort.kk.dk/?profile=sociokort>
- Københavns Kommune, C.** (2011). *Bylivsregnskab – tendenser i det københavnske byliv 2011*. København: Teknik og Miljøforvaltningen
- Københavns Kommune, D.** (2011). *Fra god til verdens bedste – Københavns cykelstrategi 2011-2025*. København: Teknik og Miljøforvaltningen – *Center for Trafik*
- Københavns Kommune.** (2010). *Arkitekturby København – Københavns Kommunes arkitekturpolitik*. København
- Københavns Kommune, A.** (2009). *Metropol for Mennesker – vision og mål for Københavns byliv 2015*. København
- Københavns Kommune, B.** (2009). *Superkilen - 3 zoner, 3 farver – et globalt kvarter*. Dispositionsforslag 19.03.07. København
- Københavns Kommune.** (2007). Besøgt 05-03-2014
<http://193.169.154.149/bif/Projektbanken/Lists/Projektregistreringer/DispForm.aspx?ID=170>
- Københavns Kommune.** (2005). *Byfornyelses program - for områdefornyelsen i*

Mimersgadekvarteret. København

Lefebvre, H. (2004): *Rhythmanalysis: Space, Time and Everyday Life*. London: Continuum

Leksikon (2003): Besøgt 06-03-2014

<http://www.leksikon.org/art.php?n=2403>

Merleau-Ponty, M. [1945] (2012). *Phenomenology of Perception*. London: Routledge

Møller, C., & Nielsen, C. (2012). *Oplevelser på Cyklen*. Roskilde Universitet

Politiken (2012). Besøgt 05-03-2014

<http://politiken.dk/ibyen/nyheder/gadeplan/ECE1504378/smart-ny-noerrebro-cykelsti-duer-kun-i-toervejr/>

Rambøll Management (2005). *Mimersgadekvarteret*. Sammenfatning: strategi og projektvalg

Realdania, A. (2012): Besøgt 05-03-2014

<http://www.realdania.dk/filantropiske-programmer/samlet-projektliste/superkilen/nyheder/superkilen190612>

Realdania, B. (2012): Besøgt 05-03-2014

Link: http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=mcNY6DawhR0#! (set 12-04-2013)

Sandercock, L., & Attili, G. (2009). *Where Strangers Become Neighbours*. Springer

SBI (2006). Besøgt 05-03-2014

<http://www.sbi.dk/boligforhold/boligomrader/sbiintroside.2006-01-12.8707840929/hvorfor-boligomrader-bliver-problemramte-om-de-selvforsterkende-segregationsprocesser-i-forstederne>

Simonsen, K., & Hansen, F. (2007). *Geografiens videnskabsteori – en introducerende diskussion*. 3. oplag. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag

Simonsen, K. (2005). *Byens mange ansigter – konstruktion af byen i praksis og fortælling*. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag

Simonsen, K. (2001): 'Rum, sted, krop og køn – dimensioner af en geografi om social praksis'. I K. Simonsen (red.), *praksis, rum og mobilitet*. Socialgeografiske Bidrag. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag.

Simonsen, K. (1993): Byteori og hverdagspraksis, København: Akademisk forlag.

Superflex (2014). Besøgt 05-03-2014

<http://www.superflex.net/tools/superkilen>

Superkilen (2014). Besøgt 05-03-2014

<http://superkilen.dk/radgivere/>

The University of British Columbia. (2013). Besøgt 05-03-2014.

<http://www.scarp.ubc.ca/people/leonie-sandercock>

2200N.dk (2012). Besøgt 05-03-2014

<http://2200n.dk/2012/01/07/superkilens-den-rode-plads-er-spejlglat-i-regnvej/>

Bilag

Vedlagt i seperat mappe